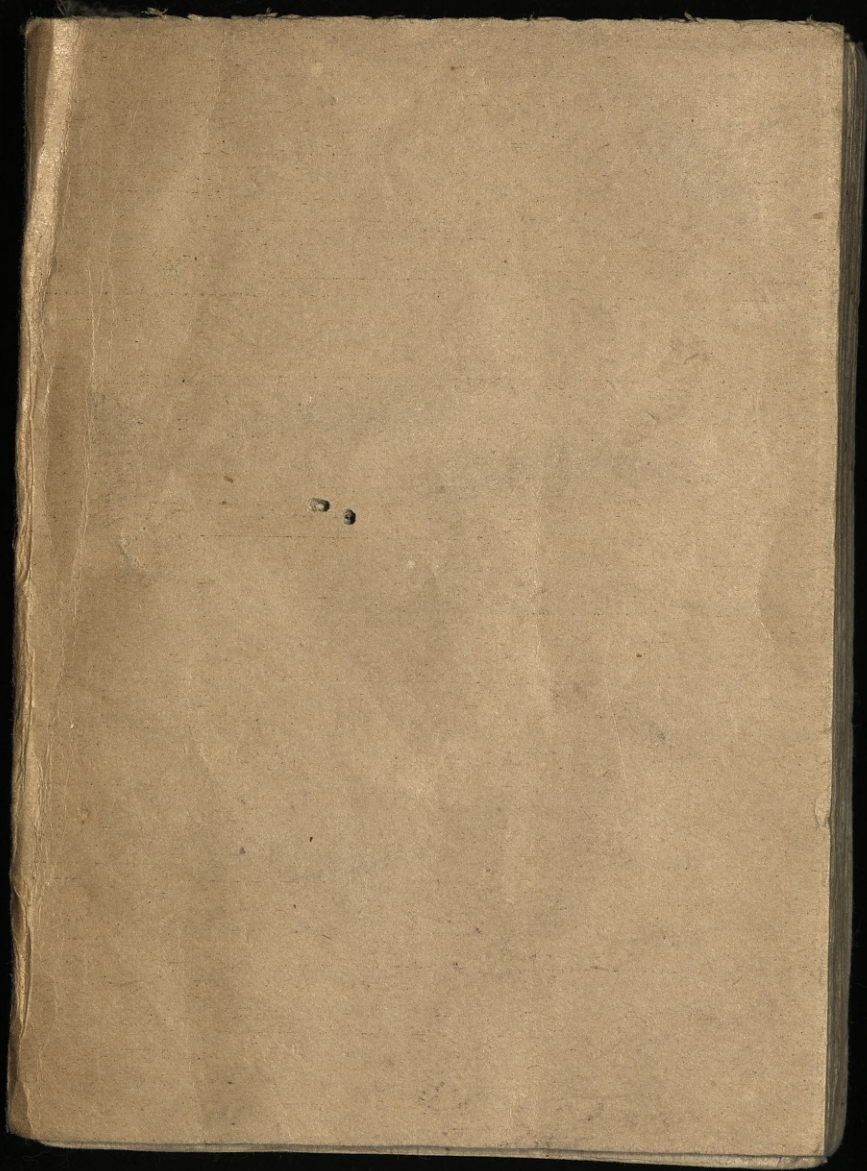
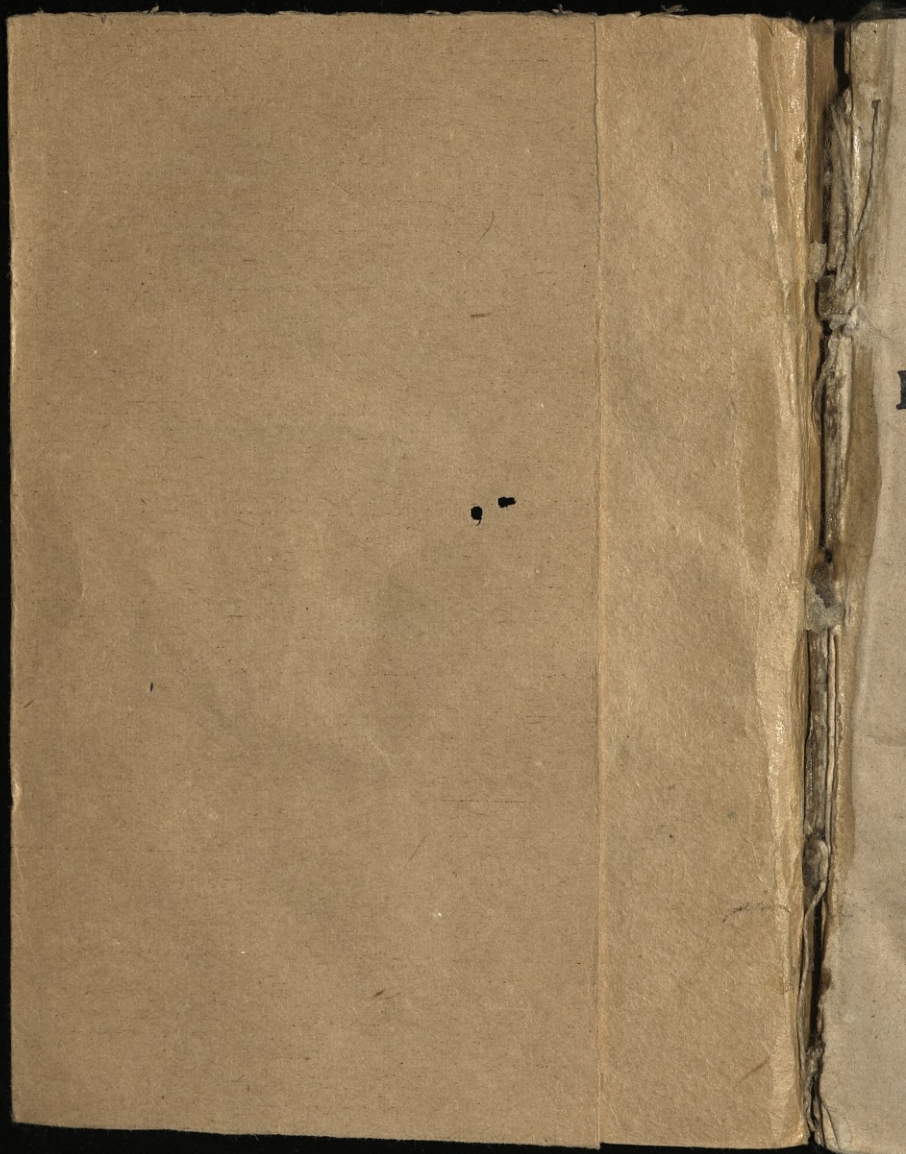

**SVMMA
DOCTRI**

**IN AE CHRISTI
ANAE.**

**PER QVAESTI
ONES TRADITA, ET IN
VSVM CHRISTIANAE
PVERITAE NUNC
PRIMUM EDI
DITA.**

**IVSSV ET AVTHORITAT
E SACRATISSIMAE**

*Rom. Hung. Bohem. &c.
Regiae Maiest. Archiep.
Scis Austriae,
&c.*

2VMM
1700

STRENGTH

ITREAVESTI

14001

St
C
lib
bu
M
Pr
St
gi
mi
no
str
pal
nis
Re
str
die
stia
scr
paf

FERDINANDVS DIVI
 na fauente clementia Roman.
 Rex semper Augustus, ac Ger
 mania, Hungaria, Bohemia,
 Dalmatie, Croatia, Sclauonia,
 &c. Rex, Infans Hispaniarum, Archidux Au
 strie, Dux Burgundie, &c. Marchio Morauie,
 Comes Tyrolis, &c. Vniuersis & singulis fide
 libus nostris, tam Ecclesiasticis quam Seculari
 bus, Prelatis, Comitibus, Baronibus, Dominis,
 Militibus, Clientibus, Capitaneis, Marschalcis,
 Prouinciarum Praesidijs, Vicedominis, Praefe
 ctis, Burggrauijs, Officialibus, Iudicibus, Bur
 gimagistris, Consulibus, & Communitatibus, o
 mnibusq; alijs & singulis subditis & fidelibus
 nostris Inferiorum, Prouinciarum nostrarum Au
 striacarum, & Comitatus nostri Goritiae Princis
 palis, cuiuscunque gradus, status, ordinis, conditio
 nis & dignitatis extiterint, Gratiam nostram
 Regiam & omne bonum. Magno cum animi nos
 stri mœrore perpendimus & uidemus, quibus ho
 die, quantisq; motibus & periculis orbis Chria
 stianus undiq; concutitur: Potissimum uerò mis
 serandus ille status neglectæ, adeoq; contemptæ
 passim Religionis sepe multumq; nos & pios o

omnes discriuat : Qua quidem Religione ut nihil
est sanctius in terris, ita præclarius ac firmitus
Reipub. ornamentum ac robur esse nullū potest.
Atque idcirco malarum artium nefarius artifex,
sanctæ Ecclesiæ bonorumq; omnium hostis atros-
cissimus Sathan, quantum humano generi præsis-
dij in uera Religione positum sit, minimè igna-
rus, annis abhinc multis causam Religionis pas-
sim oppugnat ac perturbat, ita ut maioribus uiri-
bus & copijs, frequentioribusq; dolis & fraudi-
bus, uno eodemq; tempore ipsam antea nunquam
oppugnasse uideatur. Nec desinit adhuc Satelliti-
tes quosdam & ministros suos, qui editis suis li-
bellis omnia impietatis studia foucant, disseminēt
ac propagent, subornare : partim, ut qui à Reli-
gione Orthodoxa semel defecere, in erroribus et
sectis, quibus se addixerūt, confirmentur : partim
ut, qui etiamnum in tutissimis Ecclesiæ Dei castris
perdurant, hinc seducti factionū discipuli & Re-
ligionis nostræ Catholice desertores fiant. Inter
hos autem libellos, quorum ingens ubiq; prouen-
tus est, non parum uirium ad religionem euera-
tendam habent Cathecismi (sic enim appellant)
qui sæpè tum breuitatis, tum uerborum elegan-
tia, & methodi specie commendati, egregiè falsi-
lunt, & imperitam illam, nobilemq; iuuentutem
ueris

EDICTVM REGIS

5

veritatis sinceritati natam graviter vitiant atq;
corrumpunt. Dum enim ex istorum libellorum
lectione, uenenum ipsa dulcedine blandum, sim-
plicibus et incautis sumendum præbatur, prius
quam id sentiant, eorum animi novis et pestife-
ris opinionibus, quas euellere postea sit difficillu-
m, deprauantur. Vnde fit, ut eo doctrinae se-
mento semel infecti, Catholicæ fidei et sanctæ ma-
tris Ecclesiæ dogmata et instituta ueneranda ne-
gligant, fastidiant, atq; nonnunquam etiam per
contemptum oppugnent. Quæ quidem in re, si
quid consilijs, monitis, iussis et Edictis publicis
Rege Christiano dignis profici potuit. Nos pro-
fecto, cum ad ista impietatis studia profliganda,
tum ad sacrosanctæ Religionis nostræ Catholicæ
iura retinenda, officio nostro minimè defuimus.
Attamen grassatur indies magis ac magis hæc fe-
da lues, nouiq; subindè ac nouis illecebris infecti
prodeunt Catechismi: sparguntur, leguntur, proa-
ponuntur in scholis, maiore sanè periculo, quàm
simplices pueri, et creduli improvidiq; adolescen-
tes, imperitiq; homines, et pleriq; omnes istius-
modi præceptores sentire aut iudicare queant.
Quod igitur in graui morbo boni Medici, in exa-
orta tempestate fidi naucleri faciunt, à nobis alie-
nam non esse existimauimus, ut præsentissima, no-

FERDINANDI.

hisq; ob oculos posita atq; prospecta longè gra-
uissima pericula, ratione quadam aut depellamus
omnino, aut saltem quoad Deus potentem manū
suam admouerit, mitigemus. Quamobrem matu-
ra super his deliberatione habita, fidelibus nobis
subiectis populis saluberrimum fore duximus, si
in tanta dogmatum & sectarum uarietate Cate-
chistice doctrinæ librum, qui Orthodoxus sit, con-
scribi simul & fidelibus nostris populis euulga-
ri, commendariq; curaremus. Proinde ad huius-
modi Catholicam opus conscribendum, non dus-
bie fidei & doctrinæ uiros delegimus, conscri-
ptumq; eorum quos non solum sacrosanctæ Theo-
logiæ scientiæ, uerum etiam uitæ innocentia & in-
tegritate perspicuos esse constat, iudicio & cen-
suræ subicimus: quò certiores essemus, ne autho-
ritate nostra in lucem quicquam prodiret, quod
Euangelicæ doctrinæ & sanctæ Catholicæ Ece-
clesiæ ullo modo aduersaretur. Quum igitur
Dei Opt. Max. gratia iam commemoratus liber
itā conscriptus, magnoq; Theologorum Catholico-
rum consensu approbatus sit. Mandamus uobis
predictis omnibus & singulis, præcipuè uerò ijs,
qui nostro nomine & loco, iuris & iustitiæ admi-
nistrationē in Prouincijs nostris Austriæ inferior-
is & Goritiæ Comitatu exercēt, ac in magistra-
tu con-

EDICTVM REG. FERD. 7

tu constituti sunt, ut hūc Cathechismum solum, nū-
lumq; alium per Ludimagistros, Præceptores, ac
Pedagogos pueris in scholis publicè aut priuatim
proponi, prælegi, ediscendumq; tradi magnoperè
curetis, atq; omninò efficiatis: quatenus cum uos,
tū ipsi grauissimam indignationem nostram,
aliasq; pœnas delinquentibus, & huius Edicti nos-
stri contemptoribus pro arbitrio nostro irrogan-
das uolueritis euitare. Hæc enim est expressa mēs
& uoluntas nostra. Datum in ciuitate nostra Vie-
nna, die XIII. mensis Augusti. Anno Domi-
ni M. D. LIIII. Regnorum nostrorum

Romani XXIIII. aliorum uerò

XXVIII.

INDEX TOTIVS LI

BELLI ORDINEM ET SVM-
MAM COMPLECTENS.

Christiana doctrina circa Sapientiam
& Iustitiam versatur.

Ad Sapientiā, quæ ordine sequun-
tur, & infra tractant capita, referri possunt:

1. De Fide & Symbolo Fidei.
2. De spe, & Oratione Dominica, cū An-
gelica salutatione.
3. De Charitate, & mandatis Decalogi,
cum Ecclesiæ præceptis,
4. De Sacramentis

A

4

Ad

AD IVSTITIAE PRIOREM

patrem, quæ in malis fugien-
dis est sita, pertinent
hæc capita.

1. De peccatis septem Capitæ alibus.
2. De peccatis alienis culpa aliqua nostra
ad nos pertinentibus.
3. De peccatis in Spiritum sanctum.
4. De peccatis in coelum clamanibus.

AD IVSTITIAE PARTEM

alteram, quæ in bonis faciendis
aut conlectandis est posi-
ta, recte referri
possunt.

1. Bonorum operum genera triplicia.
2. Opera Misericordiæ.
3. Virtutes Cardinales.
4. Dona & fructus Spiritus sancti.
5. Octo Beatitudines.
6. Concilia Evangelica.
7. Quatuor hominis nouissima.

Ad Christianæ doctrinæ totius sum-
mam unico ceu verbo comprehendendam,
Ecclesiastici sententia notatu digna est, qui
ait:

FILI CONCVPISCENS

Sapientiam, conserva iusti-
tiam, & Deus præ-
bebit illam
tibi.

SVMMMA DOCTRINAE CHRIS- TIANAE.

CAPVT PRIMVM DE FIDE & Symbolo Fidei.

Quis dicendus est Christianus?

Qui Iesu Christi ueri Dei & hominis salus Acto. in-
tarem doctrinam in eius Ecclesia profes-
tur. Omnes proinde leges & sectas, quæ extra
Christi doctrinam & Ecclesiam ubiuis gentium
reperiuntur, ut est Iudaica, Mahometica, hære-
tica, damnat & detestatur penitus, qui uerè Chri-
stianus est, & in ipsa Christi doctrina firmiter
acquiescit.

Quo compendio Christianam do-
ctrinam licet complecti?

VT nimirum Christianus ea norit & obser-
uet, quæ tùm ad Sapientiam, tùm ad Iustis-
tiam spectant. Sapientia, sicut & Augustinus os-
tendit, circa uirtutes uersatur. Theologicas, Fi-
Libro 2.
Retracta-
tion. c. 63.

CAPVT I. DE FIDE

1. Cor. 13. *dem, Spem, & Charitatem: quibus pure colitur in hac uita mortali* DEVS OPT. MAX. *lustritia uerò duabus partibus absoluitur, declinatione à malo & boni operatione: ut Propheta inquit Regius: Declina à malo, & fac bonum. Iam ex hisce fontibus, Sapientie scilicet & iustitie, non difficulter hauriuntur cetera, quęcunque Christianę quidem institutioni, atque discipline congruunt.*

Psal. 36.
1. Petr. 3.

Quid primum traditur in doctrina Christiana

Rom. 10.
Heb. 11.

Ibidem.
Marc. 16.
Ioan. 3.

Fides ianua illa nostrę salutis, sine qua Deum inueniret inuocare, Deo seruire & placere nullus in hac uita potest. Credere igitur oportet accedentem ad Deum, inquit Apostolus. Qui uerò non crediderit, condemnabitur, et iam indicatus est, ex Christi sententia.

Quid Fidel nomine intelligitur?

Ephe. 2.
Hebr. 11.

Fides est Dei donum, quo illustratus homo firmiter adheret atque assentitur ijs, quę ad credendam diuinitus reuelantur. Cuiuscumque di sunt, DEVM esse trinum & unum, è nihilo creari mundum, DEVM factum esse hominem, & pro hominibus mortem sustinuisse, Mariam et uirgē

ET SYMBOLO FIDEI.

virginem & Dei Matrem existere, mortuos omnes ad uitam excitandos esse, hominem ex aqua & Spiritu sancto regenerari, totum Christum in Eucharistia contineri, & id genus alia Religio- nis nostræ ueneranda mysteria, quæ diuinitus reuelata, non humani sensus captu comprehendis, sed fide duntaxat percipi possunt. Vnde Propheta: **Esaia 7.** Nisi credideritis, inquit, non intelligetis. Non enim spectat Fides naturæ ordinem, non sensuum fidit experientia, non potentia aut ratione huma- na, sed uirtute & autoritate diuina nititur, illud planè certum habens, summam æternamq; uerita- tem, quæ Deus est, nec falli posse unquam, nec fals- lere. Quamobrem id Fidei uel maxime propriu- um est, ut in captiuitatem redigat omnem intelle- **2. Cor. 10.** ctum in obsequium Christi: apud quem non est difficile, nedum impossibile, omne uerbum. Hæc **Lucæ 1.** fides, Chrysostomo teste, lumen est animæ, ostiam- aite, fundamentum salutis æternæ.

Quæ est simplex Fidei regula &
uelui summa?

Symbolum Apostolorum, in duodecim distin- ctum Articulos, quemadmodum & XII. ex- titerunt præcipui illi post Christum Christiane fi- dei fundatores, sacratissimi Apostoli.

Qui

12 CAPVT I. DE FIDE

Qui sunt Symboli huius
articuli?

- I. **C**REdo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.
- II. Et in IESVM CHRISTVM Filium eius unicum, Dominum nostrum.
- III. Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.
- IIII. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.
- V. Descendit ad inferna, tertia die resurrexit à mortuis.
- VI. Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram DEI Patris omnipotentis.
- VII. Inde venturus est iudicare uiuos & mortuos.
- VIII. Credo in spiritum sanctum.
- IX. Sanctam Ecclesiam Catholicam, sanctorum communionem.
- X. Remissionem peccatorum.
- XI. Carnis resurrectionem.
- XII. Et uitam æternam. Amen.

Quid

ET SYMBOLO FIDEL 15

Quid sibi vult primus Symb oli
Articulus ?

Ostendit nobis primam in Deitate perso-
nam, Patrem scilicet coelestem & aeter-
num, cui nihil factu impossibile sit uel difficile,
qui solo uerbo tam uisibilia, quam inuisibilia cum Gen. i.
Ita produxit ex nihilo: producta uero usque con-
seruat atque gubernat summa cum bonitate ac
sapientia: à quo & ad quem omnia: in ipso uiui-
mus, mouemur & sumus. Acto. 17.

Quid habet secundus
Articulus ?

Commonstrat secundam in Deitate perso-
nam, IESVM nomine, hoc est, saluato-
rem populi sui, & Christum, id est, unctum, scili- Matt. i.
cet Spiritu sancto, ac plenum omni gratia & ue- Acto 10.
ritate, Messiam, Regem & Pontificem nostrum, Ioan. i.
qui primatum tenet in omnibus. Ostendit eum
dem esse FILIVM DEI unicum, ab aeterno ge- Colof. i.
nitum, naturalem, consubstantialem, & prorsus
equalem Patri secundum diuinitatem. Dominum
uero nostrum, & omnium in ipsum creden-
tium, ut quos ipse perditos ultrò liberauit, ac li- Acto. 4.
beralissimè redemit. Nec enim aliud nomen est
sub coelo datum hominibus, in quo nos saluos fici
ri oporteat.

Quid

CAPVT L DE FIDE

Quid credendum proponit
tertius articulus?

Luc. 1. 2.

Iob. 14.
Rom. 8.

Ioan. 1.

Eundem testatur Dominum, qui ab aeterno
genitus à Deo patre sine matre fuit, pro-
pter nos de cœlis descendisse, & humanam as-
sumpsisse naturam, qua temporaliter & conce-
ptus sit in Nazareth, & sub Augusto natus in
Bethleem, idq; sine patre, ex illibata Virgine sic
editus, operante scilicet in illa, uirtute Spiritus
sancti, ut VERBUM caro, & Deus homo fie-
ret, atque MARIA simul Dei mater & Virgo
esset. Hæc incarnatio filij DEI, nostra est quos-
dammodò regeneratio, ut maledicti Adæ filij, de
immundo concepti semine, purificemur: tum è
carnalibus spirituales, ac planè filij Dei efficiamur
in Christo. Dedit enim potestatem filios Dei
fieri his, qui credunt in nomine eius.

Quid continet articulus
quartus?

Esai. 53.
Matt. 20.

Ioan. 1.

Ostendit Christum, ut hominem, uere &
extrema passum sub Pontio Pilato iniquo
præsidente: Crucifixum item, & mortuum, & se-
pultum, cum esset alioquin agnus sine macula in-
nocentissimus. Quæ Christi passio, sanguis, crux,
uulnera & mors, peccatoribus consolationem,
sanitas

ET SYMBOLO FIDEL.

sanitatem, uirtutem & uitam continuè exhibent. Rom. 8.
 si tamen paremus & compatimur capiti, ut ita
 simul & conglorificemur. Consummatus enim sa
 ctus est omnibus obtemperantibus sibi, causa sa
 lutis aeternae: ut scriptura inquit.

Quid credendum profert quina
 tus articulus?

CHRISTVM docet, postquam mortuus
 esset in cruce, secundum animam quidem
 ad inferos usq; penetrasse, tum ut mortis ac Satha
 nae deuictorem, tum ut Patrum in limbo sedentia
 rum liberatorem sese declararet: Secundum cor
 pus aut, tertio post die cū triumphator ex inferis
 redire uellet, sua ui resurrexisse de sepulchro,
 eundem qui pro nobis pependit in ligno, factum
 iam immortalem ac gloriosum, primogenitum
 ex mortuis. Quo admirabili opere consolatur ac
 docet, electos liberari de potestate Sathanae, mor
 tis & inferni: eamq; resurgendi gratiam omnia
 bus offert atque commēdat, ut uerè credentes in
 Christum, resurgant de uitijs ad uirtutes, à mo
 te peccati ad uitam gratiae, in fine porro seculor
 um omnium de morte corporis ad uitam immor
 talem. Si enim Christus resurrexit, & nos resur
 gemus.

Colof. 1.

1. Cor. 15.

Quid

QVID AD FERT SEX.

tus Articulus?

Acto. 1.

Ephe. 1.

Marc. 19.

Hebr. 5.

Ioan. 15.

Absolute humane redemptionis opere, Dominum Iesum ostendit, postquam rediit ille suis apparuisse, quadragesimo die in celum ascendisse ut secundum carnem exaltaretur super omnia. Sedet igitur Dominus IESVS in celis ad dexteram uirtutis Dei, parem cum patre potestatem exercens, gubernans omnia, diuina maiestate prorsus resplendens, quod est nimirum ad patris sedere dexteram. Hæc leta CHRISTI ascensio, nostræ Fidei ac spei certitudo est, ut quò caput præcessit prostratis semel hostibus, eodem membra etiam, si capiti modò pareant & inhaerant suo, peruentura esse maximè confidamus. Vado, inquit, parare uobis locum,

QVID CREDENDVM EX.

HIBET SEPTIMVS AR.

TICVLVS?

Psal. 61.

Matt. 16.

& 25.

PROponit extremum iudicij diem, quanto CHRISTVS in humana carne rursus descendens, tremendum aget iudicem totius orbis, & unicuique reddet secundum opera sua. Iudicabit in sede maiestatis sue ad unum omnes, probos

probos ac improbos, siue quos iudicij dies illa uiuus
adhuc in carne, siue ante à mortuos reperiet. Hic psal. 61
admonemur, ut eo cautius rectiusq; uiuamus, quo Mat. 16. 25
certius intelligimus, nostras & actiones, & cogita. 1. Thes. 4
tiones omnes uersari semper ob oculos cuncta cer-
nentis & equissime iudicantis. Adeo equus & ius. Hier. 17.
stus est scrutator ille cordium & uindex iniquita. 1. Tes. 4.
tum, ante cuius tribunal manifestari nos omnes o. 2. Cor. 5.
portet, ut unusquisq; prout gessit, suo in corpore si-
ue bonum, siue malum, ab illo recipiat.

Quæ est summa Articulorum de
secunda in Deitate persona?

Omnino credi uolunt Christum uerum Deum
& hominem esse, qui Redemptionis huma-
næ opus perfecit, ut idem sit ipse nobis uia, ueris-
tas & uita, per quem saluati & liberati sumus. De Ioan. 14.
cuius quidem redemptionis beneficio ita præclarè
scriptum est: Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri Tit. 2
omnibus hominibus: erudiens nos, ut abnegantes
impietatem & secularia desideria, sobriè, & ius-
tè, & piè uiuamus in hoc seculo, expectantes bea-
tam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Sala-
uatoris nostri Iesu Christi: qui dedit semetipsum
pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, &
mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorum

B bonorum

honorum operum. Sic Apostolus Paulus. Et alibi
rursus idem: Ipsius (Dei) sumus factura, creati in
Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit
Deus, ut in illis ambulemus.

Quid docet octauus articulus?

Athan.in
Symbolo.

Subiungit tertiam in Deitate personam, Spiritum sanctum: qui ex Patre & filioq; procedens, unus cum utroq; sicut uerus, æternus, & æqualis Deo us existit, ita eadem fide, pariq; cultu & honore ut illum quoq; prosequamur, necesse est. Hic ille paracletus, & Doctor ueritatis, qui corda credentium illustrat, purificat, sanctificat & in omni sanctitate confirmat. Hic est, qui & adiuuat infirmitatem nostram, & singulis prout uult, uarias donationes suas distribuit, impertitq;.

Ioh. 14. 16.

Rom. 8.

1. Cor. 12

Quid addit articulus nonus?

Cant. 4.

Eph. 4.

Eph. 5

Io. 14. 16.

Mar. 16.

Act. 1.

Ostendit Ecclesiam, id est, cunctorum Christiani: fidelium cōgregationem: pro qua Christus in carne cuncta & fecit & pertulit, eamq; primo unam esse in fide, fideiq; doctrina & administratione Sacramentorum. Secundo esse Sanctam: quia tum à Christo capite suo sanctificatur, tum à Spiritu Sancto usque gubernatur. Tertio esse Catholicam, id est, uniuersalem: adeo ut omnes omnium temporum locorumq; homines, qui modo in Christi fide

fide ac doctrina conueniunt, uno quasi materno sinu excipiat, concludat ac saluet. Quarto esse in eadem Ecclesia Sanctorum communionem, ut qui in Ecclesia, ueluti domo Dei familiaq; uersantur, societatem quandam inter se, & unionem seruent in diuiduam: & sicuti unius corporis membra se inuicem iuuent mutuis officijs, meritis & orationibus. Apud hos est unitas fidei, doctrina consentiens: conformis usus Sacramentorum: qui etiam solliciti sunt seruare unitatem Spiritus in uinculo pacis. Extra quam communionem (sicut extra Noë arcam) nulla omnino salus mortalibus: non Iudeis aut Ethnicis, qui fidem Ecclesiæ nunquam receperunt: non Hæreticis, qui receptam deseruerunt, uel corruerunt: non Schismaticis qui pacem & unitatem Ecclesiæ reliquerunt, postremo neq; excōmunicatis, qui qualibet alia graui de causa id meruerunt, ut ab Ecclesiæ corpore, seu pernicioso, quædam mēbra, præscindantur, separenturq;. Atq; istiusmodi omnes, quoniam ad Ecclesiā, eiusq; sanctam communionem non pertinent, sane diuinæ gratiæ & salutis æternæ nō possunt esse participes: nisi Ecclesiæ, à qua suo illi uitio sunt semel auulsi, primū recōciliantur, atq; restituantur. Certa est enim Cypriani & Augustini regula: Non habebit deum Patrē, qui Ecclesiam noluerit habere Matrem.

Ephe. 4.

Psal. 118.

1. Tim. 3.

1. Iohan. 1.

Rom. 12.

2. Cor. 1.

Ephe. 4.

Ibidem.

Gen. 7.

Matt. 18.

1. Cor. 5.

De simplio

cit. prælat.

Lib. 4. de

symbolo.

Quid proponit articulus decimus?

Luc. 24.

Act. 2.

Ioan. 20

Eze. 18

1. Tim. 2.

R Emisionem peccatorum, quæ in Catholica duntaxat Ecclesia uirtute Dominice passionis confertur. Ea nobis per Ecclesie Sacramenta donatur & accipitur, ut proinde nulli quantumvis facinoroso, quem modo peccatorum suorum poenis niteat, diffidendum sit unquam de parata sibi gratia, & exposita misericordia Dei.

Quid habet undecimus articulus?

Iob. 19.

1. Cor. 15.

2. Cor. 5.

Ioan. 5.

Matt. 25

Carnis resurrectionem, quæ in nouissimo die bonis malisque continget, quâdo ante Christi tribunal in carne cuncti apparebimus, ut recipiat unusquisque, prout gessit in corpore suo, siue bonum, siue malum. Et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem uitæ, qui uero male egerunt, in resurrectione iudicii, & in supplicium æternum.

Quis est postremus articulus?

Luc. 12.

Matt. 15.

Is est, qui ostendit bonis uitam æternâ esse propositam, quæ ab omni malorum sensu, & metu procul absit, & cœlestibus sine fine gaudijs abundet. Vnde Christus: Nolite timere pusillus grex, inquit, quia complacuit Patri uestro dare uobis regnum. De quo & in extremo iudicii die dicit electis; Venite benedicti Patris mei possidete paratam

num uobis regnum à constitutione mundi. Adijci-
tur demum clausula isthæc. Amen, ut fidei & con-
fessionis huius Christianæ testimonium, apud nos
indubitatum esse ac solidum, demonstretur.

Quæ est summa omnium Symbo-
li articulorum?

Corde credo, & ore simul confiteor, Domi-
num Deum, quo nihil aut maius, aut sapien-
tius, aut melius potest excogitari, eundem & unum
in essentia seu natura diuina, & trinum in personis 1. Iohan. 5.
esse, utpote Patrem, & Filium, & spiritum sanctū,
ita ut hi tres unum sint unus, uerus, æternus, immen- Rom. II
sus, & incomprehensibilis Deus: Ex ipso & per
ipsum, & in ipso sunt omnia. Huic sanctissimæ simu
& indiuiduæ Trinitati respondent partes Symbo-
li tres præcipuæ: prima de Creatione, secunda de
Redemptione, tertia de Sanctificatione, Deus pa-
ter conditor uniuersorum. Deus Filius Redemptor
hominum. Deus Spiritus sanctus Ecclesiæ, seu Chris-
ti fidelium sanctificator, custos & rector.

Est ne satis Christiano ea sola credere,
quæ complectitur symbolum?

Primum ea quidem, quæ Symbolo traduntur,
cuius credenda, & aperte profitenda sunt.
Secundo & illa, quæ simul uniuersa scriptura Di-

2. Pet. 1 uina seu Canonica complectitur. Tertio itidem,
 Tertull. de qua partim ex Symboli articulis partim ex scri-
 pturis eisdem, uelut fontibus rite deducuntur.
 pres. here- tico. Quarto & illa pro sacro sanctis habenda, firmis
 Et Vincen. si maque fide retinenda sunt, quæ Spiritus sana
 Lirinen. ctus credenda nobis reuelat, pronuntiatque per
 cō. Nouat. Ecclesiam. Circa hæc enim omnia fides Christiana
 Matt. 1 na uersatur: qua demum certo & citra hesita-
 2. Tim. 3 tionem ullam credimus, quæcunque à Deo salu-
 Iohan. 16 tis nostræ causa reuelata sunt Ecclesiæ, siue scri-
 2. Tes. 2 pto illa, siue uiuæ uocis traditione nobis commen-
 1. Ioh. 2 dentur. Qua de re postea dicitur fusius, cum ad
 Cap. III. Ecclesiæ præcepta uentum erit.

DE SPE ET ORA- TIONE DOMINICA.

Caput. II.

Quid est spes?

1. Cor. 13.

Rom. 5

Tit. 2.

1. Pet. 1.

2. Cor. 1.

VIRTUS est diuinitus infusa, per quam
 certa cum fiducia, nostræ salutis & ætero-
 na uite bona expectantur. Cuiusmodi quidem
 expectatio primum ex magnitudine gratiæ per
 Christum nobis parte & exhibita: deinde uero
 ex testimonio conscientie ac uoluntatis bonæ, qua
 Dei gratia cooperamur, prouenit, ut sectatores
 etiam

ORAT. DOMINICA.

25

etiam bonorum non ignaui simus operum, quæ Dea
us preparauit, ut in illis ambulemus, certamq; uo-
cationem & electionem nostram per ea ipsa sã-
ciamus.

Quæ sunt nobis speranda?

Mat. 6.

Propriè quidem, & præcipuè bona illa regni
cœlestis, quæ nos uerè beatos faciunt: gene-
ratim autem, quæcunque rectè desiderantur uel
petuntur à Deo, in eum modum scilicet, quem do-
minica nobis commendat Oratio.

1. Pet. I.

Marc. II

Luc. II,

Quæ summam in Domi-

nica oratione tra-

stantur?

Septem in ea petitiones proponuntur, ad quas
refferri omnes omnium orationum species & Aug. in
formæ debent, siue pro expetendis bonis, siue Enchir. c.
pro dolendis peccatis, siue pro auertendis ma- c. u9,
lis Diuinam opem imploramus. In prioribus au-
tem tribus petitionibus æterna poscuntur: in
reliquis quatuor etiam temporalia, quæ tamen
propter æterna consequenda, sunt nobis necesse-
saria.

Recita per partes orationem
dominica?

B 4 Patet

Matt. 6.

Pater noster qui es in coelis.

I.

Sanctificetur nomen tuum.

II.

Adueniat regnum tuum.

III.

Fiat uoluntas tua, sicut in coelo, & in terra.

III.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

V.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

VI.

Et ne nos inducas in tentationem.

VII.

Sed libera nos à malo, Amen.

Quid sibi uult initium orationis, pater noster qui es in coelis ?

PRAEFATIUNCULA est, & nos memores reddit, summi beneficij, quo Deus pater in coelis perfectissime regnans, nos hic recipit in gratiam & propter Christum Filium in suos quoque filios & regni coelestis heredes per Spiritum sanctum adoptauit. Quae tanti beneficij memoria, non solum attentionem excitat, sed etiam ad redamandum Patrem prouocat filios: ad orandum uero impetrandumque auget fiduciam.

Rom. 8.

Gala. 4.

Quis est sensus primae petitionis ?

In

IN nobis, & æquè in omnibus alijs, promoueri
semper & augeri petimus, quicquid ad gloriam **1. Cor. 10**
summi optimiq; Patris nostri spectat. Id uero fit
maxime, quum ueræ fidei confessio, & Christianæ **Matt. 5**
uite conuersatio suam in nobis uim exerit, ut inde
alijs quoq; glorificent Patrem.

Quid continet secunda petitio?

Petimus, ut solus Deus per gratiam & iustiti- **Rom. 5**
am regnet in Ecclesia sua imò & in mundo
uniuerso, eiectis demum hinc aduersarijs potesta- **1. Pet. 2**
tibus, & cupiditatibus malis omnibus, quo ad fieri **Iob. 7.**
potest. Rursum hic optamus & præcamur, ut ex
hoc mundo, ueluti è graui peregrinatione militiaq; **Rom. 8**
uocati, quàm primum transferamur ad regnum **Matt. 25**
gloriæ & felicitatis æternæ, ut cum Christo in sem-
piternum regnemus.

Quid includit tertia petitio?

Rogamus, ut sicut in cælo Angeli & Beati **psal. 102**
omnes, ita nos quoque in terris, quamuis
fragiles, exactam Deo præstemus obedientiam,
nihil habentes prius, quam ut diuinæ uoluntati subij- **1. Pet. 4.**
ciamur, & conformemur per omnia, siue in pro- **Matt. 26**
speris, siue in aduersis.

Quid habet quarta petitio?

A 5

Ab

Iaco. 1.
Psal. 39
Prou. 30
I. Tim. 6

Matt. 4
Ioan. 6

AB omnis boni authore ac fonte, uti pauperes & medici, desideramus, quæ ad uitam hanc corporis quotidie sustentandam sunt satis: ut uictum scilicet & uestitum. Præterea quæ ad uitam animæ promouendam faciunt, hic expetimus: ueluti uerbum Dei animæ pabulum efficax, sacro sanctam Eucharistiam, cæteraq; salutifera Ecclesiæ Sacramenta, quæ pascunt, curant, & confortant hominem interiore.

Quo pacto intelligitur quinta petitio?

Luc. 6.
Matt. 6

Hic petimus, à labe peccati, quo nihil foedius, nihil animæ pestilentius est, clementer expurgari, & ea ipsa quæ peccando contraximus debita relaxari. Addita uero est conditio, ne alioquin peccatio frustranea esset, nos uidelicet uindictæ cupiditatem deposuisse, cum proximis in gratiam reconciliasse, & cuius ex animo noxam omnem condonasse. Hoc est, quod alibi dixit ueritas: Dimittite, & dimittetur uobis. Et iterum: Si non dimiseritis hominibus, nec pater uester dimittet uobis debita uestra.

Iob. 7
Iaco. 1.

Quid continet sexta petitio?
Quoniam præsens hæc uita perinde ac millitia est super terram, dum uarijs tentationibus

nibus semper impugnamur à mundo, Carne & Gala. 5.
 Sathana, idcirco piè solliciti diuinam implora. Ephe. 6.
 mus opem, non modo ne succumbamus hisce ad. 1. Ioh. 2.
 uersarijs, atque succumbendo damnemur, sed Iacobi. 4.
 etiam ut Sathana resistamus fortiter, contem. 1. Pet. 5.
 namus mundum, castigemus carnem, atque ita des. 2. Tim. 2.
 mum coronemur, ut inuicti milites Christi.

Quid est in septima &
 postrema peti-
 tione?

PRecamur ad extremum ut huius seculi cala-
 mitatibus, quibus exercentur etiam pii, non Tob. 2.
 sinat nos Deus perdi, & euerti cum impijs, sed ut Eccle. 27.
 benignitate sua nos liberet ac tueatur, quatenus Luc. 11.
 saluti nostrae congruit, ab omni malo, tum corpo-
 ris, tum animae, siue in hac uita, siue in futura. Clau-
 dimus totam præcationem hac una uoce, Amen:
 ut comprobemus nostram in orando simul & im-
 petrando fiduciam, tum propter Christi promiss. Rom. 16.
 sionem: Petite, inquit, & accipietis: tum pro. 1. Tim. 1.
 pter Patris erga nos immensam clementiam, & Eze. 18.
 propensam in omnis misericordiam.

Quæ est summa orationis
 dominicæ?

Fora

Aug. ser.
182 de tēp.

Formulam absolutam continet, non solum orā
di ac postolandi bona, uerum etiam deprecā
di itidem ac fugiendi mala quaelibet. Inter bona ue
ro primum est illud expetendum, ut Pater cœlestis
ac omnibus semper & ubique glorificetur: deinde
uero, ut illius regni participes efficiamur: tum ut ea
nobis media suppetant, quibus ad regnum Dei com
modè peruenitur: ut est, ex parte animæ quidē nos
stræ, uoluntati diuinæ nos conformare: ex parte ue
ro corporis, uictum habere necessarium. Addū
tur secundo loco, quæ ad mala depellendā ritè pos
tulantur: in primis quidem, ut absint peccata bo
norum omnium corruptele: tentationes itidem, quæ
nos ad peccata impellant ac pertrahant: ad extre
mum uero deprecamur calamitates siue præsentis
siue futuræ uitæ. Reliqua de oratione in eum reser
uabuntur locum, quo bonorum operum genera
triplicia declarabuntur.

DE SALVTATIONE

Angelica.

Luc. I

Cur Deiparam uirginem salutamus?

Primum Euangelicis uerbis & exemplis per
moti, id facimus, quando nos sic docent affla
ti Diuino spiritu magnus Gabriel Archangelus, &
præcure

SALVTATIONE.

29

præcursoris Domini mater sancta Elizabeth. Deins
de confirmat nobis hanc salutandi formulam usus
& consensus Ecclesiæ perpetuus, quem sancti Pa-
tres & maiores in hunc usq; diem religiosissimè
obseruarunt.

Quem fructum ex hac salutatione
consequi possumus ?

His uerbis admonemur summi beneficij, quod
per Mariam Deiparam æternus Pater in-
choare uoluit in Christo, & mundo, ad redimen-
dum genus humanum exhibere. Quare post pia uo-
ta, quæ in præcatione Domini ea Deo commenda-
uimus, hic acceptæ per Christum gratiæ memo-
res, non modo Christi Matrem, sed etiam Deum pa-
trem in eadem Virgine Deipera laudamus, & col-
letantes Angelis, dicimus: Aue Maria gratia plena
Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus, & be-
nedictus fructus uentris tui Iesus Christus: Sancta
Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, sis.
Amen.

Psal. 150

Luc 1

Ex traditi-
one eccles-

Quis est horum uerborum sensus ?

Primum iure congratulamur, & gratulando
prædicamus eam quæ nobis Euam alterâ præ-
stitit, dum Væ maledictionis, quod illa prior mun-
do intulit, hæc partu suo ter felici, non sustulit mo-
do, sed

Gene. 3

Irene. li. 5

Hieron. de do, sed etiam maledictionē filiorum Adæ uertit in
 assum. uir. benedictionem perpetuam. § Gratia plena. Talis
 bus namq; decebat Virginem opignerare muneris
 bus, ut esset gratia plena, quæ reddidit cœlis glos
 riam, terris Deum pacemq; refudit fidem Gentis
 bus, finem uitij, uitæ ordinem, moribus discipli
 nam. Breuiter, talis Maria fuit, ut eius unius uita
 omnium disciplina sit. § Dominus tecum. Tecum
 in corde, tecum in uentre, tecum in utero tecum
 in auxilio, tecum ante partum, in partu, & post
 partum: quia & uirtus Patris obumbravit tibi, &
 Spiritus sanctus superuenit in te, & Verbum cas
 ro factum ex te processit, tanquam sponsus de
 thalamo suo. § Benedicta tu in mulieribus, quia
 uirginitate sponsa simul & fecunditate mater
 existis, quam proinde summo iure beatam dicunt,
 semperq; dicent omnes generationes. Mulier tota
 pulchra & immaculata, uirgo ante partum, in par
 tu, & post partū, semper incorrupta, ab omni pecc
 ati labe libera: super cœlos omnes exaltata, quæ
 nec minus uiuificando profuit, quam infœlix Eua
 obfuit mortalibus occidendo. § Et benedictus fru
 ctus uentris tui Iesus Christus, ut qui ex Maria
 radice uelut flos ascendens, & ipse quodammodo
 terre fructum se præstitit, & æternæ salutis fructū
 ita membris suis, sicut uitis palmitibus succum &
 uigorem

Ambro.

August.

Lucæ. i.

Iohan. i

Psal. 18

Chrysolog.

Hiero. cons.

tra Heluid.

Aug. de na

tur. & gra.

Esai. 11.

Iohan. 15

SALVTATIONE.

51

Angorem, suppeditat. Verè beatus uenter, qui por-
tauit & edidit mundo saluatorem. Verè beata uis-
cera, quæ de cælo plena, Filium Dei lactauerunt.
Et additur demùm ab Ecclesia: Sancta Maria ma-
ter Dei ora pro nobis peccatoribus: quippe san-
ctorum Patrum uestigijs insistentes, præterquàm
quod laudabilem, & admirabilem illam Virgi-
nem, quæ sicut lilium est inter spinas, salutamus:
eandem præterea uirtute Dei auctam esse tanta
credimus atque profiteamur, ut possit prodesse,
fauere, annuere miseris mortalibus, dum hi præse-
tim se, suæque uota illi ex fide commendant, ac di-
uinam gratiam gratiosæ Matris intercessione sup-
plices expetunt.

Luc. 11.

Cant. 2.

CHRYSOStOMVS: Ut uere dignum & In Liturgia
iustum est gloriificare te Deiparâ, & semper bea-
tissimam, & penitus incontaminatam Matrem Dei
nostri, honoratiorem Cherubin, & gloriosorem
incomparabiliter Seraphin, quæ citra corruptio-
nē Deū peperisti: uerè Deiparâ te magnificamus.

AMBROSIVS: Sit nobis tanquam in imagi-
ne descripta uirginitas, uitæque beatæ Mariæ, de
qua uelut speculo, refulget species castitatis, & Lib. 2. de
forma uirtutis. Quid nobilius Dei Matre? quid uirginitate
splendidius ea, quam splendor elegit? quid castius ea,
quæ corpus sine corporis contagione genuit

Augu

In serm. de AUGUSTINVS: Sancta Maria succurre
 sum. Vir. miseriis, inuua pusillanimes, refue ftebiles, ora pro
 populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto
 foemineo sexu: sentiant omnes tuum leuamen, quia
 cunq; celebrant tuum nomen. Neque enim dubium,
 quæ meruit pro liberandis proferre præcium, pos-
 se plus omnibus liberatis impendere suffragium.

De laud.
 Marie.
 Psal. 18

BERNARDVS: Virgo, regia ipsa est uia,
 per quam Saluator aduenit, procedens de ipsius u-
 tero, tanquam sponsus de thalamo suo. Per te acce-
 sum habemus ad filium, o benedicta inuêtrix gra-
 tiæ genitrix uitæ, mater salutis, ut per te nos susci-
 piat, qui per te datus est nobis.

DE CHARITATE & Decalogo.

Caput. III.

Quid est Charitas?

Matth. 22.

Luc. 10

Psal. 15

Provar. 16.

Sincera dilectio, qua Deus propter se diligitur, & proximus propter Deum. Diligendus enim præcipue est Deus in omnibus, & super omnia, & propter se solū, ut qui summum æter- numq; bonum est, quod solum nostros explet ani- mos: cuius amor & honor, nisi plane simus ingra- ti, nostre tum uoluntatis, tum actionis omnis inia-

tiunt

DE CALOGO.

33

eum & scopus esse debet. Deinde propter Deum Luc. 10
amandus proximus, hoc est, omnis homo: quod in Mala. 2
ter nos omnino simus proximi, secundum eiusdem Ephe. 2
scilicet humane nature nec non diuine gratie com. 1. Pet. 1.
municationem.

Quot sunt Charitatis precepta?

DVo quidem summaria. Primum de diligens
do Deo, sic in ueteri nouaq; lege proposi. Deut. 6
tum: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde Matt. 22
tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & Luc. 10.
ex omnibus uiribus tuis. Hoc est primum & maxie Mar. 12
mum mandatum. Secundum autem simile est huic.
Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duos
bus preceptis uniuersa Lex pendet & propheta,
inquit ipsa ueritas, & rursus per Apostolum: Ple- Rom. 13.
nitudo Legis est dilectio: & Finis precepti est cha- 1. Tim. 1.
ritas de corde puro, & conscientia bona & fide
non ficta.

Quo iudicio se prodit sincera
Charitas?

HEc est charitas Dei, ut mandata eius custo-
diamus, & mandata eius grauiam non sunt, 1. Iohan. 5
inquit Iohannes ille Christo dilectus, Tum Christus
ipse docet: Si diligitis me, mandata mea seruate. Iohan. 14.
Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est, qui
C diligit

34 DE CHARITATE ET
 diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Pa-
 tre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei me
 ipsum. Qui non diligit me, sermones meos non ser-
 uat. Ceterum hæc ipsa Dei mandata in Decalogo
 maximè cernimus.

Quo pacto recensentur mandata
 decalogi ?

Exo. 20.
 Leuit. 19
 Deut. 5

I Ta in exordio legimus:

- Ego sum Dominus Deus tuus.
 Non habebis Deos alienos coram me. Nō
 facies tibi sculptile, ut adores illud:
 II. Non assumes nomen Domini Dei tui in ua-
 num.
 III. Memento ut diem Sabbati sanctifices.
 IIII. Honora patrem tuū & matrem tuam, ut
 sis longeuus super terram, quam Do-
 minus Deus tuus dabit tibi.
 V. Non occides.
 VI. Non moechaberis:
 VII. Non furtum facies.
 VIII. Non loquēris contra proximum tuum falsū
 testimonium.
 IX. Non cōcupisces uxorem proximi tui.
 X Non domum, non agrū, non seruū, non ani-
 millā, non bouē, nō asinū, & uniuersa quæ illius sunt.

Quid

DE CALOGO.

35

Quid sibi uult hoc exordium? Ego
sum Dominus Deus tuus?

DEcalogum exorditur Deus à notitia sui, &
ab insinuatione Maiestatis suæ, ut certa
quædam, & sacrosancta hisce legibus authoritas
constet. Nempe tam seriò nobiscum agitur, ut si
unquam salui esse uelimus, hic uelut in clarissimo
speculo, Diuine Maiestatis uoluntatem certam con
templemur, agnitamque Legem illam sanctifi-
canti, adiuuante Christi spiritu, accuratè serue-
mus. Nec enim præcipit solum, sed benedictio-
nem quoque promittit, & opem tribuit noster Les-
gislator. Spiritum meum, inquit, ponam in medio
uestri: & faciam ut in præceptis meis ambuletis,
& iudicia mea custodiat, & operemini. Quare
cum Christus etiam præcepisset: Tollite iugum
meum super uos, ne quis causaretur difficultatem,
adiiecit: Iugum enim meum suauis est, & onus me-
um leue: ijs uidelicet, qui gratiæ spiritu imbuti,
in charitate non ficta ambulant.

Rom. 8

Psal. 83.

Eze. 36.

Matt. 11.

2. Cor. 6.

Quid complectitur in se primum
præceptum?

Leuit. 1.

Esaie. 40.

PROHIBET ac damnat idololatriam, Deut. 18.
observationes superstitiosas, usum etiam Ecc. 34

C 2 artis

Mat. 12.

1. Cor. 8.

Deut. 6

Matt. 4.

Oze. 13

Ephc. 4.

artis magice uel diuinatorie. Rursus docet atque
exigit, ut nullam prorsus creaturam, quantum-
uis excellentem, pro Deo habeamus, solum aus-
tem unum, uerum, æternum, immensumq; Deum
credamus & cōfiteamur, cui uni tribuatur summus
& singularis ille cultus, quem Græci *λατρεῖα* ap-
pellant. Hoc sit ut super omnia colamus, inuocemus,
adoremus summum illud bonum, Optim. Max. Crea-
torem, Redemptorem, Saluatorem, unum & im-
mortalem Deum, qui est super omnes, & per omnia
& in omnibus nobis.

Quomodo præter Deum sanctos
colimus & inuocamus?

Lib. 20. cō-
tra Faustū.

Respondet Augustinus: Populus Christianus
memorias Martyrum religiosa solennitate
concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut
meritis eorū cōsocietur, atq; orationibus adiuuetur.

Damas.

lib. 4.

Rom. 8

Quod autē hic de Martyribus dicitur, ad omnes
etiam Sanctos cum Christo regnantes spectat, non
illos quidem uti Deos Ethnicorum more colendos,
neque perinde ac Deum sanctum sanctorum, sed
longe inferiore modo & gradu: utpote uelut ami-
cos, filios, hæredesq; Dei, & coheredes Christi ele-
ctissimos, atque beatissimos uenerandos. Qui præ-
terea nostræ salutis cōstudent, fauentq; impensius,

quo

quo sunt in omni charitate, in omni uirtute ac coelesti gloria perfectiores, quam hic esse in carne potuissent. Sicut igitur infra Deum illos plusquam ultimos in terra mortales recte amamus, ita eosdem tantum, tantaque dignitate auctos honoramus etiam atque pro Christiana pietate inuocamus: hac tamen cautione semper addita, ut suos bonos, summusque cultus, quem latius esse diximus, summo Deo, et mediatori Christo debitus, integre cōseruetur.

Quod autem hunc in modum Sanctos inuocamus, adeo Christi saluatoris et Domini nostri gloriam non obscurat, ut etiam magis ac magis illustret, amplifcet, augeatque. Hic enim eximia Christi redemptoris uirtus splendet ac gloria, quod is non quidem in se tantum, sed in sanctis etiam suis est, apparetque potens, gloriosus, mirabilis: quod eosdem honorat ipse, nimisque honorari uult in cœlo et in terra: quod per hos itidem et propter hos multa largitur, et parcat sæpè immerentibus, ut in Abraham, Isaac, Iacob, Daud, Hieremia cernimus, qui etiam defuncti uiuis profuisse leguntur. Vnde patres quum de Sanctis loquuntur, suffragatores eos, et intercessores Patronosque nostros frequenter appellat. Nec immerito sanè, quod Sanctorum fida suffragia: quum humiliter et pie in Christi nomine imploratur experientia teste, multis opulentur.

I. Cor. 13.

2. Cor. 5.

August. li.

20. contra

Faust.

Amb. lib. 1.

de uiduis

Euse. lib. 4

Hieron. ad

Raparium.

Basil. de

40. mart.

Psal. 67

Ioan. 12

Psal. 128

Chrysost.

Hom. 41

in Gene.

Gene. 26

Exod. 32

4. Reg. 19.

2. Mac. 15

Basilius.

Chrysost.

August.

Hieron.
contra
Vigilan.
Vi. Sino.
dus & 2.
Nicena.
Euseb.
Niceph.

Hæc fuit iam olim Ecclesiæ Orthodoxæ, sicut
& nunc est, erga Sanctos constans pietas: hanc
doctrinam ueluti per manus ad nos transmissam,
& sacris itidem Synodis, Patrumq; concordibus
sententijs & indubitatis exemplis confirmatam
retinent Catholici: obstrepant licet Vigilantiani
iam olim condemnati.

Pugnatne cum hoc primo præcepto
usus receptus imaginum Chri
sti, atq; Sanctorum?

Baruch. 8.
Deut. 45.
Leuit. 19.
Greg. lib.
6. Epist.
Dames.
lib. 4.
Sinod.
Niceod.

HAud quaquam, quia non sicut Ethnici so
lent, adoramus sculptilia, ligna, lapides
perinde ac Deos quosdam (id enim hoc præcepto
cauetur maxime) sed more Christiano & mente
pia ueneramur illic Christum ipsum & Sanctos, ubi
per imagines propositas nobis representantur.
ita tum præsens, tum uetus Ecclesia summo consensu docet, commendans nobis pias & uenerandas
imagines, ut quarum usum Apostolica etiam
traditione commendatum accepimus, & sacrosancta
Patrum Synodo approbatum retinemus.
Quapropter damnatus est error Iconoclastarum:
non distinguendum scilicet, inter simulachra Deo
rum, & imagines Christi atque Sanctorum: Ne
que rationem isti habent temporis gratia seu no
ue Le

na Legis, quo Deus homo factus, imaginem, similitudinemq; suam, initio à se creatam ipse induit, atque in ea se nobis representauit. Philip. 2.

Quid nobis præscribit secundum præceptum?

Prohibet abusum diuini nominis & irreuerentiam, ut quæ committitur à periuris blasphemis, & per Deum, Sanctos, uel sacra temerè iurantibus contra illud: Sit sermo uester, est est, non non. Requirit autem, ut iuxta rectum lingue usum ingentem reuerentiam diuino nomini exhibeamus, iuramenta seruemus, tum uerbum Dei tractemus reuerenter.

Leuit. 10.
Zach. 8.
Eccl. 23.
Iacobi. 5.
Psalm. 14.

Quid imperat tertium præceptum?

Postulat Sabbatum, seu diem festum in Ecclesia, pijs operibus transigi. Vult igitur, ut animus tunc adsit curis uacuis, qui se liberè transferat ad cultum interiorem & exteriorem Deo præstandum in fide, spe & charitate: Vult, ut expediti diuina meditemur beneficia, tractemus sacra, oremus & adoremus Deum publicè cū alijs in spiritu & ueritate. Prohibet aut diebus festis laborare, & occupationibus deditum esse prophanis, ut

Exod. 30.
Leuit. 23.
Hier. 17.

Ioan. 4.

40 DE CHARITATE ET

otio sancto uacemus, ad eundo templum, & audiēdo publicum Ecclesie sacrum seu missam, & statim concionem, quemadmodum hoc præceptum Ecclesie interpretatur.

Quæ summa est horum trium præceptorum.

HÆc tria priora quidem præcepta quæ sunt primæ tabule nos eo instituunt, ut uerum Deo cultum præstemus, interiorem scilicet & exteriorem: in corde, ore, & opere, priuatim & publicè. Reliqua septem quæ porro sequuntur, præcepta dicuntur secundæ tabule in hoc addita, ut nostrum erga proximum officium explicant.

Quid proponit & iniungit quartum præceptum?

Ephe. 6.
Rôm. 13.
Héb. 13
1. Tim. 6.
1. Pet. 5

Docentur hic tum filij, tum subditi, quid suis debeant parentibus & maioribus, id est, omnibus qui dignitate & potestate quadam præcellunt, siue in politicis, siue in Ecclesiasticis magistratibus gerendis. Debent autem his ipsis tum interiorem, tum exteriorem quandam reuerentiam & obseruantiam, opem illidem & obedientiam. Et regione cauetur, ne quacumque ratione uel offendamus, uel contristemus personas eiusmodi sublimiores, siue uerbis id fiat, uel signis, siue factis.

Quid

Quid includit quintum præceptum?

Non solum externam prohibet eadē, & uim
omnem, quæ corpus & uitam ledit proxi- Matth. 5
mi, sed etiam excludit iram, odium, rancorem, in- Deut. 5
dignationem, & quosuis internos affectus ad pro-
ximi lesionem propensos. Requirit uero animi mā-
suetudinem, humanitatem clementiam, comitatem, Rom. 12.
beneficentiam: ut iniuriarum facile obliuiscamur, Ephē. 4.
non expetamus uindictam, sed condonemus nobis Colos. 3
inuiçē offensas, sicut in Christo Deus nobis donauit.

Quid habet sextum præceptum?

Prohibet fornicationem, adulterium & omnē
concubitus illegitimum, ac impuram qualem Matt. 5
cunq; libidinē. Caueri præterea & præscindi uult, 1. Cor. 6.
occasiones, quæ carnis libidinem irritant ac fouēt,
ut sunt obscœna uerba, cantilenæ inhonestæ, gestus 1. Pet. 2
minime casti. Requirit ex aduerso fidem in coniu- 1. Tes. 4.
gio, tum pudicitiam omnem siue cordis in cogita- Heb. 13
tionibus & desiderijs, siue corporis in lingua, fa-
cie, oculis, auribus, tactu, atq; in omni demum ha-
bitu, cultuq; corporis.

Quid docetur in septimo
præcepto?

Prohibetur hic omnis rei alienæ illicita cons-
trectatio & usurpatio, sicut per furtum, rā-
c s pinam,

1 Theſ. 4.

Luc. 6.

Eze. 17

pinam, uſuras, lucra iniuſta, dolum malum, & quosuis contractus, quibus Chriſtiana charitas lædatur, ac proximus fraude circumuenitur. Exigit è regione hoc præceptum, ut in omni negotio, ſeu commercio inuiolata ſeruetur æquitas, & proximi utilitas, ſicubi ſeſe offerat occaſio, promoueat.

Exod. 13.

Leuit. 19.

Deut. 5.

16. 19. 27.

Pro. 12.

1. Pet. 2.

Iacobi. 3.

Pro. 17.

E. 18

Matt. 21.

Coloſ. 4.

Ephe. 4.

Quid in octauo præcepto comprehenſum eſt ?

Prohibemur eo falſum, doſoſumvè testimoniū in quēquam proferre, & quoquo modo proximi cauſam in iudicio ſubuertere, uel etiā extra iudiciū ſamam illius ledere: ut ſanè ſit à ſuſurronibus, detractoribus, maledicis, adulatoribus. Breuiter, omne mendacium, & omnis linguæ contra proximum abuſus hic excluditur. Docemur interim de proximo benè & commodè loqui, nempe ad illius deſenſionem & utilitatem, ſine ſuſco ſimulatione, inſidijs uè.

Duo poſtrema præcepta quid continent ?

Deut. 5.

Eccl. 5.

Matt. 5.

1. Theſ. 4.

Vetant concupiſcentiam uxoris ac rei alienæ: ut non ſolum ab uxore aliena, illicitis commercijs, & aperta externaq; iniuſtitia nos abſtineamus, ſed ne uoluntate quidem noceamus cuiſquam

quam,
que h
neuo
& ſal
que cu
iuria c

A
data h
enim
Dei:
ritate
Dei, u
ſe noſſ
dax eſ
uat ue
ſta eſt
charit
manet
ſte igit
ſeu ch

V.

quam, aut nocere deliberemus. Exigit igitur utrum Iacobi. 1.
 que hoc preceptum cordis synceritatem & be. Esaie. 1.
 neuolentiam erga omnes integram, ut que in rem Ephe. 4.
 & salutem proximi sunt, optemus ex animo, ne Colos. 3.
 que cupiditati unquam cum leui etiam alterius in. Eccl. 18.
 iuria consentiamus.

Quo demum referenda sunt man
 data Decalogi omnia:

AD charitatem, quam nobis geminam quo⁸ August.
 que duæ tabulæ, quibus Dei digito man⁸ lib. 2. sup.
 data hæc inscripta fuerunt, commendant. Docent Exod.
 enim mandata primæ tabulæ, quæ ad charitatem
 Dei: mandata uerò secundæ tabulæ, quæ ad cha-
 ritatem proximi spectant. Hæc est autem charitas
 Dei, ut mandata eius custodiamus. Qui enim dicit,
 se nosse Deum, & mandata eius non custodit, men- 1. Ioan. 5.
 dax est, & in hoc ueritas non est. Qui autem ser- 1. Ioan. 2.
 uat uerbum eius, uere in hoc charitas Dei perfe- 2. Ioan. 4.
 cta est: in hoc scimus, quoniam in ipso sumus. Deus
 charitas est, & qui manet in charitate, in Deo
 manet, Deus in eo. Hæc Iohannes Apostolus. Re-
 ste igitur dictum accepimus: Probatio dilectionis
 seu charitatis, exhibitio est operis.

Grego. in
 Hom.

Vnde Charitatis argumenta et offi-
 cia propria dinoscuntur:

Charis

I. Cor. 13

Charitas patiens est, & benigna est,
Charitas non emulatur, non agit per
peram.

Non inflatur, non est ambitiosa

Non querit quae sua sunt.

Non irritatur, non cogitat malum.

Non gaudet super iniquitate, congaudet autem
ueritati.

Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat,
omnia sustinet.

Rom. 8

Sic charitate Christi flagrans Apostolus
Paulus.

Deut. 30

Elige ergo uitam, ut & tu uiuas, & semen tuum
(testatur diuinum Oraculum) & diligas Domi-
num Deum tuum, atq; obedias uoci eius, & illi ad-
haereas. Ipse enim est uita tua, & longitudo dierum
tuorum. Breuiter, ut Christi quoq; doctrinam Legi-
spondentem accipias:

Matt. 19

Luc. 10

Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Hoc fac,
& uiues.

DE PRAECEPTIS

ECCLESIAE.

Suntne praeter Decalogum alia prae-
cepta Christianis obseruanda?

Sunt

ET

A,

agit per

udet autem

ia sperat

solus illi

semen tu

gas Domi

et illi ad

do dierum

nam Legi

Hoc fac

TIS

præ
la?

Sunt

Sunt utique, quando Legislator & magister
 noster Christus, non solum docuit præcepta
 Decalogi, sed etiam in uniuersum præcepit quæ ad
 obedientiam Apostolicis, & Ecclesiasticis manda-
 tis præstandam spectant. Hinc extant Euangelice
 illæ sententiæ: Sicut misit me Pater, & ego mitto
 uos. Qui uos audit me audit: & qui uos spernit, me
 spernit, & cetera. Si non audierit eos, dic Eccles-
 iæ: Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut
 Ethnicus, & Publicanus. Vbi summum atque ex-
 tremum iudicium Christus desert, deferriq; iubet
 ad Ecclesiam, id est, ad Ecclesiæ Præpositos & Re-
 ctiores, sicut Chrysostomus interpretatur, & uer-
 ba Euangelij mox sequentia declarant, conuincunt
 que. Proinde nec frustra scriptum est de Aposto-
 lo Paulo: Perambulabat Syriam & Ciliciam, con-
 firmans Ecclesias, præcipiens custodire præcepta
 Apostolorum, & Seniorum.

Iacob. 4

Matt. 23.

Matt. 18.

Ioan. 20.

Luc. 10

Matt. 18.

3. Reg. 8.

In Matt.

Matt. 18.

Actu. 15.

Cuiusmodi porro sunt, Apostolorum
 Seniorumque præcepta, quæ Pau-
 lus custodire iussit:

PAuli discipulus Dionysius Areopagita testas-
 tur, duplicis ea generis esse, partim scripta,
 partim non scripta. Ad utrumq; genus pertinet,
 quod Ioannes affirmat Euangelista: Qui nouit Deū,
 audit

1. Ioh. 4.

audit nos: Qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus spiritum ueritatis, & spiritum erroris. Ac primum quidem genus, quod literis mandatur, scriptisq; legibus constat, satis est perspicuum. Posterius uero circa præcepta & instituta uersatur, quæ uno Traditionum nomine comprehendendi, & sic à Patribus nuncupari solent. Non enim scripto, uti superiora, sed uiua uoce tradita, & ueluti per manus à maioribus ad nos transmissa, Ecclesiæq; commendata retinentur.

Chry. in 2.
ad Thef. 2.

Estne utrunque hoc præceptorum genus obseruatum necessarium?

2. Thef. 2.
1. Cor. 11

Est planè, si doctorem Paulum sequimur. Itaq; fratres state, inquit, & tenete Traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Vnde laudat hoc nomine Corinthios, quod Apostolica præcepta, quæ uiua uoce tradita iam acceperant, sedulo custodirent. Atque hoc est, quòd sacrosancta Synodus Nicena, diuinæ scripturæ consonans, uerbis tam luculentis expressit: Oportet nos Ecclesiasticas Traditiones, siue scripto, siue consuetudine in Ecclesia retentas, unanimiter & inuiolabiliter obseruare.

Quomodo cognoscemus, quæ sint Apostolicæ et probatæ in Ecclesia traditiones?

DE his nobis Regulam obseruatu dignissimam Augustinus præscribit. Illa, inquit, Ianarium. *In Epist. ad Ianarium.*
 ens, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe seruantur, datur intelligi, uel ab ipsis Apostolis, uel plenarijs concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima autoritas, commendata atque statuta retineri. Sic idem rursus docet contra Donatistas: Quod uniuersa tenet Ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi autoritate Apostolica traditum rectissimè creditur. Consonat Leo ille magnus, cum ait: Dubitandum non est, quicquid in Ecclesia in consuetudinem est deuotionis retentum, de Traditione Apostolica, & de sancti Spiritus prodire doctrina.

De bap. cōtra Donat. li. 4. c. 24.

Serm. 2. de ieiun. & pen.

Exempla profer traditionum apostolicarum, quæ Christianis obseruandæ demandantur?

HOc loco, ut ueritas indubitata constet, exempla quædam à sanctis petemus Patribus, qui uel ante mille annos fidem publicam meruerunt. Nimirum secundū traditionem Origenes a & Augustinus b docent. Paruulos esse baptizandos. Dionysius c & Tertullianus d ostendūt, preces & oblationes pro defunctis ad altare fieri oportere.

a In ca. 6.

ad Roma.

b Lib. 1.

de origi-

anima.

c De eccle.

Hierarch.

Hinc

d De coro. Hinc Hieronymus & Epiphanius f statas Eccles
na milit. sic ieiunationes, praesertim Quadragesimae, obsce
e Ad Mar. uandas esse commonstrant. Sic etiam Ambrosius g
cellam. & Chrysostomus h eorum dignitatem adstruunt,
f Contra quae in sacro Missae officio solenniter peraguntur.
Aërium. Tum praeter Damascenum Patres, quos Nicæna Sy
g In officio nodus secunda citat, eadem ratione testantur, quod
Mediolan. Christi & sanctorum eius imagines deceat uenes
h In Litur. rari. Demum, ut ceteros omittamus, magnus ille
gia. Basilius ob Traditionem retineri uult sacrū Chris
Lib. 4. cō ma, aliasq; solennes ceremonias, quae Sacramentis
tra Icono. sanctissimis adhibentur.

machos.

Et addit Basilius: Si instituta consuetudinesq;
non scriptas: tanquam in eis uis magna non insit, se
De spū san mel repudiare aggrediemur, clam & pedetentim
sto cap. 27 ratas ipsas Euangelij sententias improbabimus, aut
potius ad inane nomen eius praedicationem contra
hemus. Sed aposiolicum existimo, ait, in ijs etiam
Traditionibus, quae scriptae non sunt permanere.

Ibidem.

Quantum hodie circa traditionum huius
iusmodi dignitatem & authoritatem aberratur?

cap. 29

Plurimum, Grauius enim erratur circa doctrinam de hisce Apostolicis & Ecclesiasticis Traditionibus, dum eas pleriq; contemnunt, alij negligunt.

negligunt. aut certe pluris non faciunt, quam cæ-
teras Magistratum Politicorum constitutiones,
& hæc instituta esse hominum fingunt, quæ uel
obseruare uel omittere liberum sit, exiguaq; aut
nullius omnino frugis: ipsi & si q; pæ uocant. Sunt
qui uniuerſas ferè Traditiones eiusdem esse pon-
deris uelint, atq; adeò fædè commiscant. Scriptu-
ræ loca, perinde ac idem sit iudicium de Traditio-
nibus Pharisaicis & Apostolicis, de iudaicis &
Ecclesiasticis, de priuatis seu particularibus, &
ijs, quæ totius Ecclesiæ consensu receptæ, commu-
niq; piorum usu pæssim comprobatae inueniuntur.

Quid uero de iis iudicandum, qui eccle-
siæ traditiones repudiant ac
pro nihilo habent?

HOs uerbum Dei redarguit, cum traditio-
nes obseruandas esse decernit: cum iubet
Ecclesiam audire, & Apostolorum, Seniorumque
præcepta custodire. Verbum Dei subijcit nos Ma-
gistratibus, cum Politicis, tum Ecclesiasticis, mo-
destis iuxta & discolis, idq; propter conscientiam
horû legibus deferri uult & reuerentiam & obe-
dientiam maximam. Obedite, inquit, Præpositis
uestris, & subiaceite eis: omnia quæcunq; dixerint
uobis, seruare & facite, secundum opera uero eor-
um Rom. 13.

2. Thes. 2

1. Cor. 11.

Matt. 18.

Actu 15

Rom. 13

Mat. 22. 23

Luc. 10

1. Pet. 2

rum Rom. 13.

I. Theſ. 4.

Luc. 10

Ioan. 20.

Matt. 10

I. Cor. 13.

Rom. 15

Basil. c. 27

Et August.

contra Do-

natistas.

Et Epipha.

contra Mel-

chisedech.

In cap. 3.

Epist. ad

Titum.

Ad Lucinū

Epistol. 118

rum nolite facere. Quapropter isti non tam ho-
mines spernunt, quam Deum ipsum Opt. Max. quē
in Apostolis, horum successoribus audire ac reue-
reri sanē oportebat. Ita resistunt planē uerbo
Dei, dum potestati & ordinationi Dei resistunt:
& hinc, si Paulo credimus, sibi damnationem ac-
quirunt. Nimirum diuina est isthac ordinatio, nec
de spū sctō. aboleri potest humana autoritate, ut certis le-
gibus, ijsq; partim scriptis, partim non scriptis,
quas Apostolica nobis commendat Traditio, Ec-
clesia regatur, dogmata conseruetur, Religio uiua
dicetur, disciplina retineatur.

Quid Patres hac de re iudicant?

ORigenes, qui celebris & peruetustus est
author, in hac uerba scripsit: Hereticus
nobis habendus est omnis ille, qui Christo se cre-
dere profitetur, & aliud de ueritate Christianae
fidei credit, quam habeat definitio Traditionis
Ecclesiasticae. Idem uerō alibi: Illa sola credenda
est ueritas, inquit, quae in nullo ab Ecclesiastica
discordat Traditione. Et Hieronymi uerbum est:
Ego illud te breuiter admonendum puto, Tradis-
tiones Ecclesiasticas, praesertim quae fidei non offi-
ciūt, ita obseruandas, ut à Maioribus traditae sunt.
Augustinus uerō ita docet. Si quid diuinae Scri-

pturae

ptura prescribit auctoritas, non est dubitandum,
 quin ita facere debeamus, ut legimus: similiter
 etiam, si quid per orbem frequentet Ecclesia.
 Nam hoc, quin ita faciendum sit, disputare, inso-
 lentissime insanie est. Tum rursus, in his rebus, de
 quibus nihil certi statuit Scriptura Diuina, mos
 populi Dei, uel instituta maiorum pro lege tene-
 da sunt. Et sicut preuaricatores diuinarum le-
 gum, ita contemptores Ecclesiasticarum consue-
 tudinum coercendi sunt. Si quis autem uidetur
 contentiosus esse, nos talem consuetudinem non
 habemus, neque Ecclesia Dei.

Ad Casula
 nū. Epi. 86
 Dist. II. c.
 in his.

I. Cor. 14

Age uero, quid est Ecclesia?

Ecclēsia est omnium Christi fidem atq; do-
 cētrinam profitentium uniuersitas, quam
 Princeps ille Pastorum, tum Petro Apostolo, tum Ioan. 21
 huius successoribus pascendam tradidit, atq; gu-
 bernandam.

Conciliū.

Florenti.

I. Cor. 12

Quānam Ecclesiæ dignitas est
 atque auctoritas?

Multis et eximijs sanè dotibus, promissio-
 nibus ac beneficijs illustrat Deus Ecclesi-
 am suā, qua nihil habet in terris charius. Hāc usq;
 ornat, cōseruat, defendit, uindicat: hāc porro cōsti-
 tuit esse domū suam, in qua omnes filij dei foueantur.

Eph. 4.

Ioan. 14.

16. et 17

Matt. 28

et 16.

DE PRAECEPTIS.

52

Psal 22

Iohan. 10

Cypr. de

Sim. praela.

Matt. 16.

Apo. 21

Matt. 5

Malac. 1.

Acto. 1.

I. Iohan. 2.

Matt. 24

& ibidem.

Origen.

Cant. 4. 6.

Ephe. 5.

Iohan. 11.

Iohan. 27

Matth. 16.

Iohan. 14. 16

tur, doceantur, & exerceantur. Voluit esse eo-
luminam & firmamentum ueritatis, ut de illius nō
dubitemus doctrina, quae tanquam magistra, cus-
stos & interpret ueritatis, fidem atq; authorita-
tem obtinet inuiolabilem. Præterea fundatam esse
supra firmam petram decreuit, ut certi essemus,
eam immobilem inconcussamq; stare, atque infes-
rorum etiam portis inexpugnabilem præualere.
Denum uult eam sanctissimam quandam esse ciui-
tatem supra montem positam, omnibusq; conspi-
tuam atq; aditu facilem: ne quis ea relicta, pestife-
ras speluncas, latebrasq; consecretur, atq; insans
illis uocibus: Ecce hic est Christus, ecce illic, forte
perculsus, ab ea diuertat, aut dimoueatur.

Hæc est, quam scriptura nobis proponit atq;
commendat, Christi amica, soror & sponsa unica:
pro qua redimenda, mundanda, congreganda, san-
ctificanda, & prorsus adiungenda sibi, Filius Dei
nihil non fecit, ac pertulit, ut Corpus etiam, Sano
guinemq; suum sacrosanctum illius amore tradito
derit. Pro hac rogauit & impetrauit, ut fides, unio-
tas, & firmitudo eius deficeret nunquam. Huic
promisit, fideliterque transmisit, & reliquit Do-
ctorem, Præsidem & Rectorem Spiritum Sanctum
Ille, inquit ipsa Veritas, docebit uos omnia, ille sug-
geret uobis omnia quaecunque dixerō uobis: ille
docebit

docebit uos, & semper docebit omnē ueritatem,
scitu uidelicet, credituque necessariam.

Per quos tandem nos docet Spiritus
in Ecclesia ueritatem?

Act. 20

1. Tim. 3.

Per eos plane, quos Apostolus testatur à Spi-
ritu sancto esse constitutos: ut Ecclesiam re-
gant: eosdemq; uocat Episcopos, Præpositos, Pa-
stores itidem atq; doctores. Qui post Apostolos Excano.
fière semper, ac etiamnum sunt, primarij Dei Apo. 33. &
Ecclesieq; ministri, & summi dispensatores mys. 37. & 38.
steriorum Dei. Horum uero autoritas in sacris 1. Cor. 4.
Synodis quàm maxime cernitur, ubi de Fide ac Re Ex 36. Ca
lignione illi non modo definire quedam, sed suo etiã no. Apost.
iure, ac pro autoritate Apostolica cõtestari pos. August.
sunt, ac dicere: Visum est Spiritui sancto & nobis: ad Ianuario
sicut ex actis constat primi Concilij Hierosolymis um, Epist.
celebrati.

118.

Quorsum uero spectat Diuina isthæc
ordinatio, ut Pastores & Docto-
res in Ecclesia conferuentur?

Actu. 15.

Non parum utilis ac salutaris est nobis Di-
uina hæc ordinatio, seu institutio. Prodest
enim ad consummationem Sanctorum in opus mi-
nisterij, in ædificatione corporis Christi. Item, ut
non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur

Eph. 4.

D 3 omne

omni uento doctrinæ, in nequitia hominum, in
astutia ad circumuentionem erroris: quin potius,
ut ueritatē facientes, crescamus in illo per omnia,
qui est caput nostrum Christus, ut apud Paulum
legimus.

Quo pacto insignes hos fructus
consequemur?

Rom. 12.

Eph. 4.

Ioan. 10. 21

Ioh. 10.

Tit. 3

Heb. 13

Matt. 10

Iohan. 11

Matt. 23.

Philip. 1.

Matt. 28

Deut. 17.

Prov. 1.

ITa nimirum, si non altē, sed sobriē sapiamus,
solliciti semper seruire unitatem Spiritus in
uinculo pacis, ut nosmet oves Christi humiles, obe-
dientesq; præstemus. Quarum sanē ouium illud
est proprium, lupos fugere: nec alienos, sed suos
Pastores sequi: illis uelut Ordinarijs ouilis Domi-
nici præfectis sese submittere, in illis audire spiri-
tum ueritatis. Is est, qui per malos etiam præ-
positos Dominicum gregem docere, pascere, &
conseruare dignatur: cuiq; per eosdem, tum Dei
Patris, tū Ecclesiæ Matris præcepta nobis his uer-
bis commendat: Audi Fili mi, disciplinam Patris
tui, & ne dimittas legem Matris tue.

Quæ sunt præcepta Ecclesiæ?

PRæcipua quinque numerantur, cuiq; Chris-
tiano & scitu & obseruatu certe ne-
cessaria.

1.

Statutos Ecclesiæ festos dies celebrato.

Sacram

ECCLESIAE.

55

- H.** **b** Sacrum Miſſæ officium diebus feſtis reuerenter audito.
- III.** **c** Ieiunia certis diebus, temporibusq; indicta obſeruato, ut in Quadrageſima, Quatuor anni temporibus, & Feſtorū quorundam ſolemnium pridianis diebus, quos maiores noſtri, d quod iſdem temporibus in templis peruigilaretur, Vigiliis appellarunt.
- III.** **e** Peccata tua Sacerdoti proprio annis ſingulis, confitetur.
- V.** **f** Sacroſanctam Eucharistiā ad minimum ſemel in anno, idq; circa feſtum Paſche, ſumito.

a Concil. Lugdunen.
b Ex can. 47. & 21. cōci. Agat.
c Ex 68. ca no. Apoſt. & conc. Gā gren. & Moguntia.
co. & Sale gūſtadien.
d Tertull. ad uxorem

Quem fructum adfert horum præceptorum obſeruatic?

lib. 2. & in Apolog.
e Ex cōcil. Lateranē.
c. 21.

Haec & eiſmodi reliqua Eccleſiæ tum inſtituta, tū præcepta tot ſeculis recepta magnoq; piorum conſenſu & uſu confirmata, pietati atq; rationi ualde conſentanea, inſignes ſecum adferunt commoditates. Quippe Fidei, humilitatis, & obediētiæ Chriſtianæ ſalutaria ſunt exercitia: honeſtam diſciplinam & concordiam popularē promouent. Religionis pulchra extāt ſymbola, notæ & indicia interioris noſtræ pietatis,

f Ibidem.
Philip. 4
1. Cor. 14
Matt. 5

Rom. 15.

Philip. 2.

1. Cor. 14.

Quibus ad ædificationem, & bonis collucere, & malis præluere oporteat. Breuiter, cō nos promouent, ut Apostolicus illi Canon: Omnia honeste, & secundum ordinem fiant in uobis, ad unumquem obferuetur.

Vbi necessaria est nobis Ecclesiæ auctoritas

Ad Damas
fū in Sym.

& in lib.

Machabæ.

Cōtra Epi.

Manichæi.

Vincent. Li.

rinen.

Contra No

uatores.

Lib. 1. de

Trinitate.

Aduersus

Luciferias

nos.

Deut. 17

Act. 15

Primū in eo quidem, ut Scripturas Canonicas & ueras ab adulterinis certō discernamus. Vnde testatur Hieronymus: Nouū & uetus Testamentum recipimus in illorum librorum numero, quem sanctæ Ecclesiæ Catholicæ tradidit auctoritas. Et Augustinus: Ego uerō, inquit, Eusebio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoueret auctoritas. Deinde ut constet de uero scripturæ sensu, & apta interpretatione: ne alioquin sine fine dubitemus, uel disceptemus de uerborum sententia. Omnes enim heretici, ut scripsit idem Augustinus, ex sacris scripturis falsas atq; fallaces opiniones suas conantur defendere. Atqui non in legendo, sed intelligendo scripturæ consistunt, Hieronymo teste.

Tertiō, ut in grauioribus de fide questionibus atque controuersijs, quæ possunt incidere, iudex & moderator adsit. Verissimum est enim, quod

quod contra Hereticos docet Epiphanius, à Diuina scriptura non posse accipi omnia. Et sicut Augustinus affirmat: Palam est, quod in re dubia ad fidem & certitudinem ualeat auctoritas Ecclesie Catholicae. Non enim deesse potest Ecclesie Spiritus, qui ipsam in omnem ducit ueritatem, sicut Christus ipse promisit. Rursus, ut pro ratione per sonarum, locorum & temporum, Canones constituantur, disciplina integra conseruetur, ac iura dicantur. Dedit enim hanc potestatem Deus Ecclesie ad ædificationem, & non ad destructionem.

Præterea, ut quam Christus instituit coercendi & excommunicandi potestatem, qua Paulus etiam est usus, peruiaces sentiant, ipsaq; corrigantur & comprimantur. Hinc Augustinus, Eis, inquit, per quos Ecclesia regitur, adest salua pace potestas disciplinæ aduersus improbos aut nepharios ex cendæ.

Iam, ut cætera omittamus, in omnibus his profectò quæ dicta sunt, Ecclesie auctoritatem non solum utilem, sed etiam necessariam esse, adeò constat, ut sine illa nihil aliud Christiana Respublica, quam confusio Babylonica possit existimari. Proinde sicut Scripturæ propter testimonium diuini Spiritus in illa loquentis credimus, adheremus, ac tribuimus maximam auctoritatem: sic Ecclesie

Cōtra Apo-
stolicos.

Contra Ma-
nicheos.

Ioan. 14. 16

Canon.

Apost. 33.

36. 38

2. Cor. 10

Matt. 18.

Ex Canon.

Apost. 10.

11. 12

Lib. de fide

& opibus.

2. Pct. 1

Matt. 18. fidem, reuerentiā, obedientiamq; debemus, quod
 Ioh. 14. 16. eo ipso Spiritu à Christo capite, sponsoq; suo in-
 Actu 2. formata, dotata simul & confirmata sit: ut non
 Ephe. 4. possit non esse, quod dicitur, columna & firmamē-
 1. Tim. 3. tum ueritatis.

Quis est doctrinæ totius de ecclesiæ
 præceptis & traditionibus
 usus & fructus?

Vincent. Li. **M**ultus profectò, atq; inter ceteros primus
 rinen. lib. 3. est, ut intelligamus, nos solis diuinis liti-
 cap. 4. ris uel scripturis minime alligari. Quid enim (ut
 Irenæi uerbis utamur) si neque Apostoli quidem
 scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat or-
 dinem sequi Traditionis, quam tradiderunt ijs,
 quibus committebant Ecclesias? Nec minus lucas
 lenter scripsit Basilius: Dogmata quæ in Eccle-
 sia seruantur ac prædicantur, partim ex conscri-
 pta doctrina habemus: partim ex Apostolorum
 Traditione ad nos delata in mysterio recepimus.
 Quæ utraq; eandem ad pietatem uim habent: &
 nemo his contradicit, qui uel modicam saltem
 Ecclesiasticorum iurium experientiam habet.
 Sic Basilius. Neq; dubium esse potest, quin Chri-
 stus & Apostoli multatum egerint, tum docue-
 rint, quæ etsi scripta quidem non sint, ad nos ta-

Lib. de
 spūs sancto
 27

men, posterosq; maximè pertineant. Audi Christum in Apostolo suo loquentem: De cetero Fratres, quæcunq; sunt uera, quæcunq; pudica, quæcunq; iusta, quæcunq; sancta, quæcunq; amabilia, quæcunq; bonæ famæ, si qua uirtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate.

Proximus est, rectè uti Christiana libertate, quam homines otio luxuq; capti, si unquam alias, nunc maximè dant in occasionem carnis, ut Apostolus loquitur: illius prætextu fœdis uoluptatibus inserviunt, & quicquid serè libet, etiam circa Religionis instituta, id licere sibi arbitrâtur. At qui ab ista temeritate nos reuocant, tuentur, deterrant Apostolica & Ecclesiastica dogmata si mul & instituta; frenum iniiciunt humane licentiæ, docent conuenienter uti Christiana libertate: ita nimirum, ut à iure peccati, & à seruitute ueteris Legis per Christum effecti liberi, ultro, libenterq; præstemus Christianum officium, seruiamus Deo in iustitia & sanctitate, ducem sequamur Spiritum in lege Charitatis, iustitiæ serui, obedientiæ filij, humilitatis cultores, patientiæ custodes, poenitentiae & crucis amatores. Vos, inquit, Apostolus, in libertatem uocati estis Fratres, tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per Charitatem Spiritus seruite inuicem.

Ioan. 20

August. ad

Seleucianâ

epist. 108.

Philip. 4.

Galat. 4.

2. Pet. 2.

August. in

Epist. 118

I. Pet. 2.

Rom. 6

Rom. 8

Colos. 3.

Luc 1.

Rom. 8.

1. Cor. 9.

I. Pet. 1

2. Pet. 1

Luc. 22.

Matt 3.

Galat. 5

Ad

Ad quam Spiritus Charitatem sanctæ seruitutis obsequio & alendam & conseruandam cum honesta cuncta prosunt, tum ingens pondus adferunt piæ obseruatæ Ecclesiæ traditiones.

**Basilii de
spū sancto
c. 27**

Prou. 22.

**Origen. in
ca. 3. Epist.
ad Titum.**

Ad Titū. 3.

Ad Pēpri.

Postremus est, ut uerum inter legitimos & Hereticos Ecclesiæ filios seu inter Catholicos & Hereticos discrimen inde accipiamus. Illi enim simpliciter in doctrina Ecclesiæ siue scripto tradita, ut ea in Biblicis literis extat, siue Patrum Traditione cōprobata, acquiescunt. Sequūtur enim Verba Dei: Ne trāsgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui. Hi uerò, qui sunt Heretici, hac simplicitate Fidei, & à uenerandæ matris Ecclesiæ, sanctorumq; Patrum probata sententiā discedunt, nimiumque sibi, uel desertoribus ecclesiæ fidunt, adeoque ne moniti quidem resipiscunt. Quare Paulus de ijs seriò sanxit, dum ait: Hereticum hominem post unam & secundam correptionem deuota, sciēs quia subuersus est, qui huiusmodi est. Atque ut cum Cypriano concludamus, Quisquis ab Ecclesiæ unitate discesserit, cum Hereticis necesse est inueniatur.

Quæ demum est summa omnium
superiorum;

Quæ à principio quidem hucusque tractata
sunt

sunt de Summa Christianæ doctrinæ, eò nimirum
 spectant, ut uera Christiani hominis Sapientia con-
 stituatur: quæ tribus illis uirtutibus, Fide, Spe, &
 Charitate comprehenditur. Et Fide quidem ueris
 tati Dei firmiter assentitur, eiq; innititur anima.
 Spe autem propius adhuc apprehendit bonitatem
 Dei, Fide iam cognitam atque conceptam Charita-
 tate demum Deo, proximoq; propter Deum cons-
 iungitur & unitur. De Fide nos docet symbolum
 Apostolicum, dum ea proponit, quæ maximè sunt
 credenda, & profitenda Christiano. De his uerò,
 quæ speranda & desideranda, precatio nos insti-
 tuit dominica. Ad charitatem demum spectant,
 quæ duabus tabulis Decalogus exhibet. Præclare
 igitur Origenes: Puto, inquit, quod prima salutis
 initia & ipsa fundamenta Fides est: Profectus ue-
 rò & augmenta edificij, Spes: Perfectio autem &
 culmen totius operis, Charitas. Illi demum beati,
 qui audiunt & custodiunt uerbum Dei, quiq; uo-
 luntatem Patris cognoscunt & faciunt, in Fide, Spe
 & Charitate perseverantes. Et hætenus, pro in-
 stituti quidem nostri ratione, satis de sapientia
 Christiana.

An ne aliud quicquam ad hanc do-
 ctrinæ Christianæ partem

spectat

Etiam

August. li.

2. Retract.

1. Cor. 13.

2. Tim. 2

Heb. 11

Gala. 5

Rom. 8

Iohan. 14.

Rom. 13.

August. in

Enchiridio

In cap. 4

Epist. ad

Roman.

Luc. 11.

Rom. 2

Luc. 6.

Matt. 7

Iohan. 15.

Matt. 10.

& 24.

August. in
Ioan. Tra-
ctatu 120.

August. li.
19. contra
Faustum.

Etiam: huc enim planè spectat doctrina de
Sacramentis, ut norint Christiani, quibus
ueluti instrumentis diuinitus institutis habeant
opus ad Fidem, Spem & præcipuè Charitatē ac-
cipiendam, exercendam, augēdam, aut etiam re-
parandam. Adde, quod non sapientia modò, sed
etiam iustitia Christiana tum constitui, tum reti-
neri absq; Sacramentis non potest, sine quibus re-
ligionem uniuersam extinguī prorsus necesse sit.
Habent igitur ea sublimem in doctrina Christiana
na locum, & necessariam quoq; tractationem.

DE SACRAMEN- TIS. CAPVT III.

Cur de Sacramentis docendi sunt
Christiani?

Ad Titū. 3.
Ioan. 5. 6
& 10.

Quia Sacramentorum cognitio & usus sū-
cit, ut illi accepta ex Iesu Christi merita
tis gratia, quæ per Sacramenta ipsa confertur, le-
gitimè exerceantur, conferuantur, atq; promou-
eantur in diuino cultu.

Quid & quotuplex est Cultus
Diuinus?

August. li.
10. de ci-
uitate Dei.

Cultus Diuinus dicitur, quem Christianus
cūquam præcipuum ac summum obsequiū,
debe

debet creatori ac Saluatori suo Deo Opt. Max. Hominem enim non sua potissimum causa, sed ut Deum pure, integreque colat, & initio conditum, & postea redemptum, atque ad id omnino destinatum esse, docet Christiana religio. Est autem Diuinus cultus duplex: Interior & Exterior. Interior, quo per intellectum & affectum Deo coniungimur, Fide, Spe & Charitate, ut ante à dictum est, perficitur. Exterior, est profectio quædam cultus interioris, quem externis quibusdam & uisibilibus signis, ritibusque declaramus. Deus enim, qui bonorum nostrorum non eget, alioquin beatus per se, totusque perfectus, tamen sicut totum ipse hominem tum corpore, tum animo constare uoluit, sic eundem quoque totum, hoc est, secundum omnem sui partem exigit, à quo sincere studioque colatur: anima quidem secundum interiorem, uti docuimus: corpore uero secundum exteriorem cultum cum interiore coniunctum, sic ut precipue & saluberrime fit in usu Sacramentorum.

Quid est Sacramentum?

Est diuinæ & inuisibilis gratiæ externæ & uisibile signum, à Christo institutum ut in eo quod dei gratia accipiat atque significationem. Quare non simpliciter

Prou. 6.

Gene. 1.

2. Cor. 5.

1. Thes. 5.

August. li.

1. de doctr.

na christia

na, & in

Enchiridio

Matt. 5.

Rom. 12.

1. Cor. 14

Psal. 15.

1. Tim. 6

Matt. 5.

Gene. 2

Prou. 16.

Luc. 10.

Matt. 22

1. Cor. 6.

Psal. 83

August. li.

3. de doctr.

christ. Et de

catechi. ru.

46 DE SACRAMENTIS.

Amb. li. 4.
de Sacram.
cōcil. florē.
Latera.
August. in
Psal. 75 &
lib. 19. con-
tra Faustū.

Serm. de
Coen. domi-
ni.
August. cō-
tra Dona-
tistas.
Tit. 5
Rom. 6
1. Cor. 6

August. in
Psal. 75.
Ioan. 3.
Tit. 1.
Actu. 8.

simpliciter signa sunt, quæ Ecclesiæ Sacramenta dicuntur: sed certa, sacrosancta, & efficacia signa Christianis ex diuina institutione & promissione commendata. Signa quidem idcirco, quoniam externa quadam specie & similitudine id nobis referūt & declarant, quod per ipsa Deus nobiscū inuisibiliter, atq; spiritualiter agit. Certa uerò, sacrosancta simul & efficacia signa: quoniam indubiè quam gratiam significant, etiam continent: conferuntq; ad nostram significationem. Sacramenta enim, quantum in se est, (ut Cyprianus loquitur) sine propria esse uirtute non possunt, nec ullo modo diuina se absentat Maiestas mysterijs, quamuis etiam ab indignis ministrantur.

Vt exempli causa, in Sacramento Baptismi exterior ablutio, quæ sordes corporis purgat, efficax est symbolum interioris ablutionis, cui testimonium præbet indubitatum, & quæ spiritualiter anima purificatur. Sic res aliæ uisibiles & externæ, ut oleum, panis, uinum, quarum in Sacramentis necessarius est usus, aptè nobis constituuntur, tum ad significandum, tum ad conferendum hominibus Diuinam gratiam, animæq; salutem, modò ad hæc non indignè accedat. Per Baptismum etenim regeneramur & renouamur. Per Confirmationem augemur & roboramur: per Eucharistiam

nutrimur

DE SACRAMENTIS.

65

nutrimur & reficimur: per Pœnitentiam restituimur & sanamur in uita spirituali: in qua per reliqua itidem Sacramenta, pro sua cuiusque ratione uiuamur, atq; prouehimur, ut suo deinde loco aperiemus.

1047. 20.

Quibus partibus constat unumquodque Sacramentum:

Verbo & Elemento. Per Verbum hic intellige certa quedam & determinata uerba, in quibus ipsa consistit forma, quam uocant, sacramentorum. Per Elementum accipe res externas, quæ uera materia sunt Sacramentorum, ut aqua, oleum, panis, uinum & eiusmodi. Iam his partibus perfectè sumptis adiunguntur reliqua, quæ ad cuiusque Sacramenti tum idoneam collationem, tum dignam susceptionem spectant, utpote institutio diuina, minister idoneus, intètio recta in ministro, Fides in suscipiente, & si quæ sunt huius generis alia.

Concili.

Florenti.

De his sine

gillatim pō

stet.

Quot sunt Sacramenta ?

Septem, quæ à Christo per Apostolos accepta & conseruauit, ac fideliter hucusq; Christi sponsa & columna ueritatis Ecclesia. Sunt autem hæc: Baptismus, a Confirmatio, b Eucharistia, c Pœnitentia, d Extrema unctio, e Ordo, f & Matrimo-

cōcil. florē.

& cōstan.

Cant. 4.

1. Tim. 3.

a Matt. 28.

b Actu. 8.

E

niūm,

e Matt. 26
 d Ioan. 20
 e Iacobi. 5.
 f 1. Tim. 4.
 g Ephe. 5.
 August. cōs
 tra Donat.
 Et ad Ianua
 rium.
 Lib. 19. cōs
 tra Faust.
 Lib. 4. quæ
 stio super
 Leuiticum.
 Sap. 6.

nium g. Nec refert sanè, si eiusmodi uocabula in
 scripturis non extent omnia, de re modò ipsa cons
 stet, ac Sacramentorum ueritas & uirtus diuinis
 testimonijs approbetur. Quamquam ea, quæ uniu
 uersalis Ecclesia ex Apostolorum Traditione re
 tinet atq; conseruandā commendat, etiam sine scri
 ptura, plenam apud nos fidem, ut antea docuimus,
 habere merentur. Ac de singulorum quidem Sa
 cramentorum institutione postea suo loco.

Vis autem eorum, ut fidiſſimus Scripturæ in
 terpres Augustinus inquit, inenarrabiliter ualet
 plurimum, & ideo contempta sacrilegos facit. Im
 piè quippe contemnitur, sine quo non potest per
 fici pietas. Atque ut idem alibi docet: Contem
 ptor uisibilis Sacramenti inuisibiliter sanctifica
 ri nullo modo potest.

Quare iustituta sunt sacramenta?

August. li.
 19. contra
 Faustum.

Primum, ut sint presentissima remedia con
 tra peccatum, quod lethalis est animæ mor
 bus, aut pestilens. Quamobrem longè præstan
 Legis antiquæ Sacramentis, uirtute utiq; maiora,
 utilitate, meliora, numero pauciora, intellectu au
 gustiora, obseruatione faciliora, significatione
 præstantiora: quæ, præterquam quòd significāt,
 etiam significant ac salutem dant: ut è Scripturis
 Augustinus optimè apprehendit.

Secundò,

Secundo, ut habeamus certa efficaciam; signa diuine erga nos gratiae & uoluntatis, quae dum in sensus externos incurrunt, non solum excitant fidem in Christum, Deiq; misericordiam & bonitatem, uerumetiam uiuifica sunt instrumenta, per quae uisum est Deo, salutem nostram efficaciter operari. Vt praeclare dictum sit iam olim, per se ipsum quoq; Sacramentum multum ualere.

Tertio, ut extent uelut symbola & externae notae Christianae professionis, quibus Dei & Ecclesiae filij se mutuo agnoscant, tum in unione, humilitate & obedientia se fructuose exerceant & contineant, atque ita unius Religionis necessarijs quasi nexibus & foederibus inter se inuicem maneat colligati. Alioquin sine Sacramentis, nec consistere, neq; discerni satis potest ulla Religio.

Quid uero sentiendum est de sacramentorum ministris?

Ita planè sentiendum est de illis, tanquam ministris Ecclesiae, & dispensatoribus mysteriorum Dei, qui portant uasa Domini, Tabernaculoq; deseruiunt, & sacris ex professo praesunt. Non enim omnibus indifferenter, sed Sacerdotibus & Episcopis incumbit Sacramenta conficere, dispensare uel administrare.

Et lib. 3. de doct. chri.

Rom. 9.

Tit. 3.

Ioan. 6.

August. li.

4. contra doct. natistas.

Idè li. 19. contra Faustū.

Et cap. 17.

de uera religione.

1. Cor. 4.

Esaie. 52.

Num. 1.

2. Reg. 8.

concil. Nic.

cenū c. 14.

Cōtra cres-
conū li. 4.

Contra lite-
ras Petilia-
ni lib. 7.
De Mister.
initian.

Hom. 8. in
1. Cor. 3

Dē his ministris porrò regulā præscribit Au-
gustinus: Non ideò ueriora & sanctiora sunt Sa-
cramenta, inquit, quia per meliores ministrantur.
Illa namque per se ipsa uera & sancta sunt, pro-
pter uerum & sanctum Deum cuius sunt. Et rursus:
Memento Sacramentis Dei obesse nihil morum
res malorum hominum, quò illa uel omnino non
sint, uel minus sancta sint. Suffragatur his Ambrosius
sententia: Non merita personarum considerentur,
sed officia Sacerdotum: puta in administratione
Sacramentorum. Nam & per indignos consuevit
Deus operari, & nihil propter Sacerdotis uitam
Sacramenti gratia deditur, Chrysostomo teste.

Quid iudicandum de Cæremoniis, prae-
cipue quarum solennis est usus
in Sacramentis?

Mat. 4
Rom. 12
Esai. 1.
Matt. 15.
Rom. 1.
Leo Epif.
82. Innocē.
ad Eugubi.
1. Cor. 12

Cæremonie ab Ecclesia probatae, ritus qui
dam sunt externi religiose ac decenter
stituti, Primum ut signa, testimonia & exercitia
sint cultus interioris, quem Deus imprimis requirit:
Deinde, ut uiua extent Religionis incitamenta,
quibus fragilitas humana ceu adminiculis suble-
uiatur, & ad sacra mysteria, tum capeffenda, tum
retinenda ueluti manu ducatur: Postremo, ut qui
ad cultum diuinum promouendum, & ad disciplinam

nam co-
tinent.
Apostolus
Ea
admini-
tas, &
ingent
bent. I
mentis
ciliant
tione n
stituti
licam
dignit
tres a
præcla
gio cri
incon
ta, salu
lati
bus ad
est, ita
cessari
genes
bus ess
se sit,
esse co-

nam concordiamque conseruandam publicam per
tinent, honestè ac decenti quodam ordine, sicuti
Apostolus iubet, in Ecclesia peragantur.

Ea uerò quarum est usus in Sacramentorum
administratione, quasque ueluti per manus tradi-
tas, & commendatas nobis à Patribus accepimus,
ingenti præcipuè studio retineri & obseruari de-
bent. Nam, præterquam quod decorem illæ Sacra-
mentis adferunt, & reuerentiam quandam con-
ciliant, singulari quoque antiquitatis commenda-
tione nobis sunt uenerandæ. Habent præterea in-
stitutionem non solum uetustissimam & Aposto-
licam, uerùm etiam mysteriorum grauitate atq;
dignitate plenam, ut sanctissimi, doctissimiq; Pa-
tres annotarunt. De his demùm, alijsq; id genus,
præclare ita Damascenus: Quæ Christiana Reli-
gio erroris nescia suscipit, & in tot secula seruat
inconcussa, minimè uana sunt, sed utilia, Deo placi-
ta, salutiq; nostræ conducibilia plurimum.

Iam de Cæremonijs, quæ Sacramentis omni-
bus adhibentur, singillatim admonere ut longum
est, ita difficile, & huic quidem instituto haud ne-
cessarium uidetur. Quin & aperte fatetur Ori-
genes, in Ecclesiasticis huiusmodi obseruationi-
bus esse nulla, nō quæ omnibus quidē facere neces-
se sit, rationem autem cur ita fiant, nondum satis
esse compertā.

E 3 De

Philip. 4

Hierc. 6

Prouer. 22

Basil. de

spūsancto.

Tertul. de

coro. milit.

August. cō

tra Donat.

Sermo de

suffr. pro

defunctis.

Hom. 5. in

Numeros.

Et Basil. de

spūsancto

cap. 17

DE SACRAMENTO
DE BAPTISMI
SACRAMENTO.

Quid est Baptismus ?

Acto. 2

Mar. 16

Iohā. 3.

Tit. 3

Concil. La-

teranē. Viē

nen. &

Milenitan.

Dionys. de

cœlest. Hic

rar.

Iohan. 3.

Matt. 18

August. de

& nup. cō-

cupiscē. li. 1

Gene. 17

Ephe. 4.

Heb. 6

Iohan. 3.

Ephe. 5.

Est nouæ Legis primum, & maximè neces-
sarium Sacramentum in ablutione corpo-
ris exterioris, & legitima uerborum enunciatio-
ne iuxta Christi institutionem consistens. Nec so-
lum adultus, sed etiam paruulis necessarium est,
& efficax ad salutem eternam consequendam.
Sic enim generatim Legislator edixit: Nisi quis
natus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest
introyre in Regnum Dei. Et alibi quoq;: Non est
uoluntas ante Patrem qui in cœlis est, ut pereat
unus de pusillis istis. Perirent autem non bapti-
zati etiam paruuli, sicut olim in Synagoga in-
cuncti. Iam cum sit unum Baptisma Christi fide-
lium, hoc semel acceptum, necessarium est prorsus
iterare.

Quæ circa hoc sacramentum præ-
cipue sunt notanda?

Elementum abluens, eiusq; significatio, Ve-
rum & effectus Baptismi. Elementum est
aqua simplex, materia ad hoc necessaria, quæ ma-

tura sua sordes omnes ablucere solet. Cui respon-
det significatio, quæ per aquam nobis ostendit, Ba-
ptismi proprium esse animam emundare peccatis,
& hominem, uti dicimus, iustum reddere. Verbum
quo Sacramenti forma consistit, ex Christi præ-
cepto sic habet: Ego te Baptizo in nomine Patris
& Filij, & Spiritus sancti.

Tit. 3.
1. Cor. 6,
Concili.
Lateranē.
& Florētī.

Quem fructum & effectum præstat
Baptismus?

Evm planè, quem docente Christo, ac testi-
bus Apostolis Petro & Paulo discimus: ni-
mirum per Baptismum & peccata remitti, & Spi-
ritum dari, ut illic & uetus homo aboleatur, & no-
ua fiat in Christo creatura. Quippè susceptus ri-
tè Baptismus, non hoc modo largitur, ut plene pec-
cata omnia condonentur atque tollantur: sed eti-
am ut Baptizatus planè innouetur, ac uerè inno-
cens, iustus, sanctus & cœlesti gloria dignus in
Christo efficiatur. Vt hinc à Paulo dictum sit o-
mnibus baptizatis: Abluti estis sanctificati estis,
iustificati estis in nomine Domini nostri IESU
Christi, & in Spiritu Dei nostri. Tum alibi testa-
tur idem Apostolus, Baptismum esse lauacrum re-
generationis & renouationis Spiritus sancti: Lau-
acrum etiam aquæ in uerbo uitæ. Et rursus ille

1. Cor. 6
Rom. 6
Basil. in ex
hortatione
ad baptis.
August. ad
Bonifacium
contra Pe-
lagia.
2. epist. Da-
mas. in 4
Tit. 3.
Ephē. 5.
1. Cor. 6
Rom. 6.
Actu. 2

Serm. in scribit: Quicumq; in Christo baptizati estis, in
scen. Dom. quit, Christum induistis. Scite Bernardus ac breui
 ter Sacramenti huius effectus præcipuos compleo
 titur: Lauamur in Baptismo, inquit, quia deleo
 tur chirographum damnationis nostræ, & gratia
 hæc nobis confertur, ne iam nobis concupiscentia
 noceat, si tamen à consensu abstineamus.

Quid a nobis requirit acceptum tanti
 Sacramenti beneficium?

Tit. 3.

Primùm à nobis summam postulat & assiduam
 animi gratitudinem, ut prædicemus, amemus,
 & celebremus eum, qui secundum suam misericordiam
 saluos nos fecit per lauacrum hoc regenerationis & renouationis
 Spiritus sancti: quæ effudit in nos abundè per Iesum Christum
 Dominum nostrum: ut iustificati gratia ipsius, heredes
 simus secundum spem uitæ æternæ.

August. de
rectitudine
catholice
conuers.
Ambro. de
inici. myst.
Rom. 8

Deinde sic huius Sacramenti mysterium re
 memorandum est, ut identidem seipsum quisq; ad
 moneat præclaræ illius suæ sponsonis & Christiani
 næ professionis, quam in sacro lauacro per spon
 sores edidit. Cogitet igitur Christianus, illic se
 ex iræ filio, & Sathana seruo, Dei filium, Chris
 tiq; membrum & coheredem, uiuumq; Templi
 Spiritus sancti factum esse.

Ingressus

CONFIRMATIONIS.

79

Ingressus es Regenerationis Sacramentum inquit Ambrosius: repete quid interrogatus sis, recognoſce quid reſponderis. Renunciasti Diabolo & operibus eius, mundo & luxurie eius, ac uoluptatibus, Memor esto sermonis tui & nunquam tibi excidat tua series cautionis. Et præclara Pauli baptizatos omnes adhortatis uox est: An ignoratis Fratres, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Cõsepulti enim sumus cū illo per Baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus.

Ambr. de
initi. myst.
Idem lib. 1.
de Sacramentis.
Rom. 6
Galat. 3

DE CONFIRMATIONIS SACRAMENTO.

Quod est alterum a Baptismo Sacramentum?

Confirmatio, quæ Sacramentum est nouæ Legis, æquè sacrosanctum, ut Augustinus, inquit, ac ipse Baptismus: quod baptizatis confertur cum impositione manuum Episcopaliū, & sacri Chrismatis in unctione.

Lib. 2. contra
tra literas
Petiliani.
Concil.
Aureli.
Melden.
Floren.

Vnde nobis comprobatur hoc Sacramentum?

5 Testis

Actu. 8. 19

Ibidem.

Hieron. cō-
tra Lucif.
Serm. de
unctione
Chrsinatīs
Vrbā.
Pont. &
Martyr.
ante annos
1500. sub
Alexandro
Seuero.

Testimonium habet à diuina scriptura secū-
dum Patrum & Ecclesie concordem sentē-
tiam atque interpretationem. Huc enim spectat,
quod Lucas Euangelista semel atque iterum scri-
bit de Apostolis, qui super baptizatos manus im-
posuerunt: hoc signo utentes uisibili diuinitusq; in-
stituto, per quod Christo iam initiatis noua & am-
plior Spiritus sancti gratia conferretur. Quare
cum Apostoli manus illis imposuissent, acceperunt,
ut Lucas de iisdem baptizatis refert. Spiritus
sanctum, cum acceSSIONE scilicet ac exuberantia
quoddā gratiæ spiritualis. Nunc uero, ubi Apo-
stolorum uicem Episcopi gerunt & locum tenēt,
non fraudat Deus Ecclesiam suam hac tam saluta-
ri gratia, sed per eosdem Episcopos in hoc Sacra-
mento efficaciter operatur, ut adsit, Cypriano tes-
te, & ueritas signo, & Spiritus Sacramento. At-
que huc pertinet ueteris Ecclesie Canon: Omnes
fideles per manus impositionem Episcoporum Spi-
ritum sanctum post Baptismum accipere debent,
ut pleni Christiani inueniantur: quia cum Spi-
ritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam
& constantiam dilatat.

Quæ necessaria sunt ad conficiendum
hoc Sacramentum?

Tria

CONFIRMATIONIS.

75

Tria precipue ad hoc requiruntur, Sacra-
menti propria materia, certa uerboru for-
ma, & minister idoneus. Materia ex oleo & bal-
samo mixta est, quæ ab Episcopo consecrata, sa-
cri Chrismatis nomen iam olim obtinuit, & in hoc sancto.
Sacramento fronti soleni ritu illinitur. Forma uer-
borum hæc præscripta est. Consigno te signo san-
ctæ Crucis, & confirmo te Chrismate salutis: In
nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Mini-
ster Sacramenti huius solus est Episcopus, ut Apo-
stolorum exemplū, forma & traditio retineatur.
Qua de re iam olim ita sancitum accepimus: Ma-
nus impositionis Sacramentum magna ueneratio-
ne tenendum est, quod ab alijs perfici non potest,
nisi à summis sacerdotibus: nec tempore Aposto-
lorum ab alijs, quàm ab ipsis Apostolis legitur &
scitur esse peractum.

Cur autem baptizati, sacro Chrismate
inunguntur?

Quia per Spiritum sanctum Apostoli ita no-
bis tradiderunt, sicuti Clemens a & Dio-
nysius b, Petri Paulique Apostolorum discipuli
probant. Tradiderunt autem illi, quod à Domi-
no ipso utique acceperant, de Chrismate confici-
endo, ut grauis est testis Fabianus, idem & Chri-
sti Martyr, & Pontifex Ecclesiæ. Sacrosancta
etiam

Cypria. de

unctione

Chrisma.

Basi. de spū

sancto.

Fabi. ante

an. 1390

Acto, 8

Concil. Flo

rentin.

Vormaciæ.

Euseb.

Pont. &

Mar. sub

Dioclet.

Acto. 8. 19.

Basi. de spū

sancto.

a Epist. 4.

b de Eccle.

hierar.

In epist. ad

orien. Epif.

Synod.
Laodice.

Lib. 1. Epi.
12. Et de un-
ctione.

chrismatis.
Lib. 15. de
trinitate.

Et in sentē-
tijs prospi.

Lib. de car-
nis resurre-
ctione.

etiam Synodi præceptum de hoc tale extat: Opor-
tet baptizatos post Baptismū sacratissimū Chris-
ma percipere, & cœlestis regni participes fieri.
Rationem Cyprianus reddit, nimirum ut accepto
Chrismate, id est, unctione, Christianus esse uno-
scus Dei, & habere in se Christi gratiam possit,
tenetq; sanctitatem. Atqui unguentum hoc visibilis
est, quo Ecclesia baptizatos ungit, ut Augustinus
docet significat inuisibilis gratiæ donum, quo Spi-
ritus sanctus Christum in primis, qui & a Chris-
mate nomen suum trahit, ac deinde Christianos
omnes interna unctione imbuat, confirmatq;. Vnde
de pulchrè Tertullianus, uelut ad olei naturam al-
ludens, de hoc Sacramento scripsit: Caro ungitur,
ut anima consecratur. Caro signatur, ut & anima
muniatur. Caro manuum impositione adumbrat-
ur, ut anima spiritu illuminetur.

Quis Sacramenti huius est usus
et fructus ?

104n. 3.

IN Baptismo regeneramur ad uitam: post Ba-
ptismum autem in hoc sacramento confirma-
mur ad pugnam: in Baptismo abluimur, hoc uerò
post Baptismum roboramur, ut regeneratis cus-
tos & consolator & tutor adsit Spiritus sanctus.
Hæc summi & Pontificis, & Martyris Melchias
dis

dis est doctrina, nec dissentit ab ea, quod Clemēs
testatur, se ab Apostolis ipsis accepisse. Cum re-
generatus, inquit, quis fuerit per aquam, post
modum septiformis Spiritus gratia ab Episcopo
confirmetur, quia aliter perfectus Christianus es-
se nequaquam poterit. Prodest igitur hoc Sacra-
mentū mirificē, ut qui fidei mysterijs initiati sunt,
sicut geniti modò infantes & adhuc imbecilles, in
Christo adulescant atq; corroborentur. Hos ceu
Christiane militiae tyrones Episcopus admonet in
unctione, ut aduersus tot hostes & quotidiana pe-
ricula Spiritu principali confirmetur: consignat
illis Cruce frontem, quae pudoris est sedes, ut con-
stanter & intrepidè nomen domini consiteantur:
impingit & alapam, ut Christianam militiam in-
uicta patientia exercendam & ornandam esse si-
bi perpetuā memoria retineant.

melchisedes
ad hispania
Episcopos
Epist. 4.
Vixit Apo-
stolorū tē-
pore.
Dionys. de
eccl. Hier.
1. Pet. 2.
Psal. 50
August. in
Psal. 30.
Matth. 10.
1. Pet. 2
Luc. 21

DE EVCHARI- STIAE SACRAMENTO.

Quid significat nomen Eue-
charistiae?

Summam illud & longè sacratissimum Sacra-
mentum, quo nihil habet Ecclesia dignius, ad
mirabilius, efficacius, salubriusque, hoc uno nomine
desig-

Vide Alge-

rū de hoc

Sacramen-

to scribētē.

Orig. cōtra

celsum. Et

Aug. cōtra

aduersa le-

gis & Pro-

ph. lib. I

1. Tim. 3.

Ioan. 6.

Cyril. li. 10

in Ioan. Et

Hilar. de

trinit. li. 8.

Matt. 26

Luc. 22.

Ambro. li.

4. de sacra

mentis.

Damasc.

in 4.

Matt. 26

gnatur. Et rectē quidem Eucharistia, tanquā bonā gratia, seu gratiarum actio dicta est, quia præcipuum & maximum Dei donum, ipsumq; omnis gratie fontem & authorem continet, summorum quē nos bonorum admonet, pro quibus acceptis, gratiarum actionem, laudem & gloriam summā Deo summo debemus. Maius enim beneficium optare non potuissimus, quā quod Christus Iesus Dominus noster de uirgine natus, Crucifixus, & in gloriam assumptus, se nobis totum ita largiatur, ut etiam nunc corpus, Sanguinemque suum uerē sumamus, illiq; per hoc diuinum sacramentum prorsus incorporemur.

Quæ in hoc sacramento præcipue continentur?

Tria continet Eucharistia, species uisibiles, ueritatem Corporis & Sanguinis Dominici, & spiritualis gratie uirtutem. Quod enim oculis nostris apparet, species sunt uisibiles, Panis uis delicti & Vini. Quod autem sub speciebus istis, dem Fides nostra, non ratio, comprehendit, id uerum Corpus & Sanguis est Christi saluatoris. Cæterum quod participatione Sacramenti huius consequimur, eximia, quædam est spiritus sancti gratia fructus nimirum & effectus, uti ostendemus, salutaris Eucharistia.

Quæ sunt præcipua de hoc sacramento
to capita scitu necessaria ?

EA quinque potissimum sese offerunt: primum de ueritate Eucharistiæ, alterum de panis & uini transsubstantiatione, tertium de adoratione eius, quartum de eiusdem oblatione & sacrificio, postremum de sumptione ipsius sub altera uel utraque specie. De his enim præcipuè hæc quidem tempestate scire, magnum est operæ præcium.

Quid igitur de ueritate Eucharistiæ sentiendum ?

Iohan. 6.

ID planè, ut cum tota Ecclesia contra omnes & ibidem. Capharnaitas certò credamus, sub speciebus Cyrillus. panis & uini ueram Iesu Christi carnem, ac uerū consi. Ephe eius sanguinem in Eucharistia exhiberi, mini. sinum, Læsterio quidem Sacerdotis, uirtute autem ac poterantense, tia Domini nostri IESU Christi, apud quem im. constant. possibile non est omne uerbum. Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt. Dixit aut. Psal. 148. tem in coena illa pridie quàm pateretur, instrus Amb. li. 4. facta, cum panem primum, ac deinde calicem suis de sacramentis manibus apprehendisset, cumquè de huius sacra. tis. mētutum institutione, tum ueritate certos omnes Matt. 26 reddere uellet, dixit inquam planissimè, Hoc est Mar. 14. Corpus

Iohan. 6.
Vide Hilar.
8. de trini.
Mar. 14.
Luc. 22
1. Cor. 10. 11

Matt. 28.

Corpus meum. Dixit. Hic est Sanguis meus, de qua institutione dixit & antea, Caro mea uerè est cibus, & Sanguis meus uerè est potus. Dixit: Ego sum panis uiuus, qui de coelo descendi: Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in aeternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita. Nec obscura sunt alia tum Euangelistarum, tum Apostoli Pauli testimonia, quae nobis hanc fidem lucelarius adstruunt, in Eucharistia Christum totum, secundum diuinam humanamque naturam existere, & nobiscum manere usque ad saeculi consummationem.

Quid autem uerba efficiunt consecratoria, quibus panis & uinum a sacerdote uice Christi consecrantur?

Amb. li. 4.
de sacramentis.
Theoph. in
26. Mat. 8.
Synod.
Veronen.
Vercellen.
Lateranè.
6 Lib. 4.

HOc certò efficiunt, ut omnipotenti Christi uirtute per uerba illa operante, panis qui dem in corpus, uinum autem in sanguinem Domini subito & supernaturaliter transmutetur. Haec uerè stupenda transmutatio non immerito Transsubstantiatio, tum à Synodis, tum à Patribus appellata est, quòd panis uiniq; substantia in corpus sanguinemq; Christi conuertatur, siue ut Irenaeus ait, transmutetur. Si enim ualuit tantum sermo Christi, ut ignem de coelo deuocaret, non ualebit

Christi

Christi sermo (sic enim colligit Ambrosius) ut species mutet elementorum? Atqui Christi sermone nihil apertius, dum ait: Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus: ne quis omnino putet, post consecrationem esse panem & uinum in Eucharistia.

Est ne uenerandum nobis, adorandumque hoc Saccamentum?

Est maxime, sic postulante à nobis officio Religionis, ut quem adesse in Eucharistia credimus, cultu quoque debito prosequamur creaturae Creatorem, serui Dominum atque Redemptorem Opt. Max. De quo Scriptura ipsa pronunciat: Adorent eum omnes Angeli. Et rursus: Adorabunt eum omnes Reges terrae, omnes gentes seruient ei. Laudantur ergo Magi similesque nonnulli apud Euangelistas, quod Christo adhuc in carne mortali honores diuinos exhibuerint coram eo proccidentes, eumque adorantes. Atqui nobis idem nunc est Christus in Eucharistia: non mortalis, sed immortalis, omni gloria & uirtute prorsus admirabilis. Quam fidem religioso corporis, animique cultu iure testamur, dum nostrae humilitatis, & debita gratitudinis officium coram tremenda illa, semperque reuerenda Dei Maiestate exhibemus.

Amb. 3. &
4. de sacramentis.

Et Damas. in 4. cum cano. de consecr. distinct. 2.

Matt. 28

Mar. 14.

& ibidem.

Theophy.

August. in

Psal. 98

Deut. 6. 10

Matt. 4.

Apo. 14.

Heb. 1.

Psal. 71

Matt. 2

Iohan. 9.

Mat. 14. 28

Luc. ult.

E Quid

Quid porro de Altaris Sacrificio
credendum est?

Iohan. 6.

1. Co. 10. 11

Augu. epi.

120. de ciui

sa. de ili. 17

& contra

Faust. li. 29

Cypri. li. 2.

epi. 2. & 9

Aug. 3. ora

tione cōtra

Iudeos.

Ambro. in

epi. ad He.

braeos.

Isi. de Diu.

officijs.

Danic. 12

Num. 28

Gene. 14.

Heb. 7

Psal. 109

Sic Malachi

am inter

pretantur.

Martial.

iraneus.

ID procul dubio, institutam esse Eucharistiam non in eum usum tantum, ut à Christianis uocetur alimentum salutare sumatur: unde cibus, potus, uiuus ac uitæ panis dicitur: sed etiam ut tantam quam summum & proprium noui Testamenti sacrificium offeratur, ut hinc iam olim nomen acciperit hostiæ, Sacrificij, uictimæ, oblationis, holocausti. Offeritur autem in iugem passionis Domini memoriam, & gratiarum actionem, atque ut credentibus prosit ad huius & futuræ uitæ malicia depellenda, bonaq; impetranda: neque solum uiuis sed etiam defunctis prosit in remissionem peccatorum, sicut è scriptura diuina & traditione Apostolica grauissimi Patres asseuerant.

Hoc est demum illud iuge sacrificium, quod aliquando oblatum iri Daniel testatur, ad hoc spectat Sacerdotium secundum ordinem Melchisedech, quod etiam Dauid in CHRISTO futurum prædicat: hæc oblatio munda, quæ Iudaicæ legis Sacrificijs quàm plurimis unice succedens, apud Gentes in omni loco, id est, toto orbe terrarum, ad celebrandum DEI & Redemptoris nostri nomen offertur atq; sacrificatur, ut apud Malachiā legimus: Hæc est Missa oblatio, Sacrificium, Liturgia.

EVCHARISTIAE.

85

turgia, cui testimonium omni exceptione maius
præbent Canones a Apostolorum, Sanctæ Synodi,
b magnus consensus & unus perpetuus totius Ec-
clesiæ Græcæ & Latine, Oriëntalis & Occidētalis.

Quod Missæ Sacrificium, si rem omnem æquè
perpēdimus, est reuera Dominicæ passionis & il-
lius cruenti Sacrificij, quod in cruce pro nobis est
oblatum, sancta quedam & uiua representatio,
atque simul incruenta & efficax oblatio. Hinc fit
ut memoria, fides & gratitudo nostra in Redem-
ptorem ipsum uiuida excitetur, confirmeturq; se-
cundum illud, Hoc facite in mei commemorationē,
Quorum uerborū Ecclesia tam sedula interpres
fuit, ut omnem incruenti huius Sacrificij exter-
num ornatum, uestes sacras, uasa, ritus, actiones,
quæ omneis ita instituerit, ut ob oculos circum-
stantium nihil aliud quam commemoratio illa san-
cta obseruetur.

Hinc fit itidem, ut oblationis CHRISTI
in cruce factæ & Redemptionis fructus nobis at-
que credentibus itidem omnibus tam defunctis
quàm uiuis applicetur. Quare Cyprianus sermo-
ne de coena Domini hoc Sacramētum ad sanandas
infirmittates & purgandas iniquitates, tum me-
dicamentum, tum holocaustum esse testatur. Mar-
tialis uerò, Apostoli Petri discipulus ita scribit:

F 2

Quod

Origen.

Augustin.

Euseb.

Missæ nomē

legis apud

Clementē.

Alexan. 1

Ignatius.

a Cant. 3. 8

b Nicen.

Ephe. 6

Synod. 9

Aug. cont.

aduer. lc. &

prophē.

Vide Missā

Basi. Chry

Ambro.

Gregorius.

Isidorus.

Luc. 22

1. Cor. 11.

De Cere.

missæ uide

Diony. c. 3.

cœlestis.

Hierar.

Ad Burde-
galenses.

Vide locū
cōmu. Hof-
meisteri.

Concili.

Ephefin.

August. cō-

tra Faust.

lib. 20.

Ephe. 5.

Heb. 10.

Exod. 12.

Gene. 14.

Heb. 7.

Hieron. ca.

26. in Mat.

Et in Epist.

ad Titum.

Heb. 9.

Ambro. in

candem c.

9. Et 10.

Quod Iudæi per inuidiam immolauerunt, putan-
tes se nomen eius à terra abolere, id causa salu-
tis nostræ in ara sanctificata proponimus, sciens
hoc solo remedio nobis uitam præstandam, et
mortem effugiendam. Omittimus interim eiusdē
fidei ac sententiæ testes Patres alios, ut instituta
nobis breuitas retineatur.

Ex quibus liquidò constat, Christū dici et esse
nobis Sacrificium duplici modo, cruento uideli-
cet ac incruento. Nam in cruce cruentum ille Sas-
crificium pro nobis obtulit sese, ut typo Paschalis
agni: qui apud Iudæos immolabatur, uerus ipse a-
gnus sine macula, id est, figura ueritas, respon-
deret. In coena uerò, sicut et in altari modo cul-
tuq; incruento, quemadmodum et Cyrillus cōtra
Nestorium uocat, idem offerri uoluit, ut oblatio
Melchisedech quæ sub specie panis uiniq; celebra-
batur, consummationem suam acciperet, maneo
retq; uerus Sacerdos secundum ordinem Melchi-
sedech, et illius sacerdotium esset in æternum, nul-
lo unquam alio succedente. Illic semel, et uno dñs
taxat in loco Iudææ, peregit Sacrificium, de quo
Paulus Hebræis diserit: hic uerò sæpius, et om-
ni in loco, seu per omnem partem Ecclesiam sacris-
ficatur, ut Malachias Propheta confirmat: Il-
lic in mortem offertur, hic in mortis illius iugem

reco-

EVCHARISTIAE.

85

recordationem, & salutiferam eius, quæ inde uelut à capite ad membra dimanat, participationē.

Chrysost.

Photius.

Occumēn.

Est ne sub altare tantum, panis scilicet an uero sub utraque panis & uini specie, sumenda Eucharistia?

DE Sacerdotibus quidem seu Sacrificantibus constat, ambas Sacramenti species illis esse sumendas, sine quibus etiam neque ritè consecrare, neque offerre possent unquam Eucharistiam. Cuius rei causam ex Sacrificio ipso pendentem reddere, hic iam necesse non est. De alijs uero fidelibus non sacrificantibus illud fatendum est, nunc unam tantum, nunc utranque speciem aliquando eis dispensatam fuisse in Ecclesia, sicut & Scriptura, ubi de hoc Sacramento differit, modò panis & calicis, modò panis solius meminit. Neque uerò Christi nobis hic exemplū deest, qui in Emaus cum duobus discipulis agens, sub una solum specie porrexit illis Eucharistiam, ac postea statim illinc sese subduxit, sicut Euangelicum hunc locum patres interpretantur. Proinde dānandi non sunt, siue qui nunc unica contenti specie, ab usu calicis abstinent, & multis ab hinc seculis prius abstinuisse leguntur, siue qui olim cum ita probaret

Gelasius
de consec.
dist. 2. c. cō
perimus
& c. relatiū
Hinc toties
in conci. fit
mētio de
cōmunione
laica seu pe
regri. n.
Iohan. 6

I. Cor. 10. 16

Actu 2. 20

Luc. 24. 30

& ibidem.

Theoph.

Beda.

Chrysost.

in Matt.

F 3 Ecclesia,

Ecclesia, utramque speciem in usu publico habere.

Euseb. lib. 6. eccl. hist. & Cypri. serm. 5. de lapsis. At Magister rerum usus paulatim docuit maiore cum populi commoditate ac minore periculo, multisq; de causis frugifere fieri posse, si omisso calicis usu, alterius tantum speciei communio retineretur.

Atque ita faciendum iam diu decrevit Ecclesia, non discedens quidem à Sponsi sui instituto præceptione (columna enim & firmamentum ueritatis deus est, & mysteriorum Dei fida dispensatrix) sed potestatem à Sponso acceptam in dispensante prelato, dis mysterijs ad edificationem, communemque fidelium utilitatem conuertens, prout temporum hominumque conditio postulare uidetur.

Quod ut rectius etiam intelligatur, Euangelij certe nobis uerba declarant, Christum in cœna cum illis egisse, quibus potestatem fecit non sumende modo, sed etiam consecrandæ offerendæq; Eucharistiæ, imò & ordinandæ & administrandæ de totius Ecclesiæ. Horum iudicio, prudentiæ & authoritati reliquit, cum de alijs plerisque ad rem Christianam spectantibus, tum de modo ordinandæ dispensandæ fidelibus Eucharistiæ, ius in posterum constituendi, atque pro ratione temporum ritè disponendi. Id probat etiam ex Paulo

Augus

Augustinus, & multis Apostolorum institutis euinci facili potest.

Nec est cur Plebeis iniuria irrogari ulla putetur, si ut in plerisque itidem alijs, hac in parte non equantur sacerdotibus. Nam in confesso est, Christum non esse dissectum in partes duas secundum duo Sacramenti huius signa, sed tam sub una quam sub utraque specie, imò sub unius etiam hostie consecratae particula Christum totum exhiberi atque sumi, uidelicet secundum carnem, animam, sanguinem, diuinitatem. Vbi autem Christus totus sumitur, illic deesse non potest integer quoque fructus & gratia tanti Sacramenti. Quapropter nulla hic laici utilitate fraudantur, siue rem ipsam in Sacramento contentam, Christum scilicet Deum & hominem spectes, siue fructum & gratiam quæ Eucharistiam sumentibus ad animarum salutem donatur, queras: sed tantum hi sub altera accipiunt, quantum alij dignè huc accedentes, sub utraque perciperent.

Qua de re uel ambigendi, uel disceptandi amplius nullus iam relictus est locus, posteaquam Spiritus sanctus, qui iuxta promissionem Christi, docet ac regit Ecclesiam, certam nobis & explicatam sententiam edidit, editamque confirmauit sacrosanctæ Synodi non uiolanda auctoritate.

1. Cor. 11.

Ad iniquas
sitiones la-
nuarij.

Matth. 18.

Ioann. 20.

1. Tim. 3.

1. Cor. 4.

Tit. 1.

Ciril. in

Epist. ad

Calosyriū.

Et de cons

sec. dist. 2. c.

Qui mane

ducat. & c.

Singuli.

Aug. ad 14as

nuari.

Ioan. 14. 16

Luc. 22

Synod.

Basilien.
sessione. 30

ritate. Eius sententiæ uerba si quis requirit, breuiter sic habent.

Iohan. 14

16. & 17.

Matt. 28.

FIDELLES Laici, siue Clerici cōmunicātes, non conficiētes nō astringuntur ex præcepto Domini ad suscipiendū sub utraq; specie, panis scilicet & uini sacrū Eucharistiæ Sacramentū. Sed Ecclesia quæ regitur Spiritu ueritatis secū manente in æternum, & cum qua Christus manet usq; ad consummationē seculi (sicut ait diuina scriptura) ordinare habet quomodo ipsis non conficientibus ministratur, prout pro reuerentiā ipsius Sacramenti, & salute fidelium uiderit expedire, & cetera.

Consili.

Constan.

sessione 15.

Ac rursus in alia Synodo: cum huiusmodi consuetudo (communicandi laicum populum sub una specie) ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta & diutissimè obseruata sit, habenda est pro Lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ auctoritate prohibito mutare.

Hæc sacrosanctarum Synodorum doctrina est, ac sanctio non leuiter promulgata, quam Christianus etiā orbis agnoscit, recipit ac retinet magno consensu populorum: iamq; tot seculis in usu habet, ut eiusmodi communionis initium nequeat commonstrari. Quare mirum est adhuc reperiri, qui priuata pietatis specie ducti, aliter statu-

ant,

ant, & hac in parte cum nouis Ecclesiae contem-
ptoribus aduersus uenerandam totius Ecclesiae au-
thoritatem conspirent. His uerendum est sanè, ne
dum externa Sacramenti signa tantopere urgēt,
fructum ipsum internum, adeoq; Christum totum
amittant. Quandoquidem neque Fides, neque Sa-
cramenta ulla profunt, nisi persistentibus in Ec-
clesiae unitate: cuius quidem unitatis maximum est
Symbolum Eucharistia, nullum idcirco fructū prae-
bens Hæreticis atq; Schismaticis, quod hanc scin-
dant unitatem.

Quem fructum exhibet rite sumpta
Eucharistia?

PLurimū sanè maximumq; præbet. Hoc enim
sacrum est conuiuium, in quo Christus sus-
mitur, recolitur memoria Passionis eius, mens im-
pletur gratia, & futurae gloriae nobis pignus da-
tur: ut præclare horū fructuū sensu experientiaq;
excitata decētat Ecclesia. Hic est Panis, qui de coe-
lo descendit, & dat uitā mundo, nostrosq; animos
in uita spiritali sustentat atq; confirmat. Hæc sa-
cra synaxis siue communio, quæ fideles tanquam
eiusdem corporis membra inter se iungi, ac san-
ctorum piorumq; omnium meritis associari signi-
ficat atq; præstat. Tum quod augustius est, eosdē

Aug. cōtra
cresco. li. 1.
1. Tim. 3.
Matt. 18.
August. li.
2. con. lite-
ras Petilia-
ni. Et lib.
21. de ciui-
tate Dei.

Ioan. 6.
& ibidem.
Theophy.
ac Cyrillus
Item Orig.
in ca. Mat.
1. Cor. 10
Hilar. li. 8.
de Trin.
Chrysost.
hom. 9. &
10. ad po-
pulum.

Aug. lib. 2.
de uis. in
firmorum.
Exod. 16.
Deut. 8.
Sapient. 16.
Iohan. 6.

capiti suo CHRISTO arctissime unit, ut in eo illi mancant, & ipse in illis, atq; ita uitam eternam consequantur. Hoc est uaticum nostre peregrinationis, quod in huius uitae deserto militatq; uersantibus, & hinc ad coelestem Hierusalem contendentibus ueluti Manna Patribus datum, adfert consolationem, delectationem, uirtutē & gratiam longē efficacissimā. Hoc est corpus CHRISTI (ut egregie docet Bernardus) aegris medicina, peregrinantibus uia: quod debiles confortat, ualentes delectat, languorem sanat: per hoc homo mansuetior ad correptionem, patientior ad laborē, ardentior ad amorem, sagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarū actionem deuotior,

Quænam ad Eucharistiam digne sumendam, eiusque fructus consequendos requiruntur?

1. Cor. 11.
Ser. de aduentu Domini.

Expedita est Apostoli responsio: Probet se ipsum homo, & sic de pane illo edat: quem admodum & Augustinus dixit: In CHRISTI corpore uita nostra consistit: mutet ergo uitam, qui uult accipere uitam.

Hæc autem probatio sui, & uitæ mutatio in quatuor potissimum rebus uersatur, ut adsit fides, pœnitētia, mentis attentio, & Christiani hominis habitus

habitus decens Fides hoc postulat, ne de his quæ,
diximus, alijsq; similibus, ad hoc mysterium perti-
nentibus quicquam dubites, id fiet, si simpliciter
quidem in fide atq; sententia Ecclesiæ, ut est sanè
necessarium, per omnia acquiescas. Pœnitentia, de
qua mox plura dicemus, peccatorum detestationē
& explicatam coram Sacerdote confessionem, im-
petratamq; absolutionem exigit. Animus deinde
præsens accedet necesse est, qui sese per medita-
tiones & orationes pias ad hoc tantum Sacramen-
tum conuertat. Demum Christiani decens habitus
& compositio postulat, ad sacram Synaxin nemi-
nem nisi ieiunum, modestum, humilem, supplicem,
minimeq; sordidum, accedere oportere. Qui uerò
sacram Eucharistiam indignè sumunt, non uitam
sed iudicium sibi sumunt, & rei sunt Corporis &
sanguinis Domini, Apostolo teste.

1. Tim. 3.
Orig. lib. 1.
periarcho.
Chrysost.
homi. 3. in
Matt. Et
August. in
Ioan. Euā-
gel. tract.
26. & in
Psal. 98.
Ambro. in
orat. ante
missam.
Au. ad Ia-
nuariū &
Ser. de ada-
uentu do-
mini.
1. Cor. II.

DE POENITEN- TIAE SACRAMENTO.

Quid est Pœnitentiæ Sa-
cramentum?

Est

Est, in quo Sacerdotalis absolutio à peccatis, quæ detestatus, riteq; confessus quis fuerit, impetratur. Quam absoluendi potestatem ut in Ecclesia certam haberemus, diuina promissio sacerdotibus facta hæc fuit: Accipite Spiritum sanctum: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Rursus uerò, Amen dico uobis, inquit Dominus: Quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in coelo. Et quaecumque solueritis super terram, erunt soluta & in coelo. Ex quibus uerissimum cernitur quod Chrysostomus palam affirmat: Nostri Sacerdotibus non corporis lepram, uerum animæ sordes non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est. Et Augustinus eadem ratione concludit: Quid facit Ecclesia, inquit, cui dictum est, Quæ solueritis, soluta erunt: nisi quod ait Dominus ad discipulos: Soluite illum, & finite abire.

Cur opus est Pœnitentiæ
Sacramento:

VT homo post Baptismum relapsus & inimicus Dei factus, Deo reconciliatur, & remissione peccatorum accepta per hoc Sacramentum resurgat & reuiuiscat ad uitam spirituales. Vnde Patres pœnitentiam non temerè secundam post

Iohan. 20.

Matt. 18

Chry. de sacerdotio libro 3.

Aug. de uerbis domini.

Iohan. 11.

Ambr. lib. de pœnitentiis. 1. & 2.

Tertull.

post
uorti
uehi
quisq;
mini

Qua

C
bet,
tisfa
uersi
quibu
git pe
us con
litas
stom
offen
concil
ore p
A

Deo S
milia
bis L
bant

post

post naufragium tabulam uocant, qua scilicet ex uortice mortalis peccati tanquam naufragio subuehi & in gratia amicitiamq; Dei transferri unusquisq; possit quantumlibet multis magnisq; criminibus sit prae-grauatus.

Hieron. sus-
per Danie.
Aug. de ue-
ra & falsa
poenitētia.

Quando hoc sacramentum rite accipitur & efficaciter operatur ?

Eze. 18. 33.

Cum is, qui remissionem peccatorum implo-
rat, tres illas partes seu actiones adhibet, Contritionem uidelicet Confessionem, & Satisfactionem : quae totam hominis ad Deum con-
uersionem & renouationem complectuntur. De hominibus ita Chrysostomus : Perfecta poenitentia con-
git peccatorem omnia libenter ferre : in corde eius contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas. Hanc esse frugiferam poenitentiam Chrysostomus asserit, ut quibus modis Deum offendimus, offendimus autem corde, ore ac opere, iisdem reconciliemur Deo, corde quidem per contritionem, ore per confessionem, ac opere per Satisfactionem.

Concil.
Florenti.
Aug. hom.
50. lib. 50.
De hom.
Hom. 29
ad populū.

Ad Contritionem pertinet illud, Sacrificium Deo Spiritus contribulatus : cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Confessionem his uerbis Lucas indicat : Multi credentium, inquit, ueniebant confitentes & annunciantes actus suos. Et

Psal. 50

Acto. 19

Iacobus

Iacobi. 5.
 Et ibidem.
 Beda.
 Matt. 3.
 Luc. 5.
 Danic. 4.
 Ambro. ad
 uirg. lapsa.

Iacobus Apostolus docet: CONFITEMINI
 ALTER VTRVM peccata uestra: Ad satisfi-
 ctionem porro spectant digni pœnitentie fructus,
 quos Ioannes Baptista postulat, inter quos & ele-
 emosynæ. De his autem Daniel Propheta: PECCA-
 ta tua, inquit, elemosynis redime, & iniquitates
 tuas misericordijs pauperum. Grande scelus, grā
 grandem habet necessariam satisfactionē, ait Am-
 brosius,

Quid est Contritio?

Chrys. in
 Psal. 50
 Et de com-
 punct. cor.
 lib. 2.
 Basil. in
 Psal. 33
 Heb. 9.
 Sophi. I
 Matt. 25.
 Mar. 9.
 Esaie. 38
 Psal. 50
 Psal. 118.

Est animi dolor, & quæ de peccatis concipio-
 tur detestatio, cū proposito uitæ in melius
 cōmutandæ coniuncta. Hæc contritio paratur, si quis
 peccatorū suorū scditatē, magnitudinē ac multitu-
 dinē sedulo intueatur: si de summa bonitate offens-
 a, de DEI gratia ceterisq; donis amissis sollicitū
 cogitet: si mortis incertæ ineluctabilē necessitatē,
 futuri iudicij seueritatem, ac paratas etiam pecca-
 toribus pœnas sempiternas expendat atque perti-
 mescat. Huc pertinet illud Ezechie: RECOGITABO
 tibi omnes annos meos in amaritudine animæ
 meæ, Et illud Davidis: INIQUITATē meam ego cog-
 nosco, & peccatum meum contra me est semper.
 Idemq; alibi, A iudicijs tuis timui. Quin & mani-
 festa DEI uox est ad peccatorem: Charitatē tuā
 primam

primam reliquisti: memor esto itaque unde exci-
deris: & age poenitentiam. Sed & Christus in E-
uangelio, TIMETE eum, inquit, qui postquam oc-
ciderit, habet potestatem mittere in gehennam, Luc. 12
ita dico uobis, hunc timete, iam uero Contritionis
hic dolor natus ita demum ad remissionem pecca-
torum nos praeprarat, si cum fiducia diuinæ miseri-
cordiæ, uotoq; præstandi ea, quæ ad Sacramentum
hoc spectant, coniungatur.

Est ne Confessio necessaria?

Est utique, non solum autem, ut quidam falso
autumant, interior quæ coram Deo quoti-
diè facienda est Dauidis exemplo, qui ait: DIXI
confitebor aduersum me iniusticiam meam Do-
mino: uerum etiam exterior illa, quæ apud sacer-
dotem de criminibus peragitur omnibus, quæ
post examinatam sedulo conscientiam in mentem
homini ueniunt. Ita de hominibus Ecclesiæ pri-
mitiue scriptum est: M V L T I credentium ue-
niebant confitentes & annunciantes actus suos.
Quam confitendi rationem esse necessariam non
Ecclesiæ modò sacra iura & Patrum ueneran-
da scripta confirmant, sed etiam Christi diuina
uerba concludunt declarantq; cum ait: Quorum
remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum
retinueris.

Apo. 2.

Luc. 12

De hac
Chry. hom.

41. in Mat.

Psal. 31.

Amb. lib. 1.

de poenit.

Aug. li. 2.

de uisit. in

firmitat.

Chrysostr.

in Matth.

Astor. 19

6. Synod.

Concili.

Florent.

Clemens

ad Iacob.

Leo in epi.

89. & 57.

Ioh. 20

Et in hunc
locum.

Grego.

Hom. Et

Chryso. de
sacer. li. 3.

Dionys. ad

Demophil.

concil. La-

ter. Et Flo-

rent.

Hieron. in

ca. 16. mat.

Clemens ad

Iacob.

Origen. in

Psal. 30.

Chrys. li. 3

de sacerdo.

In regula

monacho-

rum. Et de in

stit. mona.

Serm. 5. de

lapsis.

retinuēritis retenta sunt. At qui remittere uel re-
tinere peccata (cum iudicis hæc sint officia) nullus
recte potest Sacerdos, nisi illorum causa probè
cognita atq; perspecta sit. Quæ causæ cognitio pri-
us fieri non potest, quàm is qui expendendum se
Sacerdoti ut Iudici ac medico suo, absolueundumq;
constituit, spontanea confessione uulnera sua si-
gillatim detegat, atque ita aperiat, ut Sacerdos
quid ligandum sit, quidue soluendum, explicatè co-
gnoscere queat.

Quomodo Patres de Confessio- ne scribunt?

ca. 16. mat.

Clemens ad

Iacob.

Origen. in

Psal. 30.

Chrys. li. 3

de sacerdo.

In regula

monacho-

rum. Et de in

stit. mona.

Serm. 5. de

lapsis.

HI certè non modò confitendi utilitatem et
usum, qui semper in Ecclesia fuit, sed ius
etiam atq; necessitatem nobis magno consensu cõ-
mendant comprobantq;. Vt aut è plurimis paucos
probatissimos illos testes producamus, sic habet in
primis magnus ille Basilius: Necessarium uidetur
his, quibus dispensatio mysteriorum Dei commissæ
est, confitèda esse peccata. Sic enim et hi qui anti-
quitus poenitebant, inueniuntur apud Sanctos con-
fessi esse peccata sua. Tum Cyprianus, Confitean-
tur, inquit, singuli, queso uos fratres delictum su-
um, dum adhuc qui delinquit in seculo est, dum ad-
mitti eius confessio potest, dum satisfactio cuiusq;

Et res

Et remissio facta per sacerdotes, apud Dominum
 grata est. Accedit his Augustini sententia: qui ait,
 Sūt qui sufficere sibi ad salutē autumāt, si soli Deo,
 cui nihil occultum est, quem nullius latet conscien-
 tia, sua confiteatur crimina: Nolunt enim, aut eru-
 bescent, siue dedignantur se ostendere Sacerdoti-
 bus, quos tamen inter lepram, & lepram discer-
 nere per Legislatorem constituit Dominus. Sed
 nolo ut ipsa decipiaris opinione, quatenus confun-
 daris confiteri coram Domini Vicario, uel tabes-
 cēs prae rubore, uel ceruicosus prae indignatione.
 Nam ipsius similiter subeundum est iudicium, quē
 Dominus sibi non dedignatur Vicarium. Ergo ad-
 te uenire roges Sacerdotem, & fac ipsum conscia-
 entiarum tuarum penitus participem. Nec minus
 est euidens, quod Leo ille Magnus scriptum reli-
 quit: Multiplex misericordia DEI, ita lapsibus
 subuenit humanis, ut non solum per Baptismi gra-
 tiam, sed etiam per Pœnitentiæ medicinam spes
 uitæ reparetur æternæ, ut qui Regenerationis do-
 num uiolassent, proprio se iudicio condemnantes,
 ad remissionem criminum peruenirent: sic diuine
 bonitatis præsidij ordinatis, ut indulgentia DEI,
 nisi supplicationibus Sacerdotum, nequeat obti-
 neri. Mediator DEI & hominum homo CHRI-
 STVS IESVS, hanc præpositis Ecclesiæ tradidit,

Li. 2. de uisitat. infir.

ca. 4. & li.

1. ca. 2. Tū in Psal. 66.

Luc. 17.

Leuit. 14.

Epist. 91. ad Theodorum Episc.

1. Tim. 2.

dit potestatem, ut & confitentibus satisfactione
pœnitentiæ darent, & eadē salubri satisfactione
purgatos ad communionem Sacramentorum per
ianuam reconciliationis admitterent.

Quid porro de satisfactione sen-
tiendum est.

Heb. 9.
Ephe. 5.
1. Ioan. 2.
Iohan. 1.
Ephe. 2.
1. Cor. 15.
2. Cor. 5.
Cyp. lib. 3.
Epist. 8. 4.
Tertul. de
pœniten.
Isaie. 56.
Eze. 18.
2. Cor. 7.
Psal. 50.
& Ibidem.
Chryso.
& cap. 3.
Matth.

Induidelicet, quod alia CHRISTI Redem-
ptoris propria, alia fidelium pœnitentium cō-
munis sit Satisfactio. Illa semel in corpore Christi
crucifixi, dum agnus ille mundi peccata tulit, per-
acta est, ut qui natura sunt ira filij, Deo reconcili-
entur. Hæc uerò quæ ad pœnitentes pertinet, à
Christi membris in Ecclesia quotidie peragitur,
cum pœnitentes post Confessionem ea, quæ Sacra-
dos absoluens iniunxit, perficiunt, aut cum ultro
quidem dignos pœnitentiæ fructus edimus. Quæ
uindictoria simul & emendatoria quædam est
Satisfactio, & Redemptoris Christi beneficiū atq;
Satisfactionem adeo non obscurat, ut magis etiam
commendet, illustretq; illa enim præeunte ac præ-
cipue cooperante, iudicium facimus & iustitio-
am, iuxta diuinam scripturam, delicta nostra
contra nos ipsos uindicantes, & residuas in nobis
peccatorum reliquias diluentes, Deiq; gratiam
nobis pleniorē concilians atq; promerentes.
Cui rei luculentum præbent exemplum David &
alij

POENITENTIAE.

99

alij, quos in cilicio, cinere, gemitu, luctu, leiunijs, alijsq; afflictionibus poenituiffe constat, & hinc Deo grati & approbati fuisse leguntur. Huc etiā spectant illa: Peccata tua eleemosynis redime. Itē, conuertimini ad me in toto corde uestro, in ieiunio, & fletu, & planctu: Et quod Paulus docet, tristitiam quae secundum Deum est, operari uindictam, quodq; idem scribit, Si nos ipsos diiudicamus, non utiq; iudicemur à Domino. Ea propter non est, cur de satisfactionis nomine, quod certē Patribus per quā familiare est, disceptemus, cū in scripturis res ipsa perspicuē proponatur.

Profer aliquot Patrum de Satisfactione sententias.

Cyprianus ille, sanctiss. Martyr, & testis grauiissimus, in hūc modum docet: Deus quantū Patris pietate indulgens est, tantū Iudicis maiestate metuendus est. Alto uulnere diligens & longa medicina non desit: poenitentia crimine minor lapsis non sit: orare oportet impensius, diem luctu transigere, uigilijs noctes, ac fletibus insomnes ducere, tempus lachrymosis occupare lamentationibus, stratos adherere cineri, in cilicio uolutari & sordibus. Idemque rursus. Rogandus est Deus, & satisfactio nostra placandus, delicta lapsis, nostra reputanda, actus nostri & animi secreta

2. Reg. 2.

Iona. 3.

3. Reg. 21.

Matt. 11.

Iudit. 4.

Ioclis. 2.

Danic. 4.

Iocel. 2.

2. Cor. 7.

1. Cor. 11.

Ser. 5. de

lapis.

Idem li. 1.

epist. 3. &

lib. 3. epist.

14.

Serm. 5. de

lapis.

2 uolucunda

uoluenda, conscientiae merita ponderanda. Nec multo post: Poenitentia iter, quod ostendit antistes, amplectamur: remedia uitalia, quae de scripturis coelestibus ille depromit, assumamus, & ex uulneribus etiam occultis, quorum exemologos in fecimus, exponentes apud eum conscientiae nostrae pœdus salutarē medicinā exquiramus: nec cœsemus in agenda poenitentia atq; in Domini misericordiae deprecanda, ne quod nimis esse in qualitate delicti uidetur, in neglecta satisfactione cumuletur.

Et Augustinus clarissimè dixit: Non sufficit mores in melius commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de ijs, quae facta sunt, satisfaciatis sacrificium, cooperantibus eleemosynis.

Tum alibi quoq; sic idem habet: Quomodo nullus dies est, in quo homo possit esse sine peccato, sic nullo die debet esse sine satisfactiōis remedio. Et apud Hieronymum legimus in hunc modū: Apud fligendum corpus, quod multis uacauit delicti ijs, longus risus perpeti compensandus est fletu, mollis lintheamina & serica preciosissima asperitate cilicij commutanda. Tum rursus: Peccator dormit in sacco, & praeferitas uitae delicias austeritate penset. Eodem spectans Ambrosius, Qui agit poenitentiam, inquit, non solum diluere lachrymis de

Hom. 50

lib. 50.

Ho. Et in

Enchirid.

cap. 70.

Hom. 2. in

Apoc.

In Epist.

phio. Paula

In Malac.

bet pecc
operire
tentur.
lixa opu
cessaria
Et

A
d
tiam Dei
nant: ad
lustis &
Isaac &
peccauer
excidere
hie fruct
trus, Ma
mortem
berum. A
tis morie
Augustin
gentiam i
que per i
pac uita c
tia diuin
trahit i
be

bet peccatum suum, sed etiam emendationis factis Lib. de poenitent. operire & tegere superiora facta, ut ei non impu-
tentur. Atq; idem alibi: Grandi plage alta & pro Ad uirg.
lixa opus est medicina. Grande scelus grande ne- lapsam.
cessariam habet Satisfactionem.

Est ne satisfactioni etiam post
mortem locus?

AD hoc explicandum uaria morientium con-
ditio est obseruanda. Horum enim alij gra In oratio-
tiam Dei, uitaeq; innocetiam ad finem usq; conscr ne Manasa-
uant: ad quos pertinet, quod Scriptura testatur: sis poenite-
lustis & ijs qui non peccauerunt, ut Abraham, tis.
Isaac & Iacob, poenitentiam non esse positam. Alij I. Reg. 12.
peccauerunt quidem, & ex accepta Dei gratia Psal. 6.
exciderunt, sed criminum sordes dignis poeniten- Esaie. 38
tie fructibus expiarunt: ut Dauid, Ezechias, Pe Matth. 27
trus, Magdalena. Vtrunque hoc genus nulla post Luc. 7.
mortem eget satisfactione, sed ab ea prorsus est li In Enchiri-
berum. At longè plures sunt homines medij gene c. 110.
ris morientes, nec ualde boni, nec ualde mali, ut I. Cor. 3
Augustinus indicat, qui peccatorum suorum poeni & ibidem.
tentiam in uita perfectam non praestiterunt: ideo Origen.
que per ignem saluandi: ut quod satisfactioni pro Ambro.
pac uita conuenienti defuit, in altero seculo iusti Hieron.
ae diuinae persoluatur. Nihil enim coinquinatum August.
intrabit in sanctam illam ciuitatem. Gregorius.

G 3 Huius

Psal. 14. 25

August. in

Psal. 37.

Aug. li. 20.

de ciui. Dei

Et Dam.

ser. de his

qui ex hac

migrarūt.

2. Mac. 15

Concili.

Cartha. 4.

ca. 79. 95.

Braccar.

l. 2.

Li. de cura

pro mortu

is gerend.

Huiusmodi ergo defunctis, ut ad questionem propositam respondeamus, subeunda est quedam, & grauis illa profecto post mortem satisfactio. Quam interim Deus pro ingenti clementia sua relaxare consuevit, pietate uiuorū intercedente, nil defuncti, suorum in Ecclesia fratrum, adeoq; membrorum adiuti suffragijs, à peccatis, horrendisq; peccatorum poenis releuentur. Et huc spectat, quod sacre scripturae tradit autoritas: Sancta & salubris est cogitatio, pro defunctis orare, ut à peccatis soluantur. Vnde laudatus est Iudas ille Machabeus, quod singulari religioe ductus, pro mortuorum peccatis non preces modò, sed etiam sacrificium offerri sollicitè atq; sumptuosè curarit.

In hanc sententiam concedunt ueneranda Synodi, & Patres, qui uerā Ecclesiae doctrinam tradiderunt. Ex quibus ut unus pro multis, idemque fide dignissimus testis Augustinus proferatur, in secundo, inquit, Machabeorum libro legimus, oblatum pro mortuis sacrificium. Sed si nusquā omnino in scripturis ueteribus legeretur, non parua est uniuersae Ecclesiae, quae in hac consuetudine clarct autoritas, ubi precibus sacerdotum, quae Domino DEO ad eius altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio animarum. Rursus albi: Purgatorias poenas nullas futuras

pina
que i
tion
luta
rum
mori
tur à
Hoc
Eccle
terin
nem
na m

C
pro
qui p
frust
tione
at eo
tum
Chry
rian
cui,
dator
pecca
tis i

gine

pinandum est, nisi ante illud ultimum, tremendum
 quæ iudicium. Et quid illis uerbis luculentius? Ora-
 tionibus sanctæ Ecclesiæ, inquit, & sacrificio sa-
 lutari, & elemosynis, quæ pro eorum (defuncto-
 rum) spiritibus erogantur, non est dubitandum
 mortuos adiuuari, ut cum eis misericordius aga-
 tur à Domino, quam peccata eorum meruerunt.
 Hoc enim à Patribus traditum uniuersa obseruat
 Ecclesia. Sic Augustinus ante. M. CC. annos, ut in-
 terim eo uetustiores etiam, Cyprianum a, Orige-
 nem, b, Dionysium c, Clementem d in hac doctri-
 na maximè consentientes prætermittamus.

Quo circa Chrysostomus e palam hortatur, ut
 pro utribus & ipsi defunctos iuuenus, & alios
 qui pro ipsis orent, commonefaciamus: Non enim
 frustra ab Apostolis sancitum est, ut in celebra-
 tione uenerandorum mysteriorum, memoria fi-
 at eorum, qui hinc decesserunt. Nouerūt, illis mul-
 tum hinc emolumenti fieri, multum utilitatis. Ita
 Chrysostomus. Hoc est demum, quod aduersus Aë-
 rianos Ecclesia fida Scripturæ interpretes usq; do-
 cuit, ignem esse quendam purgatorium seu emen-
 datorium, ut Augustinus appellat, eoquæ pœnas
 peccatorum, quas hic Pœnitentia non diluit, de fun-
 ctis in CHRISTO fidelibus luendas & expian-

De ciuitate

Dei. li. 21

August. de

uer. Apo.

serm. 32.

Et in Ena

chi. c. 109.

& 110.

a Lib. 4. Eo

pisto. 2. &

li. 1. epi. 9

b in Leuit.

c de Eccle.

hierar.

d epi. 1.

e 111. cap.

Epi. adphi

lippen. &

in 15. ca. 12

Corinth.

Epiphan.

contr. Aer.

& Aug. de

hæresibus.

In Psal. 37.

Orig. in

Hierc.

das esse: nisi prout Augustinus loquitur, uiuentis
um suorum pietate illi releuentur.

Quæ commendatio ac dignitas
est Poenitentiae?

HAec est Euangelicae predicationis exor-
dium, Angelorum in caelis gaudium, uia
in terris, arcta & angusta porta, per quā fideles
ad uitam contendunt, & uiolenti rapiunt Regnū
caelorum. Hæc lapsos erigit, saucios curat, imbe-
cilles roborat, mortuos uiuificat, perditos restituit,
omniaque demum quæ peccatum uiciat, Poenit-
entia in nobis redintegrat. Hac Dæmones & ui-
tiorum pestes superamus: hac meritas poenas ad-
uertimus, DEI placamus iram, conciliamus gra-
tiam, & gloriam eternam comparamus. Hinc illæ
CHRISTI uoces in Euangelio: Poenitentia agis-
te, appropinquauit enim Regnum caelorum. Non
ueni uocare iustos, sed peccatores ad poenitentia-
m. Nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter
peribitis. At is demum ueram poenitentiam
agit, ut Cypriani uerbis hæc omnia concludamus,
qui DEI & Sacerdotis præceptis obediens, ob-
sequijs suis & operibus iustis Dominum promoue-
retur.

Matt. 3.

Mar. 1.

Luc. 15.

Matt. 7.

Matt. 11.

Aug. de poe-
nitent.

Hier. 18.

Eze. 18. 33.

Iona. 3.

Mat. 3.

2. Cor. 7.

Actu. 11.

Matt. 3.

Matt. 9.

Luc. 13.

Cyp. ser. 5.

de lapsis.

DE

DE SACRAMENTO

EXTREMAE VNCTIONIS.

Quid de Sacramento extremæ unctio-
nis credendum est:

Ipsū nemp̃ quod Catholica Ecclesia cons-
tantly docet, signum hoc esse sacrum, in cōse-
crato oleo institutum, ut per illud cœlestis uirtus
ad salutem applicetur ægrotis ex diuina institutio-
ne. Cui sacramēto testimonium longē clarissimū
præbet S. Iacobus Apostolus, quū in hæc uerba scri-
bit: Infirmatur quis in uobis, inducat Presbyteros
Ecclesie, & orent super eū, ungentes eum oleo in
nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmū,
& alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis fue-
rit, remittentur ei.

Concili.
Florent.
Hieron. &
Beda. in c.
6. Marci
Iaco. 5. &
Aug. lib. 2.
de uisit. in
firmorum.

Quid his uerbis docet Apostolus?

Primū Sacramenti huius ostendit clemen-
tiam seu materiam oleū esse, quod rectē Hie-
ronymus consecratū oleum uocat, quia solenni be-
nedictione per Episcopos cōsecratur. Significat au-
tem hilaritatem animi & confortationem inter-
nam, quæ per Dei gratiam Sacramenti huius uir-
tute ab ægroto percipitur. Deinde per Apostolū
designatur Sacramēti minister proprius, nimirū

In 6. cap.
Mar. & In
nocent. ad
Episcop.
Eugu.

Chry. li. 3. sacerdos, qui sacram hanc Vnctionem cum orationibus decenter exerceat. Ita non frustra de Apostolis est scriptum: Ungebant oleo multos aegros, & sanabatur. Tertio, qui suscipiunt hoc Sacramentum, à Iacobo dicti sunt infirmi, quoniam, ut Ecclesie mos est, in grauib; & periculosis infirmitatibus tantum sacra isthæc unctio celebratur.

Epist. &
Concili.

Quis est Sacramenti huius fructus & effectus?

Florent.

Tertul. ad
Scapulum.

Aug. lib. 2.
de uisit. in
firmorum.

Iacob. 5

CONFERT primum ad remissionem peccatorum, quæ quidē ab aegroto Pœnitentiæ remedijs nō sunt expurgata. Deinde prodest ad corporalem infirmitatem uel depellendam uel alleviandam, quatenus expedit eam aegroto recuperare. Postremo ad consolationem & fiduciam subministrandam iuuat, quæ sanè in supremo illo agone, exituq; anime opus est maximè, quando & cum doloribus maximis, & cum horrendis Demonijs morituro est grauissimè conflictandū. Atq; hoc est quod per Apostolum suum Deus promissit: Oratio fidei saluabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Ad quos quidem designandos effectus, etiam olei natura seu natiua uis pulchrè congruit, ut explicat Theophylactus. Quocirca retinendum est

est prorsus, quod saluberrimè monet Augustinus:
 Qui egrotat, inquit, in sola Dei misericordia
 confidat, & Eucharistiam cum fide ac deuotione
 accipiat, Oleumq; benedictum fideliter ab Eccle-
 sia petat, unde suum corpus ungatur, & secundum
 Apostolum, Oratio fidei saluabit infirmum, & al-
 leuiabit eum Dominus.

DE ORDINIS SACRAMENTO.

Quid est ordinis sacramentum?

Est quo singularis gratia ac potestas spiritalis
 quibusdā traditur, ut munus in Ecclesia
 ex professo gerāt. Hoc est Sacramentū, per quod,
 uelut ostiū, necessario intrant legitimi dispensa-
 tores mysteriorum & eloquiorum Dei, ministri
 Christi & Ecclesie, Episcopi, Presbyteri, Dia-
 coni, ac quotquot demum in Ecclesiasticis munijs
 obediunt ritè & cum autoritate uersantur. Nemo
 autē, ut scriptura testatur, sibi sumit honorem, ex-
 ercendorum uidelicet ministeriorum Ecclesie, ni-
 si qui uocatur à Deo tanquā Aaron: hoc est, nisi
 Sacramēto uisibilis Ordinationis initiatus, & legi-
 timè ordinatus, missusq; fuerit ad opus certi mini-
 sterij, quod in Ecclesia pro suo statu gerat iuxta
 leges diuina & Apostolica Traditionis.

In ca. 6.
 Marci.
 Lib. de res-
 titutione
 catholice
 conuersa-
 tionis.

Iacobi. 5.
 Concili.

Florent.

Ambro. in

12. c. 1. ad

Cor.

1. Cor. 4.

Malac. 1.

1. Tim. 5.

Eph. 4.

1. Cor. 14.

Eph. 4.

Heb. 5.

Actu. 1.

Cyp. lib. 4.

epist. 2.

Tertull. de

Pres. Her.

Nonne

Nonne omnes Christiani ex æquo
sunt Sacerdotes ?

Hic. contr.
Luciferia.
I. Cor. 1.
Rom. 10
I. Cor. 12
Iohan. 20.
I. Tim. 5
I. Tit. 2
I. Cor. 14
Ioan. 21.
I. Pet. 5
Heb. 13.
Rom. 15.
Matt. 33.
Luc. 10.
Ephe. 1
Colof. 1.
Dan. 7
Diony. de
coelest. hic.
I. Tim. 3
Cant. 6

Minimè quidem. Etenim si propriè nomen
sacerdotij accipimus, duntaxat quadrat
ijs, quibus authoritas & potestas ex instituto
CHRISTI facta est consecrandi, offerendiq;
sacram Eucharistiam, Episcopalia item munia ex
ercendi, peccata insuper tum remittendi, tum res
tinendi in Ecclesia. De quibus nouæ Legis Sacer
dotibus seu presbyteris ita Paulus: Qui bene præ
sunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur,
maximè qui laborant in uerbo & doctrina. Id
quod congruere non potest mulieribus, quas in Ec
clesia idem Apostolus non docere iubet, sed tace
re: neq; omninò plebeis conuenit, quorū est, ouīū
more, pasci non pascere, regi non regere, nec se
præferre, sed subiicere & subiacere Præpositis,
& quicumq; hi, siue boni, siue mali, in Cathe
dra sedentes dixerint, audire, seruare & facere,
ut uerbo Dei præcipitur. Quapropter sicut in
Ecclesia triūphāte Angeli sunt ordine ac potestas
te differentes, qui iniuncta sibi munia decēti quas
dam serie obeunt, ac fideliter exequuntur: sic mi
litans etiam Ecclesia, quæ domus Dei & uelut cas
trorū acies quedā ordinata est, ministros habet
sibi peculiare, à reliquis Christianis seiunctos, &
pula

pulchro ordine inter se dispositos ad publica & cōmunia Ecclesiæ ministeria peragenda: nimirum ut pro Christiano populo in his, quæ ad Deum, salutemq; animarū spectāt, suas illi operas ex professo ac pro dignitate præsent.

Analect.
 & Isidor.
 Dist. 21
 Heb. 5
 2. Cor. 5.

Quo loco Scriptura testimonium huic Sacramento præbet?

Heb. 15.

Illuc scilicet, ubi de apostolis legitur, quod in Ecclesiæ ministris deligendis, instituendis atq; ordinandis usi sunt manuum impositione. Hoc enim ueluti symbolo certo & efficaci præsentis gratiæ, quæ in superiorum Ordinū collatione exhibetur & accipitur, Sacramentum illud nobis est commẽ datum. Quare Paulus ad Timotheum, à se creatū Episcopum scribens, & acceptæ in hoc Sacramẽto gratiæ illum admonens: **NOLI**, inquit, negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij. Et rursus ad eundẽ: Admoneo te ut resuscites gratiã Dei, quæ in te est per impositionem manuum mearum. Quoniam uerò permagni refert, quales in Ecclesia quibuscumq; munijs præficiantur, & Ecclesiasticam potestatem ex hoc Sacramẽto accipiãt, ad omnem Episcopum dicitur: Manus citò nemini imposueris, neq; communicaueris peccatis alienis.

Acto. 6
 1. Tim. 4
 2. Tim. 1.
 Amb. li. 3.
 de dignita.
 Sacerd.
 1. Tim. 4
 & ibidem.
 Theoph.
 2. Tim. 1.
 Concili.
 Basilien.
 1. Tim. 1
 Leo in epi.
 65.

Quot

Quot gradus in se continet hoc sacramentum?

Concil.

Cart. 4. &

Laodi.

Ignat. ad

Antioch.

Dionys. de

eccle. hier.

Luc. 9. 10.

Cyp. lib. 1.

epist. 3. &

9. Igna. ad

Philadel.

Acto. 20

I. Pet. 5.

Heb. 13

Ad Tit. 1.

Luc. 10

Anaclet.

epist. 3.

Heb. 5.

Matth. 9.

Generatim quidem minores ordines maioresque continet: minores scilicet quatuor, Ostiariorum, Lectorum, Exorcistarum, & Acolythorum: maiores uero tres, nempe, Subdiaconorum, Diaconorum, ac Presbyterorum. Ex Presbyteris porro alij maiores, alij minores, à CHRISTO instituti inueniuntur. Maiores enim Presbyteri Apostoli sunt, eorumque successores Episcopi, magna sane potestate & reuerenda dignitate prerogatiua excellentes. Nam horum est (Scriptura teste) attendere sibi & uniuerso gregi, quem à Spiritu sancto curandum, pascendumque accipiunt, regere Ecclesiam, ea quae desunt corrigere, per ciuitates item Presbyteros constituere. Minores uero Presbyteri sub episcopis, sicut septuaginta duo illi discipuli sub Apostolis, in Ecclesiae ministerio deferuiunt, dona & sacrificia pro peccatis offerunt, atque in curanda Dominica messe tanquam operarij secundum illos existunt. Verum praesentis instituti non est, quae singulis Ordinibus functiones & leges praescriptae sint, enucleare. Illud sane constat, magno in pretio sanctos Ordines habendos, ac sedulo retinendos

ORDINIS.

III

uendos esse. Firmum enim testimonium illis præbet sacra Traditionis Apostolicæ Ecclesiasticæ quæ obseruationis disciplina, quæ ad nos usq; trāsmissa perdurat.

Ambro. in
epist. ad
Ephē. c. 4.

Quomodo ueteres patres de hoc sacramento scribunt?

Certè Augustinus Doctor uerè Catholicus, suam & Ecclesiæ senectiā his uerbis manifestè declarat: Quod insufflasse in discipulos dominus legitur post dies paucos resurrectionis suæ, & dixisse: Accipite Spiritum sanctum, ecclesiastica potestas collata intelligitur esse. Quia enim omnia in Traditione dominica per Spiritū sanctū aguntur, idcirco cū regula eius & forma traditur huius disciplina, dicitur eis: Accipite Spiritū sanctum. Et quia uerè ad ius ecclesiasticum pertinet, statim subiecit, dicens: Cuius tenueritis peccata, tenebuntur: & cuius remiseritis, remittentur ei. Inspiratio ergo hæc, gratia quedā est, quæ per traditionē infunditur Ordinatis, per quā commēdatiores habeantur. Vnde Apostolus dicit ad Timotheum, Noli negligere gratiam quæ est in te, quæ data est tibi per impositionem manuum presbyterij. Semel ergo fieri oportuit, ut de cætero Traditio ista non sine dono Spiritus sancti esse creditur.

Libr. quæstio. uet. & noui testam. et li. 2. cont. li. Permeniani. Iohan. 20.

1. Tim. 4.

In 6. Syno-
do.

Cant. 1. 2.

Cant. 68

Vide in sig-
nes cano-
nes 61. dist.

Li. 4. Epi.

2. Et dist.

39. ca. Qui
Ecclesiastici.

retur. Hucusq; Augustinus. Extant & Apostolo-
rum Canones, publico Ecclesie iudicio recepti, in
quibus hoc modo statuitur: Episcopus à duobus aut
tribus Episcopis ordinator: Presbiter ab uno Epi-
scopo ordinator: ita Diaconus & reliqui Clerici.
Tum infra. Si quis Episcopus, aut Presbiter, aut
Diaconus, aut Hypodiaconus, aut Lector, aut Can-
tor sacram Quadragesimam non ieiunauerit, aut
quartam feriam, aut Parasceuen (hoc est, sextam
feriam) Ordine mouetur, nisi forte infirmitas cor-
poris impediatur. Caius uero, ante annos M. CC.
Pontifex & Martyr illustris, hos ipsos gradus &
Ordines sigillatim recenset, quum ait: Si quis Episco-
pus esse meruerit, primo Ostiarius, deinde Lec-
tor, post Exorcista, deinde sacretur Acolythus,
dehinc uero Subdiaconus, Diaconus, & postea
Presbiter: exinde, si meretur, Episcopus ordina-
tur. Laudat igitur Cyprianus Cornelium Episco-
pum, ac bonis omnibus tum in Clero, tum in popu-
lo eundem laudabili predicatione commedari scri-
bit: Quia non iste ad Episcopatum subito peruen-
nit, sed per omnia Ecclesiastica officia promotus,
& in diuinis administrationibus Dominum sepe
promeritus, ad Sacerdotij sublime festigium cuna-
tis Religionis gradibus ascendit: tum deinde Episco-
patum ipsum nec postulauit, nec uoluit, nec ui-
uere

hastis

nasit: sed quietus, modestus, castus, humilis, uerecū
 dus, demum & coactus excepit. Quos igitur Or
 nes uetus & Apostolica probauit Ecclesia, a sicut
 Dionysij, b Anacleti, c Ignatiūq; scripta declarāt,
 eosdem etas omnis complexa posterior, suo etiam
 iure conseruat.

a de Eccle.
 hier. & ad
 Demophilū
 b dist. 2
 c Ad Antio
 chenos,

Quis est Ordo in Ecclesia magis
 celebratus ?

Presbyterorum Ordo, siue sacerdotium: de
 cuius ingenti, semperq; reuerenda digni
 tate, Chrysostomus & Ambrosius libros inte
 gros ediderunt. De quo Magnus etiam ille Ignas
 tius, SACERDOTIVM, inquit, summa est
 omnium honorum, qui in hominibus consistunt: Epist. ad
 quod si quis inhonorauerit, DEVM inhonorat & Smyrneses.
 Dominum Iesum Christum primò genitum totius
 creaturæ, & solum natura principem Sacerdotē
 DEI. Sic ille. Quin & dilucidè testatur diuinū Malac. 2.
 oraculum: LABIA Sacerdotis custodiēt scientiā, Et dist. 43
 & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Do
 mini exercituum est. Et rursus: Qui superbie rit,
 nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempo
 re ministrat Domino Deo tuo, ex decreto Iudicis
 morietur homo ille, & auferes malum de Israël,
 cunctūq; populus audiens timebit, ut nullus deina
 3. & 8.

¶ cepe

1. Tim. 4.

Vide 2. Epi

stol. Fabia.

1. Tim. 4.

ceps intumescat superbia. Hinc & Apostolus iubet: Aduersus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. Idq; ad Timotheum Ephesiorum Episcopum scribitur, sic ut & illud. Qui bene presunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant, in uerbo & doctrina.

Eccle. 9.

Chry. in

Gen.

August. in

epist. 137.

Matt. 10

Luc. 10.

Matt. 23.

Et c. Secun

dū dist. 19.

Cypri. li. 1.

epist. 3

Chryso. ad

Hebr. cap.

Quiesca

mus. di 24

& c. Adij

cimus 16.

q. 1

Quid uero de malis Sacerdotibus est sentiendum?

Diuina isthac est ordinatio, quae non potest aboleri, ut non boni modo, sed mali quoq; Sacerdotes in Ecclesia honorentur. Vult enim in suis ministris agnosci, recipi, audiri atq; obseruari ille qui dixit: Super Cathedram Moysi sederunt Scribae & Pharisei: Omnia ergo quaecumq; dixerint uobis, seruare & facite: secundum autem eorum opera nolite facere. Dicunt enim & non faciunt. Iam inter malos delectus quidam habendus est, ut quod ad munus auctoritatemq; docendi spectat, illis tantum fidem obediētiāque debere intelligamus, qui ab Episcopis legitime ordinati ac missi, sanā Ecclesiae doctrinā profitentur. Qua de re sapientissime monet, atque hunc in modum docet antiquissimus Irenaeus: Iis qui in Ecclesia sunt Presbyteris obaudire oportet, & qui successio

nem

ORDINIS.

HY

nem habent ab Apostolis, & qui cum Episcopa-
tus successionem charisma ueritatis acceperunt: Re-
liquos uero qui abstant à principali successio-
ne, quocunque loco colliguntur, suspectos habe-
re uel quasi hæreticos & male sententia, uel qua-
si scindentes & elatos. Nec multò post. Ab omni-
bus talibus abstinere oportet: adherere uero his,
qui Apostolicam, sicut prædiximus, doctrinam cu-
rodunt, & cum Presbyterij Ordine sermonem
sanum & conuersationem sine offensa præstant,
ad confirmationem & correctionem reliquorū.
Hæc Irenæus ille, qui sancti Iohannis Euangelis-
ta discipulum Polycarpum præceptorem audie-
uit. Et hæc Tertulliano causa fuit, cur hæreticis
exprobrans diceret: Ordinationes eorum temera-
ria, leues, inconstantes. Nunc Neophytos collo-
cant, nunc sedulo obstrictos, nunc Apostatas no-
stros: ut eos gloria obligent, quia ueritate non pos-
sunt. Nusquam facilius proficitur, quàm in castris
rebellium, ubi ipsum esse illic promereri est.
Itaque alius hodie Episcopus, cras alius: hodie
Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui
cras Laicus. Nam & Laicis sacerdotalia officia in-
iungunt. Hucusq; Tertullianus.

Quæ uirtus est huius Sacramenti,
& quis effectus?

Lib. 4. ca.

45. Vide

eundem

lib. 3. c. 2

Lib. 3. &

44.

Li. de præ-

scriptioni-

bus hæreti-

corum.

DE SACRAMENTO

16

Eximia certè virtus est & effectus multu-
plex. Nam qui septem his ordinibus, quos
diximus, ritè initiantur, DEI consequuntur gratiã
& potestatem spiritualem, ut quæ ad Ordinũ ipso-
rum functiones proprias pertinent, salubriter ex-
equantur, ac inter DEVM Deiq; populũ idonei
ministri sint constituti. Vnde Ambrosius: In loco
Ordinis officij Ecclesiastici positus, gratiam habet
qualisuis sit, non utiq; propriam, sed Ordinis per-
efficaciam Spiritus sancti.

Concili.

Florent.

Et Augu.

li. 2. contra

liter. Pars

meniani.

In 12. cap.

1. Cor.

Acto. 6. 13.

14. 15

1. Tim. 4.

Tit. 1. Et

Cyp. lib. 1

Epist. 4. 6

Num. 17

Heb. 5.

2. Para. 26

Hier. 23.

Rom. 10.

Habent præterea ijdem ordinati certũ ex eo,
& illustre testimonium, quo se, ministeriaq; sua
commendet & comprobet alijs. Ita fit, ut ijs Oro-
dinibus insignes, & in ministeriũ Ecclesiæ segre-
gati rectè cognoscantur, & suo in loco habeatur,
meritoq; honorentur. Væ autẽ ijs, quos non Aaron
nis à DEO uocati exemplum impellit, sed animi
tumor atq; supbia, ad instar Ozie Regis, ad Sacer-
dotalis dignitatis munera quomodo documq; occupa-
da, obtinendũ præcipitat. In quos diuinus ille ser-
mo rectè competit: NON mittebam Prophetas,
& ipsi currebāt: non loquebar ad eos, & ipsi pro-
phetabant. Quomodo autẽ predicabũt, nisi miti-
tur? ut segregatus ille in misteriũ Paulus inquit.

Certè Ordine cõfuso, & sublato Sacerdotio, ne-
ri & legitimi Ecclesiæ ministri haud internosce-
rentur

ventu

Sacra

curar

fistici

docet,

grauil

Eccles

Paulu

diuers

necess

esse da

in opu

sti, &

cum se

minun

fo

quam

de uni

nenda

ximus

noran

quien

Petro

thedr

la tem

sic &

rentur, docendi munus & auctoritas uilesce-
 rent, sacramentorum dispensatio infidè, præpostereq;
 curaretur, ac uana etiam foret, functiones Eccle-
 siasticæ perturbarentur, atq; sicut res nunc ipsa
 docet, nouæ, falsæq; doctrinæ passim spargeretur,
 grauib; demùm & exitialibus motibus identidè
 Ecclesia concuteretur. Quapropter Apostolus
 Paulus nō modò gradus ministrorum in Ecclesia
 diuersos posuit: uerùm etiam quàm salutare ac
 necessarij essent, adiūxit, ut affirmet diuinitus eos
 esse datos Ecclesiæ ad consummationem Sanctoriū
 in opus ministerij, in ædificationem corporis Chri-
 sti, & ut iam nō simus paruuli fluctuantes, & cir-
 cumferamur omni uento doctrinæ in nequitia ho-
 minum, in astutia ad circumuentionem erroris.

Eoq; magis ministrorum isthæc institutio, tan-
 quam nexus firmissimus Ecclesiæ, & conseruans
 de unitatis pulcherrimum uinculum, sedulò reti-
 nenda, & in malis etiam Ecclesiæ ministris (ut di-
 ximus) propter diuinam ordinationem est usq; ho-
 noranda. Vnde scripsit Augustinus, In illum, in-
 quiens, ordinem Episcoporum, qui ducitur ab ipso
 Petro usq; ad Anastasium, qui nunc eandem Ca-
 thedram sedet, etiam si quisquam traditor per il-
 la tempora subrepsisset, nihil præiudicaret Eccle-
 siæ & innocentibus Christianis: quibus Dominus

Ex Leone
 & Greg.
 qui citatur
 etiam dist.
 61. & 89.

1. Cor. 12

Eph. 4

Epist. 165.
 de schisma-
 te Donati-
 starum.

Et 1. q. 1. c.
 Nō quales.

Matt. 23

providens, ait de prepositis malis: *Quæ dicunt facite: quæ aut faciunt, facere nolite: Sic Augustinus.*

DE MATRIMONIO NII SACRAMENTO.

Quid est Matrimonium?

27. quæ. 2.

Gene. 2.

Matt. 19.

1. Cor. 7.

Ephe. 5

23. q. 2. c.

Sicut.

1. Cor. 7.

Ambro. in

c. 5. Ephe.

Concili.

Constā. &

Florent.

Hier.

in Matth.

c. Connubi.

32. q. 2. &

q. 4. c. Ne

mo.

Matrimonium est legitima uiri foeminae coniunctio, quæ consuetudinem uitæ in diuiciam retinet. Cuius quidem coniugalitatis coniunctionis si primum auctorem quæris, Deus est Opt. Max. sin finem institutionis spectas, est humani generis propagatio, ac deinde fornicationis in hac naturæ corruptæ imbecillitate deuitatio.

Qua ratione Matrimonium est
Sacramentum?

Quatenus ea coniunctio quæ inter uirum & uxorem arctissima intercedit, congruum & sacrum est signum diuinitus institutum, quo Christi sponsi & Ecclesie sponse coniunctio sanctissima firmissimamq; designatur. Hoc ipsum signum Christianis coniugibus, quando Matrimonium ritè accipiuntur ad gratiam Dei prodest accipiendā: mirum ut duo sint, maneatq; in carne una secundum suā uocationem, & fiat in eis quod Apostolus

docet:
inma
nis ei
Sacr
Chris
tūm, in
nec tal
rūm ei
menda
lus. Vi
dilexit
nuptia
separa

M qui di
chatur
Ac ru
separa
tionē
monio
uxorē
here in
rē nō

docet

docet, honorabile connubiū in omnibus, & thorus ^{Heb. 13}
 immaculatus. Proinde Paulus idem, ubi coniunctio ^{Ephe. 5.}
 nis eiusmodi tractat mysterium, perspicue dixit:
 Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in ^{Nuptijs &}
 Christo & in Ecclesia. Sic & Augustinus: Non tā ^{concupiscentia.}
 tum, inquit, fecunditas: cuius fructus in prole est, ^{Ephe. 5}
 nec tantum pudicitia, cuius uinculum est fides, ue- ^{Aug. lib. de}
 rum etiam quoddam Sacramentum nuptiarū com- ^{bono con-}
 mendatur fidelibus cōiugatis. Vnde dicit Aposto- ^{iugali,}
 lus. Viri diligite uxores uestras, sicut & Christus
 dilexit Ecclesiam. Et rursus: Fœdus illud initium
 nuptiale cuiusdam Sacramenti res est, ut nec ipsa
 separatione irritum fiat.

An dirimi unquam potest Ma-
 trimonium?

Matrimonium dirimi non posse, Christus ^{Luc. 19.}
 Dominus aperte testatur, cū ait, Omnis ^{Matth. 5.}
 qui dimiserit uxorem suam & alteram ducit, mœ-
 chatur: & qui dimissam à uiro ducit, mœchatur.
 Ac rursus alibi: Quod Deus coniunxit, homo nō
 separet. Hanc Dei legem & inuiolabilem ordina-
 tionē Paulus porro illustrans: His, ait, qui Matri- ^{Matt. 19}
 monio iuncti sunt, præcipio nō ego, sed Dominus, ^{1. Cor. 7.}
 uxore à uiro nō discedere: quod si discesserit, ma- ^{ibidem,}
 nere in nuptā, aut uiro suo recōciliari. Et uir uxo-
 re nō dimittat. Ac postea subiicit: Mulier alligata

Aug. de
aduter. cō-
iugijs. Et
de nōto &
uoti redē.
in 6.

Ephe. 5
Cant. 3

Gene. 2
Matt. 16
Mar. 10

est legi, quanto tempore uir eius uiuit. Et si igitur
nulla etiam proles consequatur, & quelibet uita
accedant incommoda, durissimiq; casus, tamen
consummatum semel Matrimonium ualet, adeoq;
ratum & firmū est, ut usq; indissolubile in omni
uita perseueret. Cuius rei causam in CHRISTO
ipso statuimus, qui summa, perpetua & insepara-
bili prorsus unione, Ecclesiam Sponsam illam uni-
cam, semperq; charissimam sibi adiunxit atq; con-
pulauit. Neq; solum hæc ipsa, quæ inter uirum &
uxorem est coniunctio, uinculi coniugalis habet
firmitatem, uerū etiam omnem inde Polygamia
am, ne uni uidelicet plures nubant, penitus exclus-
dit. Quare CHRISTVS ut Matrimonium &
certius cōfirmaret, & ad puriorem, primæuūq;
illum statum reuocaret, significanter dixit: Erunt
duo in carne una. Et: Iā non sunt duo, sed una caro.

Est ne permissum omnibus
Matrimonium?

Epiphan.
cōtra sectā
Angelino-
rum. Lib. I
cōtra Ioui.

Minimè. Tradiderunt enim sancti Aposto-
li, ut Epiphanius inquit, peccatum esse,
post decretam uirginitatem ad nuptias conuerti.
Idq; tale ac tantum esse peccatum asserit Hiero-
nymus, ut dicat, Virgines, quæ post consecratio-
nem nupserint, nō tam adulteras esse, quàm in cea-
stat.

stat. Et Augustinus ait: Virgo, quæ si nuberet, non peccaret, sanctimonialis si nupsit, CHRISTI adultera reputabitur. Proinde quod Apostolus habet: Melius est nubere, quàm uri, prout Ambrosius disertè pronunciat, ad non pollicitam, ad nondum uelatam pertinet. Caterum quæ se spon- dit DEO, & sanctum uelamen accepit, iam nupsit, iam immortali nupta est uiro: & si iam uoluerit nubere communi lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur. Sic Ambrosius. Vnde semper laudatum fuit Ioviniani Imp. Rescriptum, & à Iustiniano Imp. in codicem relatum, quod sic habet: Si quis non dicam rapere, sed at- tètare tantùm iungendi causa matrimonij sacratis- mas Virgines ausus fuerit, capitali poena feriat. ur.

Iam de Monachis & Sacerdotibus eadem ratio, idem iudicium est prorsus: damnationē enim habent, si laxatis libidini habenis, primam fidem, DEO & Ecclesiæ datam fefellerint, seu, ut Apostolus loquitur, irritam fecerint, qui ultrò se abdicarunt coniugio, dum seruandum perpetuò Cœlibatum, aut uoto expressè nuncupato firma- runt, aut sacrorū Ordinum susceptione saltem ta- citè comprobarunt, atq; testati sunt. Audiant igitur Verbum Dei: Vouete & reddite Domino Deo uestro: Tum illud: Si quid nouisti DEO, ne mo-

H s reris

In Psal. 82.

Psal. 75.

1. Cor. 7.

Lib. ad cor- ruptā uirg.

L. Si quis

C. de sanc-

ctis. Episc.

& cle.

Leo Episc.

92. canon

Apost. 26.

cōprobate.

Concil. con-

stantinop.

& chalce-

donen.

Can. 16

1. Tim. 5.

Aug. de bo-

no uidui.

Concil. To-

let. 5. 2. &

Carthag. 2.

Eccle. 5. reris reddere. Et quod CHRISTVS ipse docet
 Deut. 35 Nemo mittens manum ad aratrum & respiciens
 Luc. 9. retro, aptus est Regno Dei.

Leo epi. 92

Consilium
 Constanti.

Cogit igitur ad Cœlibatum quos-
 dam Ecclesiar

sub Iustinia
 no cap. 15.

& 46. uis
 decan. dist.

28.

1. Cor. 7.

Et Theop.

ibidem.

Ambr. de

uirg. & li.

de uid.

Hier. lib. 1.

cont. Ioui.

Matt. 19.

Basil. de

uirgini.

Epiphani.

cont. Ange

liros.

2. Cor. 7

Non cogit sanè pia prouidaq; mater, qua
 legē Cœlibatus nemini imponit: ab ijs ue-
 rò qui legem eam, uti dictum est, altero receperunt,
 exigit, ne soluant religionem, neue conuentionem
 quam cum Christo & eius Ecclesia sanctè inue-
 runt, uiolent atq; rescindant. Meritò igitur urgē-
 tur illi stare promissis, & seruare, quod semel am-
 plexi sunt, consilium Euāgelicum: de quo Paulus:
 Et qui matrimonio iungit uirginem suam, bene-
 facit (quam diu scilicet DEO dicata non est) &
 qui non iungit, melius facit. Ac rursus: Bonum est
 homini mulierem non tangere. Quocirca laudantur
 à CHRISTO, & in Ecclesia semper apa-
 primè laudati fuerunt Eunuchi Euangelici, siue,
 uti Tertullianus uocat, spadones uoluntarij, qui
 seipso propter DEI regnum castrarunt, ut sint
 sancti corpore & spiritu, DEO in carne sine car-
 ne militantes. Reliqua uerò huc spectantia in lo-
 cum alium commodiorem, qui consilia Euangelio
 ca declarabit, seruabimus.

Qua

MATRIMONII.

123

Quæ est summaria doctrina
superiorum?

Quæ pro instituta dicta sunt hæcenus breu-
uitate, eò sunt demùm referenda: ut habeant
simplices assertionem Catholicam de septē Eccle-
siæ Sacramentis. Quæ duplicis quidē esse generis
inueniuntur. Alia enim, ut priora quinq; , singula-
rem uniuscuiusque fidelis salutem promouent;
alia uerò, duo uidelicet posteriora, multiplicando
DEI populo, & Ecclesiæ propagandæ deservi-
unt. Vtrumque autem illud ex diuina, nobisque
necessaria institutione efficiunt. Enimuerò Ba-
ptismus ad spiritualē uitam quæ in CHRISTO
est regenerat. Confirmatio uires porrò ac robur, Iohan. 3
addit Regenerato. Eucharistia cibus, potus ac uiu- Tit. 3
ticum est peregrinanti. Pœnitentia præsens ad- Acto. 8
uersus omnes animi morbos pharmacum, lapsum Ioan. 6.
hominem erigit, curatq; uulneratum. Succedit ex- Ioan. 20
trema unctio, quæ in postrema cum morte lucta Ezech. 18
munit atq; consolatur emigrantem. Ordo deinde Iacob. 5
ministros præbet Ecclesiæ, qui sacris præsent, ac Tit. 1.
superiora omnia ritè procurent, dispensent, cōser- 1. Cor. 4
uent & applicent. Deniq; Matrimonium Christia Eph. 5
nam gentem propagat, & humanæ prouidet in- 1. Cor. 7
continentiæ.

Hæc sunt igitur antidota, Diuinaq; remedia,

quæ

Luc. 10. quæ misericordia plenus ille Samaritanus institus
 I. Cor. 4. it, & Ecclesiæ præpositis dispensanda concedit
 Ioann. 20. dit, nimirum ad probè curandos ægros, id est, peccatores omnes in Ecclesia, quoad illi, si uelint, ueram perfectamq; sanitatem adipiscantur. Quæ quis dem remedia ritè cognoscere, salubriter accipere, atque fideliter etiam alijs applicare, non artis profectò humane, sed Christianæ est sapiëntiæ. De qua cum satis dictum sit hætenus, quemadmodum præsentis instituti ratio tulit, reliquum est, ut ad alteram huius operis partem, quæ Christianam iustitiam continet, porro transeamus.

Ecclesiastici. IIII.

SAPIENTIA filijs suis uitam inspirat, & suscipit inquirentes se: & præbuit in uia iustitiæ, & qui illam diligit, diligit uitam.

DE IVSTITIA CHRISTIANA.

Quænam pertinent ad Iustitiam
Christianam?

Psal. 36
Esaie. I

Svmmatim duo, quæ his uerbis continentur Declina à malo, & fac bonum: sicut & Esaies docet. Quæ scite agere peruersè, & discite bene facere.

facere. Prius est in cognoscendis, fugiendisq;
peccatis positum, quoniam ea ipsa maxima sunt
mala mortalibus: Posterius uerò in bonis ex-
petendis atque consecrandis uersatur. Ut autem
Iustitia officium utrumq; præstemus, per Chris-
tum Iesum Dei gratia nobis parta & promissa,
semperq; necessaria est. Ea præcunte & adiuuante
perficitur quod Iohannes affirmat: Qui facit ius-
titiã, iustus est, sicut & ille iustus est. Addit por-
rò: Qui facit peccatum, ex Diabolo est.

Rom. 7

Ephe. 1

Matt. 11

Iohan. 15

1. Iohan. 3

Quid est peccatum?

Augustino teste, Peccatum, uoluntas est re-
tinendi uel consequendi, quod iustitia ue-
tat, & unde liberum est abstinere. Ambrosius ue-
rò: Quid est peccatũ, inquit, nisi Legis diuinæ præ-
uaricatio, & cœlestiũ inobediẽtia præceptorum?

Li. 1. Retra

stationum.

Lib. de pas

radiso.

Quare peccatum est fugiendum?

Quia stipendium peccati mors est, Aposto-
lo teste. Et sicut per Prophetam ait Domi-
nus. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Rursus
q; scriptum est: Homo per malitiam occidit animã
suam. Nihil autem ea morte infœlicius, qua homo
à Sanctorũ omnium consortio, ab Angelorum &
cœlitum gaudio, atq; tum ab ipso summo & eter-
no bono, in cuius cognitione ac frui-
tione sanè omnis

Rom. 6

Eze. 18

Sapien. 16.

Esai. 65.

Iohã. 7

Psal. 16

salua

salus & perfecta hominis beatitudo consistit, in
 eternū separatur. Neq; solū à Deo Deiq; gratia
 & gloria peccatū nos excludit, sed præterea etiā
 in potestatem tradit Damonū, ut cum his torqua-
 mur & malis omnibus in gehenna ignis inextin-
 guibilis addicamur. Atq; id est demū uerè mori
 Apoc. 2. 21. ac damnari, morte secunda scilicet in sempiternū.
 Eccl. 21. Quapropter tam seriò iubet Ecclesiasticus, Quasi
 Tob. 4. à facie colubri fuge peccatum. Et senior ille To-
 a Gene. 4. bias: Omnibus diebus uite tue, ait, in mente ha-
 b. Exod. 14. beto Deū, & caue ne aliquando peccato consenti-
 c Dan. 4. as, & prætermittas præcepta Domini Dei nostri.
 d Gene. 19. Hinc notanda sunt in scripturis sacris, quæ pas-
 Eze. 16. sim de punitis peccatoribus exēpla proferuntur,
 d Exo. 8. 9 ut de a Caim, b Pharaone, c Nabuchodonosore,
 10. 12. 14 d Sodomitis, e Aegyptijs, f Israelitis, & c. eoque
 f Deut. 32. præcipuè sunt referenda, ut peccatorum uindicem
 1. Cor. 10 Deum ipsum quisq; cognoscat, cognoscendo time-
 Esaie. 26. at, timendo caueat salutis suæ, & cauendo poenas
 euadat horribiles peccatorū. Grauius sanè dixit
 Esaías: Hic est omnis fructus, ut auferatur peccatū.

Quæ uia ad peccati foue-
 am ducit?

August. de
 scr. domini
 ad monte.

TRibus præcipuè gradibus ad peccatum per-
 uenitur, suggestione, delectatione, cōsensu.

Sugge-

Suggestione quidem, dum nobis praua ingeritur cogitatio, siue tentatio à mundo, carne, Sathana: delectatione autem, dum animo uel carni nostræ nimium adlubescit quod praua suggestit tentatio: demùm & consensu quoque dum in peccatum ipsam uoluntas allecta consentit deliberatè. Ex quo sanè consensu peccatum iam consummatur, & coram DEO gehennæ obnoxium facit hominem, etiam si non semper opere perpetretur. Vnde non temerè dictum est illud: in suggestione semen, in delectatione nutrimentum, in consensu perfectio nem inesse peccati.

Est ca. Sicut
de pœniē.
distinct. 2.
Iacobi. 1

Distinct. 6. c.
Sed pensan
dum.

Quod si exactius quoque consideremus, ori-
tur ex suggestione cogitatio, ex cogitatione affe-
ctio, ex affectione delectatio, ex delectatione cō-
sensus, ex consensu operatio, ex operatione consuetudo, ex consuetudine desperatio, ex desperatio peccati defensio, ex peccati defensione gloria, ex gloriatione certa damnatio. Hæc est demùm longa illa & horrēda peccatorum cathena: hi funes atq; compedes, quibus astrictum hominē Sathanas non solum in omne genus malorum, sed etiam in tartaream abyssum præcipitat. Atq; idcirco plurimum refert, peccatorum gradus eius modi atq; propagines, ne fallamur atq; periclitemur, studio se discernere & obseruare.

Ex Grego.
Magni Mos-
talibus.

Quo

Quo modo peccata facile deui-
tantur ?

Eccl. 18.

Gen. 4.

Eo sanè, quum illorum initijs, prauisq; de fide-
rijs, quibus ad peccandum sollicitamur, statim Christo inuante occurrimus atq; repugnamus.
Sicut Ecclesiasticus monet his uerbis: POST concupiscentias tuas non eas, & à uoluntate tua auertere. Si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Vnde diuinū etiā oraculum pronuntiat: nonne si benè egeris, recipies? sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit: sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.

Quæ sunt peccata præcipue animaduertenda ?

EAnimirum, quæ dicuntur capitalia, tum quòd sint ueluti fontes uel capita reliquorū, tum quòd ex illis, uelut ex corrupta radice, pestiferi planè fructus nascantur, & longa quasi stirpe omnis generis uitia, scandala, damna, corruptela ac pestes humani generis descendant.

Quot sunt peccata eiusmodi Capitalia ?

Septem, quæ sic numerantur: Superbia, Auaritia, Luxuria, Inuidia, Gula, Ira, Accidia. Sed

ut hæc maximo semper odio prosequenda fugien-
daq; sic uirtutes septem quæ peccatis illis oppo-
nuntur, summo quidem studio & amore, si uitam
anime querimus, sunt conſectandæ. Superbiæ cõ-
traria eſt Humilitas, Auaritiæ Liberalitas, Luxu-
riæ Caſtitas, cum inuidia pugnat Charitas, Gula
opponitur Abſtinentia, Iræ Patientia, demũ Ace-
die Deuotio, ſeu pia ſedulitas ſedulaque pietas
aduerſantur.

De his Gre-
gor. lib. 31.
Moral. &
Caſſia. de
oſto princi-
palibus ui-
tijs.

Quid eſt ſuperbia, & quas
gignit filias?

Superbia eſt inordinatus appetitus excellen-
tiæ, ſiue intus lateat in animo, ſiue extrinſe-
cus etiam ſeſe prodat. Hæc uitiorum quidem omni-
um mater, princeps ac regina eſt: præcipuè tamẽ
inſelicem hanc ſobolem gignit, Inobedientiam, ias
Etantiam, hypocriſim, contentionem, pertinacia-
am, diſcordiam, curioſitatem. Iam ut delictum hoc
maximum caueatur, Tobie ſententia uſque obſer-
uanda eſt. Superbiã, inquit, nunquã in tuo ſenſu, aut
in tuo uerbo dominari permittas: in ipſa enim ini-
tiũ ſumpſit omnis perditio. Et Apoſtolica doctri-
na: Deus ſuperbis reſiſtit humilib aut dat gratiã.

Greg. in
mor.
Pſal. 18.
Tob. 4.
Eccle. 10.
Iacob. 4.
I. Pet. 5

Quid eſt Auaritiæ, & quarum filias
rum mater?

Auaritiæ

30 DE SEPTTEM PECCATIS

Gregor.

1. Tim. 6

Matt. 6

Avaritia est habendi appetitus inordinatus. Avarus enim recte iudicatur, non solum qui rapit, sed etiam qui concupiscit aliena, uel cupide seruat sua. Filie sunt huius pessime matris, Proditio, fraus, fallacia, periurium, inquietudo, uiolentia, immisericordia seu inhumanitas, & cordis durities. Damnat hoc uitium Apostolus, ubi sic ait: Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum Diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nocua, quae mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Et CHRISTVS ipse testatur. Non potestis Deo seruire & Mammonae. Et iterum: Nolite solliciti esse incrastinum.

Quid est Luxuria, qualemque sobolem gignit?

Gregor.

1. Cor. 6.

Luxuria est appetitus inordinatus impurus & libidinosus uoluptatis. Gignit autem ex se mentis caecitatem, inconsiderationem, inconstantiam, precipitationem, amorem sui, odium Dei, desiderium huius uitae nimium, mortis horrorem, futurum iudicij ac aeternae beatitudinis desperationem. Aduersus hoc peccatum nos munit Apostolus, cum ita scribit: Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpore

corpus suum peccat. Et ut idem Paulus testatur
alibi: Fornicatio & omnis immunditia, aut auaria-
tia, nec nominetur in uobis, sicut decet Sanctos;
aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas,
que ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio.

Quid est Inuidia, et quas pro-
creat filias?

Inuidia est tristitia de bono alterius, & odium
alienae felicitatis respectu superiorum, quia eis
non aequatur: & respectu inferiorum, ne sibi aequetur: & respectu parium, quia sibi aequantur, ut Augu-
stinus inquit. Filias uero procreat odium, susure-
rationem, detractationem in aduersis aliorum re-
bus exultationem, in prosperis afflictionem. Sic
Cain Abel germano fratri, & Saul Dauidi destit-
nato Regi cernitur inuidisse. Quod execrandum
crimen Scriptura taxat, quia legimus: Inuidia dia-
boli mors introiuit in orbem terrarum: imitan-
tur autem illum qui sunt ex parte illius. Recte igitur
Apostolus monet: Non efficiamur inanis gloriae
cupidi inuicem pronocantes, inuicem inuidentes.

Quid est Gula, et quanam
illius filia?

Gula est appetitus inordinatus cibi & po-
tus. Filias habet, Ineptam letitiam, multiloquium,
I 2 [cur]

Luc. 21.

Eccle. 37

scurrilitatem, spurcitiem, & sensuū & intellectuū
 hebetudinem. Prohibet hoc uitiū Christus cum ait,
 Attendite uobis, ne fortē grauentur corda uestra
 in crapula & ebrietate. Nā ut alibi quoq; scriptu
 ra testatur: Propter crapulā multi obierūt: Qui
 autem abstinens est, adiiciet uitam.

Quid est Ira, et quæ soboles ex illa
 nascitur?

Grego.

Ephe. 4.

Colos. 3

Matt. 3

Ira est cupiditas puniendi alterius, à quo laesum
 se quis arbitratur. Nascentur ex illa detestāda
 filia, Rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, in
 dignatio, atq; blasphemia. Sed aduersus hoc animi
 uirtus nos pramunit Apostolica medicina hisce uer
 bis: OMNIS amaritudo, & ira & indignatio, &
 clamor, & blasphemia tollatur à uobis cum omni
 malitia. Estote autē inuicē benigni, misericordes
 donantes inuicem: sicut & DEVS in Christo do
 nauit uobis. Nec temerē dixit supremus illa iudex
 Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio:
 Qui autem dixit fratri suo Racha, reus erit concilio:
 Qui autem dixit fatue reus erit gehēne ignis.

Quid est Accedia et quas
 gignit filias?

A

Accedia est remissi animi languor ad bene
 operā

DE PECCA, ALIENIS.

133

operandum: præsertim uerò tristitia est de re
spirituali. Gignit eiusmodi filias, Malitiam, ran-
corem, pusillanimitatem, desperationem, tor-
porem circa præcepta necessaria, mentisq; cir-
ca res ucrias euagationem. huius peccati gras-
ue periculum ex his CHRISTI uerbis osten-
ditur: OMNIS arbor, quæ non facit fructum bo-
num excidetur, & in ignem mittetur. Hinc idem
sic alibi: Videte, uigilate, & orate, nescitis enim
quando tempus sit.

Gregor.

Matt. 7

Mar. 13

Et hætenus quidem hæc pro instituta breuita-
te satis, ut qui iustitiæ Christianæ sunt ex animo
studiosi, hos præcipuos humani generis morbos
atq; execrandas pestes quas ostendimus, non solū
cognoscant & obseruent, sed etiam fugiant ac deo-
pellant ex præscripto diuinæ Legis.

DE PECCATIS

ALIENIS.

Quæ peccata dicuntur aliena?

EA quæ aliorū quidem manibus operaq; pero-
ficiuntur, & interim nobis meritò imputan-
tur, nostrasq; conscientias damnant coram DEO
Quamobrem de his accipi potest, quod Scriptura

1. Tim. 5.

1 3 impes

Psal. 18.

In tract.

Quomodo

ex Apost.

sententia cū

operibus

infructuo-

sis non sit

communi-

candum.

Ephe. 5.

2. The. 5.

154

DE PECCATIS

imperat: Ne communicaueris peccatis alienis, Et quod orat Propheta Regius: Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Eodem refert Basilii Magnus, quod Ephesijs scriptum est à Paulo: Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Tum illud eiusdem Apostoli: Subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem quam accepistis à nobis.

Quot numerantur eiusmodi
aliena peccata?

NOVEM, sicut nonem serè modis committuntur: utpote Consilio, iussione, Consensu, Irritatione, Laudatione seu Adulatione, Reticentia culpa alienæ, Coniuentia uel indulgentia, Participatione criminis, ac praua Deceptione.

Quando peccatum alienum Con
filio perpetratur?

CVM mali scilicet consilij, quod alij sequuntur, uel sequi possent, ipsi sumus auctores & administri. Exemplo sit Caiphas, qui consilio suo Senatum Iudaicum in mortem CHRISTI concitauit atque permoit. Contra uero lau-

Ioan. 11.

datus

datur Ioseph ab Arimathea, & uir bonus iustus
 que dicitur, quia non consenserat concilio & acti
 bus eorum, Pontificum scilicet & Phariseorum in
 Christi necem impiè conspirantium.

Luc. 13

Ioan. 11

Matt. 26

Quando Iusio est peccatum
 alienum?

Cum ex decreto, mandato, imperiove no-
 stro credit ad proximum iniuria, uel ma-
 lum quodcunque perpetratur. Sicut David Rex
 innocentem occidit Uriam, non suis quidem aut
 suorum manibus, sed per literas hoc agens atque
 demandans, ut in praelio ille occideretur. Et præ-
 ses Pilatus mortis CHRISTI reus est, quod il-
 lum in Iudeorum gratiam cruci affigendum, etsi
 inuitus quodam modo, auctoritate sua adiudica-
 uit ac iradidit.

2. Reg. 11

Ioan. 19

Consensus quando peccatum alie-
 num constituit?

Cum quod ab alijs sit nequiter, à nobis quasi
 suffragium accipit, & saltem tacite appro-
 batur. Ita peccauit Saulus in Stephani Protomar-
 tyris necè consentiens: peccarunt & Iudei suis Ma-
 gistratibus, quò Christus perderetur suffragantes,
 ut idcirco Petrus illis exprobràs, dixerit: Aucto-
 rem uite interfecistis. Retinendū est igitur Pauli

Irenæ. lib.

4. c. 46.

Actor. 7

Matt. 27

Luc. 23

Actor. 4

Actor. 5.

I 4 uerbum,

Rom. I.

uerbum, Non solum qui faciunt mala, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.

Quando Irritatione nobis peccatum alienum conflatur?

Iob. 1

Eccle. 28

Cum scientes prouocamus alium ad iram, uindictam, blasphemiam, crudelitatem, aut consimilia uitia, siue dictis id fiat siue factis, aut quacumque alia ratione: Non procul ab uitio fuit uxor Iob, quae patientissimo uiro petulantius insultans, suasisit etiam ut DEVM blasphemaret. Hic locum habet quod monet Ecclesiasticus: Abstine te à lite, & minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, & uir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittit inimiziam.

Quando per Laudationem, uel Adulationem nostram peccato alieno foedamur?

Eccl. 13

Quum aliquem in malefactis uel de improbitate commendamus, uel tanquam re bene gesta calcari addimus male currenti, ut ille in prauo instituto pergat. Vae autem qui consunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt ceruicia alia sub capite uniuersae aetatis ad capiendas animas.

mas, ut est apud Prophetam. In hoc uitium incidit nonnunquam Ecclesiastici concionatores, ij præsertim quos Esaias uerbis his notat: Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. & uiam gressuum tuorum dissipant. Quoniam enim laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur, exacerbabit Dominum peccator, ut Regius Propheta testatur.

Esai. 9.

Psal. 9.

Quando Reticentiæ nostræ culpa, peccatum alienum in nos redundat?

QUum nostrum silentium siue subdito, siue cuius alteri adfert detrimentum. Exempli causa, si docendi, monendi, corripiendiq; fratris aut populi nobis munus incumbit, & in eo interim dum prodesse possumus, non sine culpa cessamus. Vnde per Esaiam testatur Dominus omni Euangelizanti: Clama ne cesses, quasi tuba exalta uocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Audi porro periculum in his, qui canes muti latrare non ualentes dicuntur: Si dicente me ad impium, dicit Dominus, morte morieris, non annuntiaueris ei, neq; locutus fueris, ut auertatur à uia sua impia, & uiuat, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram.

Chry. orat.

2. contra

Iudæos.

Esai. 58

Esa. 56

Eze. 3.

2. Tim. 4.

Ad eò necessarium est obseruatu, quod Paulus non sine graui obtestatione postulat: Prædica uerbū, inſta opportunè, importunè, argue obſcra, increpa in omni patientia & doctrina. Tum idem alibi, Peccantes inquit, coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.

L. Tim. 5.

Quando noſtra Conniuentia alienis criminibus implicamur?

Quoties id, quod facultate uel auctoritate noſtra emendari uindicariq; poteſt & debet, noſ tamen impunitum & in peius abire ſini-

Rom. 15.

mus. Ita peccat Magiſtratus, cum gladium fruſtra portant, neque ſicuti dicuntur, miniſtri Dei ſunt, & uindices in iram his, qui agunt ſclerate uel ſeditioſe. Eòdem referri poteſt quod Apoſtolus Corinthijs præcipit: Auſerte malum ex uobis ipſis: neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Expurgate uetus fermentum. Secundo hic peccant Patres Matres familiās, Heri & Præceptores, dum ſibi conceditis nimia diſſimulatio- & indulgentia quadam in educando peradunt, & negligentia ſocordiaque ſua in diſcrimen deduci permittunt. Sic paternæ prorfus indulgentiæ culpa deprauatos legimus filios Heli, qui idcirco immodice lenitatis ſue poenas graues de-

L. Reg. 4.

dit.

dit. Hic etiam addi potest peccatū, quod uocari so-
let omīssio fraternæ correptionis, admonitionis
uel reprehēssionis, quando CHRISTVS quoq; Matt. 18.
semel atque iterum & tertio corripiendum esse
fratrem monuit, ut peccantem illum lucrifacea-
remus. Quanquam alij distinguunt inter huius-
modi Omīssionem, & priorem de qua diximus,
coniuētiam, ut duos alieni peccati modos ex his
se constituent.

Quid est Participatione alienum pec-
catum contrahere?

ID maximè fit, cū in partem lucri cum furib; Psal. 49.
bus siue raptoribus uenimus; cū itidem bona
iniuste parta, uel quouis modo aliena, nobis unā
cum alijs scienter uendicamus aut retinemus; cū
in super spolijs alienis ditescimus. Huc spectare
potest, quod Psalmographus dixit, cum furibus
ipsis currere, & cum adulteris portionem habere.
Sicut Esaias obijcit populo Iudaico: Principes Esai. 1.
tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera,
sequuntur retributiones. Grauius adhuc delin-
quunt, qui lucrum sibi ex aliena turpitudine aper-
te parant, ut Lenones, quiue latronibus, & notæ
turpitudinis uel factionis hominibus, præbere aus-
det hospitium & locū, quò se illi aut sua recipiant.

Quo

140 DE PECCATIS ALIENIS.

Quo modo alienum peccatum nostra
Defensione contrahimus ?

Esaie. 5

Esa. 10
Ibidem.

Basili.

Quomodo
ex Aposto
li sententia

QUum aut malefactoribus patrocina-
mur, aut doctrinam alterius quamuis peruer-
sam & impiam tuemur ac spargimus : quum nos-
tra itidē cura uel opera, quod contra fas & equū
instituitur, promouere atq; propugnare contem-
dimus. Aduersus hos diuinum intonat oraculum:
Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum,
ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras,
ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.
Ac rursus : Væ qui iustificatis impium pro mune-
ribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo.

Hec satis de peccatis, ut uocant, alienis, quæ
nunc profecto longè lateq; patent, & summa quo-
tidie licentia, à magnatibus præsertim, perpetrā-
tur. Ad eoq; uulgo ea non cauentur, ut pleriq; peccata
non esse putent ac stoccipendant, etiam si sus-
as conscientias his criminum sordibus conspurcēt,
animasq; condemnent. Possunt autem dictæ spe-
cies omnes in tria ferè genera coniungi, breuiterq;
ut Magnus Basilius ostendit, comprehendendi. Quod
enim in alieni erroris uel peccati societatem incie-
dimus, id sit aut re & opere: aut uoluntate certō
ue animi proposito tantum: aut supina negligentia,
si quam

si quando admonendi & emendandi officio nostro cū opibus
 alij defraudantur. Sed longè omnium deterrimū infructuos
 peccandi genus est, quo delinquitur in Spiritum sis nē sit cō
 sanctum. municādū.

DE PECCATIS

IN SPIRITVM SANCTVM.

Quid est peccatum in Spiritum
 sanctum ?

Est, oblatam DE I munificentiam & gra
 tiam, quæ Spiritui sancto ceu fonti bonorū
 tribui peculiariter solet, ex malitia contemptim
 abijcere. Atq; hoc est peccare inexpressibiliter, ut
 iuxta Christi uerbum, nec in hoc ipso, neq; in su Matt. 12.
 turo seculo, talis tantiq; peccati remissio impetre Marc. 3
 tur. Hac enim lege nobiscum agit DEVS, ut nec August. de
 gratiam in terris, neq; gloriam in cælis tribuat uer. Dom.
 alijs, quàm qui peccatum detestantur agnitu, &
 præter id, bonum sibi proponunt, rectumq; eli
 gunt uitæ institutum. Cæterum in hisce peccatis
 quæ sunt in Spiritum sanctum, ab est tum peccati
 detestatio, tum boni quod sectandum erat electio,
 & abijcitur præterea id, quo Spiritus sanctus
 pro sua gratia quem à peccando solet reuocare.

Hinc

Aug. li. 85.

quest.

Matt. 26

Acto. 9

i. Tim. 1.

Chrysof. in

Matth.

Hinc fit, ut eiusmodi peccatis implicati, nullā DEI gratiam impetrare possint. Peccatur enim non ex humana imbecillitate uel fragilitate: quod uocant peccare in Patrem, Patrisq; potentiā, ut in Petro Apostolo Christum ipsum negāte cernimus: neq; rursus ex ignorantia, quod est peccare, ut appellat, in Filium Filijq; sapientiam, sicut Saulo accidit Ecclesiæ persecutori: sed quod longè grauius est peccatur hic ex malignitate & pernicacia mentis, ut exemplum præbent peruersissimi & obstinatissimi illi Pharisei.

Quot sunt peccata in Spiritum sanctum ?

Eiusmodi sex recensentur, ut uulgò quidem recepta sunt eorum hæc nomina: Præsumptio de misericordia Dei, uel de impunitate peccati, Desperatio, Agnita ueritatis impugnatio, Fraternæ charitatis inuidia, Obstinatio, & Impenitentia. Significatiuis aut̃ erit si quis ita numeret.

I. Diuina misericordia confidenter abuti.

II. De gratia DEI, uel salute sua prorsus desperare.

III. Veritatem Religionis aduersus suā ipsius conscientiam hostiliter oppugnare.

IIII. Pertinaci inuidia concitari grauius ob salutis

salutis & uirtutum fraternarum successum.

V. Obfirmato animo in crimine scienter manere.

VI. Absque pœnitentiæ proposito peruersa uite finem nullum facere.

Quænam præsumptio facit peccatum in spiritum Sanctum?

EA quæ hominem sola DEI misericordia cōfidentem, & ad peccandum audacem facit, seposita uidelicet ac abiecta omni iustitiæ, timorisq; diuini ratione. Et sic sanè peccant hodie complures, qui sola fide in Christum sibi blandientes, & operib. uel in medijs peccatorum sordibus ut iumenta cōputrescunt, nec sibi solum, sed alijs itidem pollice-
 ri audent securitatem, modo fidant meritis Christi. *Au. de fide
& operib.
Ioël. 1.
2. Pet. 2.
Luc. 13.
2. Tim. 2.
Rom. 15.*
 Isti & Dei gratiæ per fidem apprehensæ, quantumuis interim pœnitentiæ fructus non adhibeantur. Horum uerò singulis acclamat gentium Doctor in fide & ueritate Paulus: AN diuitias, inquit, bonitatis Dei & patientiæ & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiæ te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicii Dei, qui reddet unicuiq; secundum opera eius: Quamobrem idem Paulus alibi, non solam iactare fidem docet, sed cū timore

Rom. 2.
Philip. 2.
Galat. 5
Eccle. 5
August. de
pœni. medi
cina.

timore ac tremore salutem nostram operari: Flo
demq; commēdat, quæ per Charitatem operatur.
Contra hoc enorme peccatum sic etiam Ecclesia
sticus clamat, inquit: De propitiatio peccato no
li esse sine metu, neq; adijcias peccatum super
peccatum. Et ne dicas, Misericordia Domini magna
est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.
Misericordia enim & ira ab illo citò proxie
māt, & in peccatores ira illius respicit.

Quomodo peccatur in Spiritum sanctum Desperatione?

Gene. 4.

Cum presumptioni, de qua dictum est, con
trarium prorsus uitium accesserit, ut om
nem spem abiiciat homo uel impetrādæ apud De
um uenix, uel salutis æternæ consequendæ. Hoc
modo peccauit desperando Cain, ut sua ipse uoce
testatur. Maior est iniquitas mea, inquit, quàm ut
ueniam merear. Peccauit & Iudas **CHRISTI**
proditor, cum uitam laqueo sibi infelix abruptit.
Atqui nulla nimis est sera homini pœnitentia, uti
Latro testatur qui in cruce pœnitens, **CHRIS**
TI ingentem gratiam & cœlestem gloriam est
consequutus.

Matt. 27
Astor. 1
Luc. 23

Quando ueritatem impugnans peccat
in spiritum sanctum?

Quint.

SPIRITVM SANCTVM. 145

Quam de Fidei & Religionis negotio agitur, & pro falsitate ueritas, non ex ignorantia sed malitia studiose oppugnatur, ut hinc ueritatis Catholicæ laedatur sinceritas. Huic peccato Pharisei obnoxij erant, quibus uel præcipuè uidemus curæ fuisse, tam malignè quàm falso blasphemare CHRISTVM, insectari doctrinam Euangelij, testimonium Apostolorum suppressere, idque contra suam ipsorum conscientiam. His non sunt absimiles, qui à Propheta dicuntur, sedentes in cathedra pestilentie, à Petro autem Magistri mendaces, qui introducunt sectas perditionis, à Paulo demum Heretici, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, attendentes spiritibus erroris, subuersi, & suorum ipsorum iudicio condemnati.

Matt. 12. 15

21. 22.

Actor. 4. 5

& 12.

Psal. 1

2. Pet. 2

Tit. 3.

2. Tim. 3

Leo 24. q.

3. cau.

Quid autē.

&c. sequē.

Quomodo Inuidentia fraternæ gratiæ peccatum est in Spiritum sanctum?

Quando dolemus ac tristamur grauiter de splendore augmento uirtutum donorū, quæ Dei, quibus frater est conspicuus. Quod crimen non tam hominis uidetur esse proprium, quàm Sathane, qui DE I gratiam in homine tum augeri, tum conseruari fert impatientissimè. Sathana

August. de

serm. domi

ni in mōte.

Sapient. 2

K

fili

filijs ex Iudeis fuere, qui nascentem Euangelij gratiam omnino gentibus inuidebant, ut est in Actis 1. The. 2. Apostolicis.

Quæ obstinatio facit peccatum in Spiritum sanctum?

Exo. 7. &
deinceps.
Exod. 14
Exod. 34
Hiere. 5.
Acto. 7.

24. q. 1. C.
Violatores
Psal. 57.
Iob. 21.
Rom. 2

EA nimirum, quæ obfirmatum planè animū adfert aduersus bene monentē, ut nullis qui dem rationibus ab instituto damnabili se desecti quis sinat. Huius peccati magnum præbet exemplum Rex Pharaō, qui toties monitus à Mose, & afflictus subinde flagellis Dei sæuissimis, tamen in proposito Tyrannico perstitit, & perijt obstinatus. Nota est & Iudeorū inuicta pertinacia, quos suis ueluti coloribus depingēs sanctus Stephanus, Dura ceruice, inquit, & incircuncisi cordibus & auribus, uos semper Spiritui sancto resististis. Nec sunt dissimiles hodie, qui nouis addicti Sectis, ne audire quidē possunt Catholicè docentē, quasi aspici dum instar oclclufis contra dulcem melodiam, id est, sanā Ecclesiæ doctrinā, auribus, dicere uideantur, Recede à nobis, scientiam uiarum tuarū nolumus. Quod nihil aliud est, quā, ut Paulus loquitur, secundum duritiam & impenitens cor thesaurizare se bi irā in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei.

Quando peccatum impenitentia committitur?

SPIRITVM SANCTVM. 147

Cum homo peccatorum suorum quæ salutem
 Cri pœnitentia expianda forent, finem mor-
 dumque nullum facit, ac proponit insuper nun-
 quam pœnitere. Talium certè qui uerè peccato-
 res sunt, ac monere uolunt, mors pessima est, quàm
 illi re ipsa, si non uerbis dicere uideantur. Per-
 eussimus fœdus cum morte, & cum inferno feci-
 mus pactum.

Aug. de fia-
 de & dē Pe-
 trum. Et
 uerb. do.
 in Matth.
 Psal. 35.
 Esai. 28.

Hæc dicta sint hætenus de peccatis in Spiri-
 tum sanctum, grauissimis illis quidem, & quæ aut
 nunquam, aut agrè admodum à DEO homini res-
 mittuntur. Quapropter aduersus ea sæpe nos ipsos
 munire & alios confirmare debemus, ut conser-
 uetur illud: Nolite contristare, nolite extinguere
 Spiritum DEI. Hodie si uocem eius audieritis, no-
 lite obdurare corda uestra. Cor enim durum ha-
 bebant malè in nouissimo. Nunc porrò ad peccata,
 quæ & ipsa non parum enormia sunt, & in cœlū
 clamantia dici solent, accedamus.

Ephē. 4.
 I. Tes. 5.
 Psal. 95.
 Hebr. 3.
 Eccle. 3.

DE PECCATIS

IN COELVM CLAMANTIBVS.

Quæ dicuntur peccata in coelum
 clamantia?

K 2 E4

EA, quæ præ cæteris insignem & manifestam improbitatem habere noscuntur, diuinamque iram & ultionem insigniter accersunt ijs, à quibus committuntur. Eiuscemodi quatuor è Scriptura numerantur: Homicidium uoluntarium peccatum Sodomiticum, Oppressio pauperum, & Merces operariorum defraudata.

August. in
Enchir. &
lib. Anno-
tat. in Iob.

Quomodo scriptura uindicari docet
Homicidium uoluntarium?

Gen. 4.
De poena
homicidij
Canones ui-
de dist. 50.

Gen. 9.

Psal. 54.

GRAUITER sanè, quemadmodum hisce uerbis **DEVS** ostendit, quibus Caim primum increpat homicidam: Quid fecisti inquit, Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram. Et alibi uox quodamque Diuina testatur. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Ad imaginem quippe **DEI** factus est homo. Concinit Psalter Regius, Viri sanguinum non dimidiabunt dies suos.

Quid uero de Sodomitico peccato, eiusque punitione scriptum extat?

Gen. 13.

Homines Sodomitæ, inquit Scriptura, pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis

nimis. Ac iterum: Clamor Sodomorum & Gomor
 rhaeorum multiplicatus est, & peccatum eorū ag Gen. 18
 grauatum est nimis. Vnde ad Loth iustum Ange Aug. lib. 3.
 li. Delebinus locum istum, inquiunt, eò quod in Confessio.
 creuerit clamor eorum coram Domino, qui misit Gene. 19.
 nos, ut perdamus illos. Igitur Dominus pluit super Ibidem.
 Sodomam & Gomorrhā sulphur & ignem à Vide Cano
 Domino de cœlo, & subuertit ciuitates has, & o: nes. 32. q. 7
 in nem circa regionem. Neq; tacet Scriptura cau
 sas, quæ ad hoc nephandum peccatum Sodomitæ
 impulerunt, & alios itidem permouere possunt.
 Sic enim legimus apud Ezechielem: Ecce hæc fuit
 iniquitas Sodome sororis tuæ superbia, saturitas Eze. 16
 panis, & abundantia, & otium ipsius & filiarū
 eius: & manum egeno & pauperi nō porrigebāt.

Quid legimus in sacris de pauperum
 Oppressionē?

Aduenam non contristabis, dicit Dominus,
 neque affliges eum: aduenæ enim & ipsi
 fuistis in terra Aegypti. Viduæ & pupillo non no
 cebitis: si læseritis eos, uociferabuntur ad me, &
 ego audiam clamorem eorum, & indignabitur fu
 ror meus, percutiamq; uos gladio: & erunt uxo
 res uestre uiduæ, & filij uestri pupilli. Quapropter
 pter Aegyptij tot plagis attriti, & cū suo Rege, Exo. 7. 8.
 9. 10. 14.

K. 3 ingen

Exod. 1

Exod. 5

Esaï. 10

ingētīq; Tyranno Pharaone submersi demum sū
re, uidelicet ob suam Isrāēlitas plusquā Barbaricā
immanitatem. Vidi, inquit Dominus, afflictionem
populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui
propter duritiem corū, qui præsunt operibus: &
sciens dolorem eius descendi, ut liberem eum de
manibus Aegyptiorum. Hinc apud Esaïam quoq;
interminatur Dominus: Væ qui condunt leges
iniquas: & scribentes iniustitiam scripserunt: ut
opprimerent in iudicio pauperes, & uim facerēt
causæ humilium populi mei: ut essent uiduæ præda
eorum, & pupillos diriperent.

Quid postremo scriptura docet de
mercede operariis retenta
uel imminuta?

Iacobi. 5.

Eccle. 24.

A Pud Iacobum & apostolum legimus, quā is
grauiter diuitibus exprobet crudelem te
nacitatem, & solitam erga operarios iniquitatē.
Ecce merces, inquit, operariorum qui messuerunt
regiones uestras, quæ fraudata est à uobis clamati
& clamor eorum in aures Domini Sabaoth introi
uit. Nec multò aliter Ecclesiasticus, Panis egentis
um, ait, uita pauperis est: qui defraudat illum, ho
mo sanguinis est. Qui aufert in sudore panē, quā
si qui occidit proximū suū. Qui fundit sanguinem
& qui

Qui fraudē facit mercenario, fratres sunt. Quia etiam Lex diuina sic praecepit: Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, siue adueniat qui tecum moratur in terra, & intra portus tuas est: sed eadem die reddes ei precium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

Deut. 24

Quo referenda est omnis haec de peccatis tractatio, & quis illius usus?

Haec tractatio ad priorem partem Christianae iustitiae spectat. Vsus autem totius doctrinae ac fructus est, ea quae precipue mala, Deo maximè contraria, nobisque perniciosissima sunt, ritè discernere, discreta prorsus cauere, & si quid horum admissum sit, sedulo expiare. Hinc etiam discimus, quomodo sapiens à stulto, iustus ab impio differat, sicuti Salomonis illa uerba declarant: Sapiens timet & declinat à malo: Stultus transiit & confidit. Atque rursus idem: Iustorum semita, inquit, quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem: uia impiorum tenebrosa nesciunt ubi corruant. Nec alienum illud est: Peccator cum in profundum uenerit, contemnit. Ea uero in primis contemnit scilicet, quae Christiana iusti-

Prou. 14

Prou. 4.

Prou. 18

cia ad uitiorum obseruationem seu differentiam,
deuitationem & expiationem postulat.

Quibus uero modis peccata expiantur?

Cyrl. in

Leuit. &

Ambr. li. 2

de poenit.

Chry. con.

4. de laz.

ro. & Aug.

li. 2. cont.

Cresc.

Ioan. 20.

Tobia. 4

Dan. 4

Matt. 9. 18

Iacob. 5

Multos certè huiusmodi modos; sicuti di-
uersis morbis diuersa remedia conueni-
unt, sacra Scriptura nobis in Ecclesia proponit:
Principem uerò locum tenet Pœnitentiæ Sacramē-
tum, quo neglecto, frustra de reliquis lethaliū pec-
catorum remedijs adhibendis agimus. Hoc enim
ut præsens, ita necessarium pharmacum Christus
animarum medicus instituit, & cōtra omnem pec-
cati lepram ualiturum nobis commendauit, quan-
do dixit Sacerdotibus: Quorum remiseritis pec-
cata, remittuntur eis &c. Secundo purgantur &
expiantur eleemosyna: quia scriptum est, Eleemo-
syna ab omni peccato, & à morte liberat, & non
patietur animam ire in tenebras. Tum alibi: Pec-
cata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas
misericordijs pauperum. Tertiò remittuntur pec-
cata, dum lesi, fratri offensam condonamus: dicen-
te Domino, Si dimiseritis hominibus peccata eorū
dimittet & uobis Pater cœlestis delicta uestra.
Quartò idem fit, cū peccantem fratrem lucrifas-
cimus, sicuti legitur: Qui conueriti fecerit peccato-
rē ab errore uia sue, saluabit animā eius à morte,

& oportet multitudinem peccatorum. Quinto
 huc pertinet abundantia sincerae charitatis, ob
 quam de Magdalena dicitur: Remittuntur ei pecca-
 ta multa, quoniam dilexit multum, Charitas enim
 operit multitudinem peccatorum. Sexto ad idem
 ualet contriti cordis sacrificium, quod nunquam
 despiciat DEVS. Respiciit enim in orationem hu-
 milium, & non spernit preces eorum: sicut scriptum
 est de Niniuitis: Vidit DEVS opera eorum, quia
 conuersi sunt de uia sua mala, et misertus est Deus
 super malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis
 & non fecit

Luc. 7.

Pro. 10.

1. Pet. 5.

Psal. 50

Psal. 101

Iona. 3.

Chry. in 2.

epist. cor.

c. 4.

His alijsq; modis & officijs uerae pietatis com-
 paramus atq; praestamus in Christo Iesu, quod A-
 postolus aequissime admonet. Has habentes pro
 missiones charissimi, mundemus nos ab omni inqui-
 namento carnis & spiritus, perficientes sanctifi-
 cationem in timore DEI. Quod etiam haud ob-
 scure explicans Augustinus & Scripturae testimo-
 nijs confirmans, dixit: Non sufficit mores in melius
 commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam
 de his quae facta sunt, satisfiat DEO per poeniten-
 tiae dolorem, per humilitatis gemitum, per contri-
 ti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis, Et Chry.

2. Cor. 7

Lib de poe

nitentiae

medicina.

Et in En

chiridio.

Et Cyp. de

lapsis.

Ser. 41. de

Sanctis.

Alioquin quisquis de peccatis letalibus in se ali de poenit.
 qua dominari cognouerit, ut idem Augustinus est

1. Cor. 3
Orig. in
Leuit.

author, nisi dignè se emendauerit, & si habuerit
spaciū, lōgo tēpore pœnitētiā egerit, & largas
elemosynas erogauerit, & à peccatis ipsis abstin-
uerit, illo trāsitorio igne, de quo agit Apostolus,
purgari nō poterit, sed eterna illū flāma sine ullo
remedio cruciabit: Non enim capitalia post hanc
uitā, sed minuta peccata purgantur expianturq̃;

Quid uero de minutis peccatis
est sentiendum?

August. in
Psal. 129
& Tract.
12. in Ioan.
Iacob. 3
Hieron. ad
Gelantiā.
& Chry. in
c. 1. ad Gal.
Prou. 19.
Eccle. 3
Apoc. 11
Aug. ser.
41. de san-
ctis & c.

ID scilicet, quod eiusmodi leuiores, uti mentis
euagatio, uerbum otiosum, risus immoderatus,
& consimilia, quæ quotidiana seu uenialia pecca-
ta dicūtur, & sine quibus hæc uita nō ducitur (In
multis enim offendimus omnes) & si lethalia nō
sunt, & in speciem minuta uidentur, tamen haud
quaquam sunt contemnenda. Siquidem DEVM
ipsum offendunt, cōtristant Spiritum sanctum, ob-
fuscant conscientiam, charitatis feruorem immi-
nuunt, uirtutumq̃ profectum remorantur, & ad
grauiora sæpe uitia periculāq̃ pertrahunt. Vnde
scriptum est, Qui spernit modica, paulatim deces-
det. Ac rursus: Qui amat periculū, peribit in illo.
Cauendæ igitur sunt, quantum licet, hæc labes &
sordes animæ, quoniam ut legimus, Nō intrabit in
cœlestem Hierusalem aliquod coimquinatum. Ac
nisi in hac uita ille diluantur, etiam post mortem
homine

hominem grauant, nec sine pœnis quidem acerbis Medicina
purgatorij ignis expiantur. Qui quidem ignis et de pœnit.
si perpetuus nō sit, tamen si Augustino credimus, dist. 1. In
grauior est quàm quicquid homo in hac uita pos Psal. 37. Et
test perpeti. li. de uera

Quibus autem remediis peccata
leuiora purgantur?

& falsa pos
niten.

VT eiusmodi animæ sordes in hac uita dilu
antur, Ecclesia uetus remedia isthæc agnos Augu. Epi.
uit, & in usu habuit humilē sui accusationē, Domi 108. Et in
cam præcationem, pectoris tunctionem, & alias id Enchiridi.
genus pias in DEVM, ac etiam erga proximum Et in Ioan.
exercitationes, corporisq; afflictiones, spontē ac Tract. 12.
religiose susceptas. Quæ quidem remedia tantò lu
bentius ac studiosius amplectūtur sapientes, quò Matt. 12.
rectius norūt & diligētius expendūt, quod metus
endus ille Iudex affirmat: Dico uobis, quoniā omne
uerbum otiosum, quod locuti fuerint homines, red
dent rationem de eo in die iudicij: Vt hinc Iob,
uir alioquin iustus & innocens, dixerit: Verebar Iob. 9
omnia opera mea, sciens quia non parceres delin Sap. 1
quenti. Et alibi scriptū est: In cogitationibus impij 1. Cor. 11.
interrogatio erit. Quod si nos ipsos diiudicare Prou. 18.
mus, ut Apostolus admonet, nō utiq; iudicemur.
Beatus igitur homo, qui semper est pauidus.

Anne

An ne satis est a peccatis abstinere ?

Hier. ad
Celantiā.

Psal. 55

Rom. 12.

In senten-
tijs prosp.

Iustitia quidem Christiana, de qua huc usq; di-
ximus, duas partes proponit, & uelut aequè ne-
cessarias nobis commendat hisce uerbis: Declina à
malo, & fac bonum, sicut & Paulus docet: Odiens
tes malum, & adherentes bono. Non sufficit igitur,
quod Augustinus perspicuè dixit, abstinere à
malo, nisi fiat quod bonum est: & parum est ne-
mini nocere, nisi studeas multis prodesse. Quapro-
pter absoluta utcunque Iustitiæ priore parte, quæ
mala prohibet, consequens est, ut de altera porro,
quæ in bonis consecrandis est posita, dicere per-
gamus.

DE TRIPLICI GENERE BONORVM OPERVM.

Iustitia Christiana circa quæ bo-
na uersatur ?

Colos. 1

Rom. 12.

Hæc Iustitia tam latè patet, ut omnia bona
quæ honestè, præclarè ac piè fiunt, in se
contineat, nobisq; expetenda & consecranda pro-
ponat. Vnde fideles Apostolus commonefacit:
Ambuletis digne Deo, per omnia placentes, in om-
ni opere bono fructificantes, prouidentes bona

BONORVM OPERVM. 157

non tantum coram DEO, sed etiam coram omnibus hominibus. Hic enim nostrae uocationis, & Christianae Iustitiae per CHRISTVM parte uerus est usus ac fructus proprius, eodem Apostolo teste, uidelicet. Ut abnegantes impietatem Tit. 2

& secularia desideria, sobriè & iustè & piè uiuamus in hoc saeculo. In eundem sensum nobis proponitur Euangelicum illud: Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & Iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris. Nam idcirco redemit nos CHRISTVS ab omni iniquitate, ut mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Tit. 1

Ipsius enim Dei sumus factura, creati in CHRISTO IESU, in operibus bonis: quae preparauit Deus, ut in illis ambulemus. Ita constanter Paulus scribit, omnesque admonet de obseruanda & colenda semper Iustitia Christiana. Quid multis? Ephe. 2

Filioli, inquit Ioannes, nemo uos seducat. Qui facit Iustitiam, iustus est, sicut & ille iustus est: qui facit peccatum, ex diabolo est. Et Iacobus: Ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. 1. Ioh. 3.

Sicut enim corpus sine Spiritu mortuum est: ita & fides sine operibus mortua est. Iacob. 2

Quem fructum pariunt Opera iustitiae Christianae:

Præclarum

- P**raclarum sanè atque multiplicem cum in hac, tum in futura uita. Primum quidem hæc opera ex uiua fide seu per charitatem operante profecta, non modò signa sunt Christianæ uocationis, sed eandem nobis quoq; confirmant & certos de illa nos faciunt. Quamobrem Petrus Apostolus, qui ad opera bona nusquam nō cohortatur, hoc etiam adiecit: Fratres, magis satagite, ut per bona opera certam uestram uocationem & electionem faciatis. Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. Secundo, gratiam credentibus augent, atq; sanctificationem perficiunt, Apostolo teste: ut hinc etiam Iacobus affirmat: quod Fides quæ operibus cooperatur, ex iisdem quoq; consummetur. Tertiò, fiduciam bonæ cōscientiæ pariunt, magisq; ad orandū & quidlibet à Deo impetrādū animant. Scriptum est enim: Fducia magna erit coram summo D E O elemosyna omnibus facientibus eam. Et rursus: Charissimi si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad D E V M: & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo, facimus. Exemplum extat in Ezechia Rege, qui bona conscientia fretus, ac D E I uoce in hoc ipso comprobatus dixit: Osecro Domine, memento queso, quomodo ambulauerim
1. Tim. 4
2. Pet. 1
2. Cor. 7
Iaco. 2.
- Tob. 4.
1. Ioh. 3.
- Esaie. 38

nerim coram te in ueritate, & in corde perfecto,
 & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Denū
 id efficiunt, ut laborantes in uinea CHRISTI
 denarium diurnum accipiamus hoc est, ut promissam
 aeternae uitae mercedem, iustitiæq; coronam,
 dum in Ecclesia Dei mandata seruamus, in CHRISTO
 promereamur. Ait igitur Dominus, Voca
 operarios, & redde illis mercedem. Ait. Dauid:
 Seruus tuus custodit ea, Diuina scilicet praecepta
 in custodiendis illis retributio multa. Ait & Paulus:
 Bonum certamen certavi, cursum consummaui,
 fidem seruauim: in reliquo reposita est mihi corona
 iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa
 die iustus Iudex: non solum autem mihi, sed &
 illis qui diligunt aduentum eius. Ait denique &
 ipse CHRISTVS: Si uis ad uitam ingredi,
 serua mandata. Qui facit uoluntatem Patris mei,
 qui in cœlis est, ipse intrabit in Regnum cœlorum.
 Ex quibus fit perspicuum, quanti omnium
 nostra referat diuinam obseruare uocem in Apocalypsi:
 Qui iustus est, iustificetur adhuc: & sanctus
 sanctificetur adhuc. Ecce uenio citò, & merces
 mea mecum est, reddere unicuique secundum
 opera sua. Bonum igitur facientes non deficimus,
 tempore enim suo meremur non deficientes.

Quot

Matt. 20

& Grego.

in Hom.

2. Tim. 4.

Matt. 19.

Matt. 20

Psal. 18

2. Tim. 4.

Matt. 19.

Matt. 7.

Luc. 6.

Apo. 21

Matt. 16.

160 DE TRIPLICI GENERE
Quot sunt genera bonorum operum
in quibus iustitia Christiana cer
nitur & exercetur ?

Petrus

Chrysol.

Matt. 5

Iacob. 2

1. Pet. 4.

Tob. 12

In Psal. 42

Matt. 6

ibidem.

Matt. 5

Matt. 13. 25

Ioan. 5.

2. Cor. 5.

Eiusmodi sunt triplicia, uidelicet, Oratio, Ieiunium, & Eleemosyna sicut ex literis sacris accipimus. Nam reliqua ferè benefacta, quæ ex fide uia proficiscuntur, & iustitiam Christianam commendant, augent atque consumant, ad hosce tres fontes facillè referuntur: Hinc illa præclara uox Angeli Raphaëlis. Bona est Oratio cum Ieiunio, & Eleemosyna magis quam thesauros auri recondere. Augustinus uerò dilucidè dixit: Hæc iustitia hominis in hac uita, Ieiunium, Eleemosyna, Oratio. De quibus nos etiam Euangelium expressè docet, additq; promissiones de parata cœlesti mercede his, qui in Ecclesia sincerè, citra hypocrisin, & ex fide ieiunant, orant, ac eleemosynam tribuunt. Hinc fidelis illa sponsio, toties repetita: Pater tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi. Et hæc ipsa sunt, in quibus Christus, ut benè beateq; uiuamus, abundare uult nostram iustitiam, & ita lucere coram hominibus, ut uideant opera nostra bona & glorificet Patrem. Propter hæc è charitate præstita, iusti in regnum adsciscuntur æternum: ob eadem uerò neglecta, iniusti in gehennam ignis præcipitabuntur.

Quid

Quid est Ieiunium?

Non simplex huius nominis est acceptio. Magnum & generale Ieiunium Augustinus uocat, abstinere ab iniquitatibus & illicitis uoluptatibus seculi. Deinde Philosophicum, ut quidā uocāt, Ieiunium est parsimonia illa cibi, ac potus, moralisque sobrietas, qua temperatē uiuitur etiam ab Ethnicis secundum rectam rationem. Tertiō Ecclesiasticum est Ieiunium, utpotē cū iuxta certum Ecclesię morem atque pręscriptū, certis diebus & carniū esum nobis subtrahimus, & unica duntaxat refectione contenti sumus. Cuiusmodi Ieiunium piē & Christianē suscipitur ad carnem edomādā spirituiq; subiiciendam, ad fructus pœnitentię dignos pręstandos, ad obediētiam exercendam, ac deniq; ad qualemcunq; Dei gratiam consequendam.

In Ioānem
Et de cons
sec. distin.
5. cap. Ieiunium & c.
Nihil.
Syno.
Mogunt.
ca. 35. Et
Bracar. 2
can. 9. Et
can. dist.
76. & de
conf. dist. 5
Ambro. c.
6. dist. 35.

Quid uero his respondendum est, qui legem Ecclesiastici Ieiunii conueliunt atque contemnunt?

Primū admonendi sunt isti, ne falso Catholicis affingāt, quod Apostolus detestatur & Ecclesia semper damnauit in Iudeis, Manicheis, & Priscillianistis: quod uidelicet aut secundum legē Mosaicam, aut ex superstitione à cibis quibus-

1. Tim. 4
Colof. 2
Et concil.
Gangren.
& Tole. 1.

L dam

Brachas dam abstineant. Catholici enim, sicut Augustinus
 ren. 1. Con. Fausto Manichæo respondet, quod à carnibus ab
 Faustum. stinent, edomandi corporis causa id faciunt, pro
 Manich. pter animam ab irrationalibus motibus amplius
 lib. 30. Et humiliandam, non quod carnes esse immundas cre
 Theodore. dant. Nec solam à carnibus, uerum à quibusdam
 in epitome etiam terra fructibus abstinent: uel semper, sicut
 diuino des pauci, uel certis diebus atq; temporibus, sicut per
 cretorum. Quadragessimam ferme omnes. Sic Augustinus,
 Et Amb. li. atq; ante illū idipsum etiam Epiphanius docet: ubi
 de Helia & confutat Aërianam heresim, quæ stata Ecclesia
 ieiun. Tum ieiunia cuiq; libera esse uult, atq; ad ea neminē ob
 Cyp. de les ligari. Quod uerò magni momenti & certi merito
 iun. & ten ti sit, eiusmodi ieiunia reuerenter amplecti, sedus
 tat. Hiero. loq; obseruare, eā aperte probat Hieronymus cōs
 lib. 2. tra Iouinianum, ut à nullo iure possit addubitari.
 Rom. 14. Nec temerè Paulus asseuerat: Bonum est nō man
 August. c. ducare carnem, & non bibere uinū. Quibus addē
 illa dist. 12. da sunt, quæ supra docuimus de præceptis Eccles
 Rom. 15. siæ obseruādis, idq; non solum ad scandalū cuitan
 Ignatius. diū, & ad disciplinā publicā retinēdam, propterq;
 Theoph. irā, sed etiam propter cōscientiā, ut Apostolus di
 Maxim. xit. Constat etiā, sicut omnium etatū scriptores cōs
 Hieron. probāt, Ecclesiæ disciplinā, consuetudinē, traditio
 Theodo. nē, sanctionē hanc & esse constantem, & inde ab
 Epiphani. initio fuisse, ut diebus quibusdā, præsertim Quas
 drages

BONORVM OPERVM.

163

dragesima, Ieiuniū hoc Ecclesiasticū observare
tur. Ita docēt Canones Apostolorū & Sacrosancta
Synodi: Gangrensis quidem Anathemate eos se-
rit, qui communia totius Ecclesiæ Ieiunia contem-
nunt: Toletana uerò cōmunionem eos priuari iu-
bet, qui sine inuitabili necessitate, & euidenti
languore carnibus in Quadagesima uescuntur.
Proinde non Ecclesiæ modo matri, sed etiam Chri-
sto in Ecclesiæ sponsa loquenti atque præcipienti
resistunt, sibiq; certam damnationem acquirūt,
qui sanctum & salutiferum & ab Ecclesiā nobis
usque commendatum ieiuniorum institutum abro-
gant, repudiantue.

De cōs.

dist. 5.

Can. 68

Can. 19

Et Mogūt.

c. 35.

Synod.

Toletan. 8.

c. 8.

Luc. 10

Rom. 15

Actor. 15

Hierony.

c. Sint tibi:

de cont. dis

stin. 5.

Ioel. 2.

Ibidem.

Quid de Ieiunio sacra scriptura tradit:

Diuina uox est, quæ per Ioëlem ad peccato-
res clamat: Conuertimini ad me in toto
corde uestro, in Ieiunio, & fletu, & planctu. Nec
multo post: Canite tuba in Syon, inquit, sanctifica-
te Ieiunium, uocate cœtum, congregate popu-
lum: uel sicut alij legunt: Sanctificate Ieiunium,
prædicate curationem. Vt hinc discamus, Ieiuni-
um sanctificari ceteris bonis operibus, & sancti-
ficatum curationi proficere peccatorum, ut Hie-
ronymus interpretatur. Nam ut idem è sacris lite-
ris colligit, per Ieiunia Daniel uir de sideriorū futu-

Hieron. in

Ioelc.

Ibid. & li.

2. in Ioui.

Danie. 9

164. DETRIPlici GENERE

104h. 5. ra cognouit: & Niniuitæ iram placauerunt DEI:
 3. Reg. 19. & Elias ac Moses quadraginta dierū esurie Dei
 Exod. 24. familiaritate saturati sunt: & ipse Dominus totio
 Deut. 9. dem diebus in solitudine ieiunauit, ut nobis solens
 Matth. & nes ieiuniorum dies relinqueret: & acriora dæ
 Luc. 4. monia docuit, non nisi oratione & ieiunijs, posse
 Matth. 17. superari: & Apostolus frequenter se ieiunasse dis
 2. Cor. 6. 11. cit & in Psalmis poenitens loquitur: Manducaui
 Psal. 101. sicut cinerem panem meum, & potum meum cum
 Psal. 34. fletu miscebam. Et, Cū mihi molesti essent, induc
 Matt. 9. bar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam,
 Luc. 5. Demū quid eo manifestius quam quod CHRIS
 Act. 13. TVS affirmat fore, ut cū ipse spōsus discipulis
 suis maxime dilectus ablatus sit, tunc illos licet Spi
 ritu sancto plenos, ieiunatuos esse? Igitur Paulus
 ad fideles clamat: Exhibeamus nosmetipsos, sicut
 DEI ministros, in multa patiētia, in uigilijs, in iei
 2. Cor. 6. unijs, in castitate, Qui enim sunt Christi, carnem
 Gala. 5. suam crucifixerunt cum uitijs & concupiscentijs.

Quid est oratio?

Ex Au. & Est pius nostre mentis in DEVM affectus,
 Damasc. quo petitur fideliter, quæcumq; sunt nobis
 aut alijs salutaria. Modum orandi & formulam
 singularem CHRISTVS præscripsit Matthei
 sexto, sicuti supra declarauimus. Nullum est bonū
 opus

opus, quod quidem à pluribus, & sepius, & diligē Eccle. 37
tius, magisq; necessariò in hac uita Christiano sit
exercendum. Verè dictum illud, Oratio humilians
tis se, nubes penetrabit.

Cur in orando seduli et assidui esse
debemus?

Quoniam Oratio proprium & necessariū
est exercitium fidei, habetq; non modò se-
rium præceptum in diuinis literis passim, sed etiā Vide Aug.
DEI promissionem frequentem, plenamq; consola epist. 121.
tionis atq; suauitatis. Dico uobis, inquit ipsa ueris & Chryso.
tas Christus: Omnia quaecunq; orantes petitis, cre- de orando
dite quia accipietis, & euenient uobis. Et rursum Deum.
Ego dico uobis, petite, & dabitur uobis: quærite Matth. 11
& inuenietis: pulsate & aperietur uobis. Omnis Luc. 11.
enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: &
pulsanti aperietur. Atque iterum: Si uos cum sitis
mali, nostis bona data dare filijs uestris: quanto
magis pater uester qui in coelis est, dabit bona pe-
tētibus se? Talibus quidem dictis, ut rectè colligit Matt. 7.
Chrysostomus, ac tali spe prouocauit nos ad orādū
uniuersorum Dominus. Nos uerò decet obtempe- Lib. 1. de o-
rātes Deo, semper omnem uitam in laudibus Dei rādo deum
precibusq; trāsfigere, maiore studio curā agentes
diuini cultus, quam uitæ nostræ. Sic enim cōtigerit
semper uiuere uitam homine dignā. Hec ille.

L 3 Quis

Quibus exemplis uim Orationis & fructum colligemus?

Iacob. 5

3. Reg. 17.

Exod. 17

1. Reg. 7

Iere. 32

Danic. 6

Dan. 3.

Luc. 23

Danic. 13

Astor. 7

Hieron.

contra Vi-

gilantium.

1. Thes. 5

Iacob. 5

1. Iohan. 5

Iacobus Apostolus, ut orationis uirtutem explicaret exemplo, ita scripsit: Elias homo erat similis nobis, passibilis, & oratione orauit, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres & menses sex. Et rursum orauit: & cœlum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. Pluribus exemplis Augustinus rem eandem comprobat: Orante Mose & Samuele uincuntur à Iudæis hostes Amalechita atque Philistæi. Orans Ieremias confortatur in carcere. Orans Daniel inter Leones exultat. Orantes tres pueri in fornace tripudiāt. Orans de cruce latro inuenit Paradisum. Susanna per orationem inter senes falso accusantes defenditur. Stephanus orans in cœlum suscipitur, & inter lapidantes pro Saulo exauditur. Quibus exemplis non modò fructus Orationis ostenditur, sed etiam precandi studium ac sedulitas nobis commendatur. Quare Scriptura quoque Apostolica cohortatur: Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Et Rursus: Orate pro inuicem ut saluemini: Multum enim ualet deprecatio iusti assidue. Item: Hæc est fiducia quam habemus ad Deum, quia quodcunque petierimus secundum uoluntatem eius, audit nos. Præterea: Qui scit fratrem suum

suum peccare peccatum non ad mortem, petat & dabitur ei uita.

Quid est Eleemosyna?

Est beneficium seu munus, quo alterius miseriae ex nostro cōmiserationis affectu subuenitur. Quò spectat id, quod apud Thobiam Raphaël Angelus testatur: Bona est Oratio cum Ieiunio & Eleemosyna: ut intelligamus, sicut Cy Tob. 12. prianus admonet, orationes nostras ac Ieiunia minus posse, nisi eleemosynis adiuuentur. Bona misericordia, inquit Ambrosius, quæ & ipsa perfectos facit, quia imitatur perfectum Patrem. Nihil Lib 1. Officiorum. tam commendat Christianam animam quam misericordia; Sic ille, Estote ergo misericordes, sicut Luc. 6. ut & pater uester misericors est, ait Seruator clementissimus, qui pertransijt benefaciendo & sanando omnes oppressos à Diabolo. Acto. 20

Quo pacto scriptura nobis commendat Eleemosynam?

Multis quidē & apertis præceptis, promissionibus & exēplis Cyprianus docet, in Sermonibus. 1. de eleemosynis. Euāgelio nihil præcipi frequētius, quàm ut insistamus eleemosynis dādis: nec terrenis possessionibus incutamus, sed coelestes thesauros potius recōdamus.

168 DE TRIPLICI GENERE

- LUC. 11.** Hinc illæ Christi sententiæ: Quod super est, date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt uobis.
- LUC. 12.** Vendite quæ possidetis & date eleemosynam. Facite uobis sacculos, qui non ueterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis. Atq; alibi: Facite uobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiāt uos in æterna tabernacula. Breuiter, Date, & dabitur uobis. Proinde Daniel Prophe-
DANIE. 4. ta impio Regi consulit: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs paupe-
ECCLE. 3. rum. Tum alibi legitur: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Neq;
TOB. 12. hominis uerò, sed Angeli uox ea fuit, Eleemosyna à morte liberat & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & uitam æter-
MATTH. 10. nam. Quin & Christus ipse pronunciat. Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aque frigide, tantum in nomine discipuli, Amen dico uobis, non perdet mercedem suam. Beati igitur misericordes, quoniam ipsi misericordiam cō-
MATT. 5. sequentur. E contrario autē, ut Iacobus affirmat, Iudicium sine misericordia illi, qui non faciunt misero-
IACOB. 2. ricordiam.

Quibus exemplis Eleemosynæ uirtus & fructus declaratur?

IN sacris quidem literis Abraham & Loth ita com-

BONORVM OPERVM. 169

commendantur, ut propter hospitalitatem, & Deo
 placuisse, & angelos hospicio excepisse dicantur. Gen. 18. 19.
 Tobie & Centurionis eleemosynæ tantum ualue- Heb. 15.
 runt, ut in memoriam ascenderint in conspectu Tob. 12
 DEI & non solum testes, sed etiam collaudato, Actor. 10.
 res habuerint sanctos Angelos. Zach. 4. 10.
 ST I uerbis permotus, & ex principe Publica- Luc. 19
 norum speculum misericordiæ factus, dimidium
 bonorum dat pauperibus. Tabitha, quæ & Do-
 reas uocatur, ut plena operibus bonis & elee-
 mosynis, quas uiduis præsertim faciebat, à La- Actor. 9
 ca celebratur.

DE OPERIBVS MI- SERICORDIAE.

Quid est misericordia?

Est, sicut Augustinus affirmat, animi condos-
 lentis affectus, cum additamento beneficij,
 ut compatiamur proximo, & largiamur de pros-
 prio. Quod misericordiæ nomen pro eleemosyna
 dici & accipi per sepe solet. Omnis misericordia,
 teste diuina Scriptura, faciet locum unicuique secun- Eccle. 16
 dum meritum operum suorum. Vnde & Chryso- Chryso. in
 stomus: Misericordia est salutis præsidium, fidei
 ornamētum, propitiatio peccatorum: Hæc est quæ
 iustos probat, sanctos roborat Dei cultores osten- Matth.

L s tat.

In Epist.

1. ad Tim.

c. 4.

tat. Quin etiā, si Ambrosio credimus, Omnis sum-
ma disciplina Christianæ in misericordia & pie-
tate est.

Suntne unius generis Misericordiæ
opera?

Aug. li. 1.

de morib.
Ca-
tholic.

Iob. 29

& ibidem.

Gregor.

Duplicis ea generis esse inueniuntur: cum
alia sint Corporalia, alia spiritualia. Cor-
poralia quidem dicta, quoniam ad corporalem mi-
seriam proximi subleuandam exercetur: Spiritus
alia uerò, quod in his saluti proximi spirituali bene-
consulimus, atq; operam damus. Huius multiplicis
misericordiæ clarum præbet exemplū Iob benig-
nissimus, qui de se ipso testatur: Ab infantia mea
creuit mecum miseratio, & de utero matris meæ
egressa est mecum. Oculus fui cæco, pes claudus: pa-
ter eram pauperum, & causam quam nesciebam,
diligentissimè inuestigabam. Conterebar molas
iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.
Item, Foris non mansit peregrinus, ostium meum
& uiatori patuit.

Quot sunt opera misericordiæ tum cor-
poralia tum spiritualia?

Vide Cano-
nes Dist.

Septem in utroq; genere numerantur. Ac præ-
sum quidē corporalia in hunc modum: Esu
45. & 86. rientes pascere, potum dare sitientibus, operire
nudos

MISERICORDIAE. 171

nudos, captiuos redimere, ægrotos inuifere, hofpiti-
tio peregrinos fufcipere, mortuos fepelire: Deinde
de uerò fpiritualia hoc modo digeruntur: Peccātes
corripere, ignorantes docere, dubitantibus rectè
confulere, pro falute proximi DEVM orare, cō-
folari mæftos, ferre patienter iniurias, offēfam
remittere. Quæ humane pietatis officia, præfer-
tim hominibus Chriftianis, tam aperta funt, ut lō-
ga tractatione neutiquam egeant.

Quomodo iſthæc ſcripturis oftenditur?

Pvlchrè quidem ac paſſim: ſicut imprimis illa
Eſaiæ uerba, aut potius DEI præcepta com-
monſtrant: Frange, inquit, eſurienti panem tuum, Eſai. 58.
et egenos uagosq; induc in domum tuam. Cum ui-
deris nudū, operi cum et carnem tuam ne deſpex-
eris. Quorū officiorum ingēs quoq; fructus ibidē
additur. Tunc anteibit faciem tuam iuſtitia tua,
et gloria Domini colliget te. Et Ioānes, qui in cha-
ritate et miſericordia fraterna nobis cōmendāda
totus eſt, ſic inter cætera docet: Qui habuerit ſub-
ſtantiam huius mundi, et uiderit fratrē ſuum neceſſi-
taſſe habere, et claſcrit uiſcera ſua ab eo, quomo-
do charitas DEI manet in eo? Neq; contentus hoc
dicto, præclare cōcludit: Filioli mei, non diligamus
uerbo neq; lingua, ſed opere et ueritate. In hoc Ibidem.
cognoſcimus quoniā ex ueritate ſumus. Hæc ſunt
fidei

Matt. 25
 Luc. 14
 Dist. 42.
 in princi-
 pio.

fideliū, uereq; iustorum opera, quæ in extremo illo iudicio Christus agnoscat & approbabit: propter quæ regnum promissum decernet, iustitiæq; coronam reddet misericordibus, quos & ipse iustos prædicat. Ac satis hæc de corporalibus præcipue operibus misericordiæ.

De spiritualibus autem Scriptura
 quid testatur?

Rom. 15

Apostolica sententia imprimis hæc spectat: Debemus nos firmiores imbecillitatē infirmorum sustinere, & non nobis placere. Vnusquisq; uestrum proximo suo placeat in bonum ad edificationē. Etenim Christus non sibi placuit. Ac rursum illud: Estote inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut & Deus in Christo donauit uobis. Estote ergo imitatores Dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. Tum postea: Induite uos sicut electi Dei, sancti & dilecti Dei, uiscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicem & donantes uobismetipsis si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut Dominus donauit uobis: ita & uos. Iterum uero: Corripite inquietos consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

Eph. 4.

Eph. 5

Eph. 6

Colos. 3

1. Thes. 5

m
 lu
 m
 co
 ex

Q

A
 tate
 cha
 man
 ges
 cuiq;
 man
 quæc
 uos fa

I

Q

C

MISERICORDIAE.

173

omnes. Hec aliq; id genus per multa passim Paulus 1. Cor. 9.
lus commendat, qui, ut omnes faceret saluos, sic or 2. Cor. 11
mnibus omnia factus est, omniq; fraternæ miseri- Actor. 30.
cordiæ officio emicuit, ut nobis insigne pietatis
exemplum ubique præbeat.

Quæ summa est doctrinæ omnis de mi
sericordiæ operibus præstandis?

A Postolus rem omnem hoc quasi unico uerbo Gala. 6
bo cõplexus est: Alter alterius onera por-
tate, & sic adimplebitis legem Christi, puta legẽ
charitatis. De qua lege rursus idem: Si quod est
mandatum, inquit, in hoc uerbo instauratur: Dilis
ges proximum tuum sicut teipsum. Breuiter, Vni- Rom. 13
cuiq; mandauit DEVS de proximo suo. Ita uerò 1. Tim. 1
mandauit, ueluti Christus interpretatur: Omnia Eccle. 17
quæcunque uultis, ut faciant uobis homines, ita & Matt. 7
uos facite illis. Hæc est enim Lex & Propheta. Luc. 6.

DE VIRTIBVS CARDINALIBVS.

Quid sibi uult nomen & ratio Car
dinalium uirtutum?

Cardinales quedam uirtutes idcirco dicun-
tur, quòd sint tanquam aliarum fontes &

6676

Aug. de spū
 & anim.
 Et Amb. li.
 1. Officio.

Sapient. 8
 Aug lib. 1.
 Retract.

Prou. 6. &
 Eccle. 24
 Lib. 1. Offi-
 ciorum.

cardines, ut quemadmodum ostium in cardine, sic
 omnis honesta uita ratio in illis uersetur, ac boni
 operis uniuersa structura eisdem inniti quodam-
 modo uideatur. Eiusmodi uero quatuor numeran-
 tur: Prudentia, iustitia, Temperantia & Fortitudo:
 De quibus ita scriptum extat: Sobrietatem, &
 Sapientiam docet, & iustitiam, & uirtutem: qui-
 bus utilius nihil est in uita hominibus. Vbi per so-
 brietatem temperantia, per sapientiam prudentia,
 per uirtutem fortitudo haud obscure designa-
 tur, omnesque ille nobis ita commendantur, ut
 ab aeterna sapientia, qui DEVS est, eas proprie
 conferri, & ingenti cum fructu humane salutis ac-
 cipi atque exerceri, certo intelligamus. Quae uir-
 tutes etiam Officiales dictae sunt, quoniam ab ijs
 ut Ambrosius annotauit, nascuntur officiorum ge-
 nera, cunctaque communis uitae officia secundum
 suam, cuiusque uocationem deriuantur.

Quomodo Cardinales uirtutes definiuntur ?

Definit eas
 dem Aug.
 lib. de libe-
 ro arbi.

Prudentia est uirtus, quae secundum honesti rationem, quid expetendum, quid uic fugiendum sit, homini praescribit. Iustitia est uirtus, quae cuique sua tribuuntur. Temperantia est uirtus,

virtus uoluptatum carnis, quæ gustu atque tactu De his
percipiuntur, moderatrix. Fortitudo est uirtus, Ambr. dis-
qua labores mortisq; pericula constanter & suscipiuntur, & perferuntur. serit libris

3. Officio.

Hæc est nobilis quadriga uirtutum, quæ in cœ- Lib. de Ge-
lum uehimur: hæc flumina quatuor paradisi, ut nesci contra
Augustinus uocat, cuius, & hoc dictum extat me- Manich.
morabile. Illa est, inquit, humanarum rerum sci- Lib. 1. con-
entia, quæ uouit lumen prudentiæ, temperantiæ tro Acade-
decus, fortitudinis robur, iustitiæ sanctitatem. micos.
Hæc enim sunt, quæ nullam fortunam metuentes,
uerè nostra dicere audemus.

Quo pacto Prudentia nobis sacris
literis commendatur?

OMnis prudentiæ fons CHRISTVS, uerus Luc. II.
ille Salomon, ita docet: Estote prudentes Matth. 10.
sicut serpentes, & simplices sicut colubæ: ut intel- & ibidem.
ligamus, ad perfectā prudentiā utrunq; cōiunctim Theophyl.
requiri, columbinā uidelicet simplicitatē, quæ in-
nocentes mitesq; facit, & serpentinā prudentiā,
quæ homines cautos ac prouidos reddit, ut nec sal-
lant, neq; fallantur. Id fiet, si Paulinæ doctrinæ nos
accommodemus: Videte Fratres, inquit, quomodo Ephc. 5
cautè ambuletis: nō quasi insipientes sed ut sapien-
tes: redimentes, tempus quoniam dies mali sunt.

Propterea

Rom. 12.

Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit uoluntas Dei, bona scilicet, & beneplacens, & perfecta.

De Iustitia quid porro scriptura tradit?

Prou. 16

Prou. 14.

Prou. 16.

Rom. 13

Psal. 14.

Melius est, inquit, parum cum iustitia, quàm multi fructus cum iniquitate. Et rursum: Iustitia eleuat gentem: Iustitia firmatur solium. Cuius quidem iustitiæ officium nobis per Apostolum his uerbis explicatur: Reddite omnibus debitum: cui tributum, tributum: cui uectigal, uectigal: cui timorem, timorem: cui honorẽ, honorem. Huc spectant iusti & beati uiri partes, his uerbis in Psalmo decantate: Qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proximo suo malum, & opprobrium nõ accepit aduersus proximos suos: Qui iurat proximo suo, & non decipit: qui pecuniam suam non dedit ad usuram, & munera super innocentem non accepit. Ex quo facile constat, Iustitiæ nomen contractius hinc accipi, quam ubi generatim de Iustitia Christiana differimus.

Quo modo temperantiam
scriptura docet?

2. Tim. 4.

1. Tim. 5.

Ephe. 5

Rom. 13

Hoc ipso sanè, Sobrius esto: Et Modico uino utere, quæ uerba sunt Apostolica, sicut & illud: Nolite inebriari uino, in quo est luxuria. Sic idem

DE VIRTVT. CARDIN. 177

idem Paulus nō procul esse iubet à cōmessationibus
 & ebrietatibus, à cubilibus & impudicijs, quæ
 sunt opera tenebrarum. Addit præterea: Carnis
 curam ne feceritis in desiderijs. Cui consonat Eccl. *Ibidem.*
 ecclesiasticus, ubi sic habet: Noli auidus esse in omni
 epulatione, & non te effundas super omnē escam. Eccle. 37
 In multis enim escis erit infirmitas, & auiditas ap
 propinquabit usq; ad cholera. Propter crapulam
 multi abierūt. Qui aut abstīnēs est adiiciet uitā.

De Fortitudine quid habet scriptura:

CLamat inuictissimus ille Paulus: Fratres
 mei dilecti, stabiles estote & immobiles:
 abundantes in omni opere Domini semper, sciētes quòd labor uester non est inanis in Domino. 1. Cor. 15.
 Ac rursum: Fratres confortamini in Domino, &
 in potentia uirtutis eius. Induite uos armaturam Eph. 6
 DEI: ut possitis stare aduersus insidias Diabo
 li, & resistere in die malo, & in omnibus per
 fecti stare. Tum Dauid ille rex fortissimus, ut ueræ
 fortitudinis rationem uno uerbo complecteretur, Psal. 107
 pronunciat confidenter: In DEO faciemus uirtu
 tem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.
 Atq; alibi suos ueluti commilitones ad spiritualem
 militiam excitans, canit: Viriliter agite, & confor
 tetur cor uestrum, omnes qui speratis in Domino. Psal. 30

Proh. 4. Ea uerò demū uita homine digna est, qua prudenter, iustè, temperatè, fortiterq; uiuitur: hinc aurea mediocritas constat, ut ne quid nimis, & ne quid minus. Hoc est, quod Scriptura loquitur: Ne declines ad dexteram, neq; ad sinistram.

DE DONIS ET FRVCTIBVS SPIRITVS sancti.

Quot sunt dona Spiritus sancti?

Esaï. 11. & **E**iusmodi septē apud Esaïam Prophetam & ibidem. Ecclesiæ Patres inueniuntur: Spiritus sanctus, pietatis, Spiritus intellectus, Consilij, Fortitudinis, Origen. Scientiæ, Pietatis, ac demum Spiritus timoris Domini. Quæ quidem dona, uel qui Spiritus, in Christo Iesu Domino nostro perfectius, quam in illo alio, reperiuntur. Is enim plenus est gratiæ & ueritatis: in illo habitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter: De plenitudine eius nos omnes accepimus, qui & de spiritu sancto suo dedit nobis. si quis autem Spiritum CHRISTI non habet, hic non est eius, si Apostolo credimus.

Esai. 11. &
ibidem.
Hieron. ac
Origen.
Amb. li. 1.
de spū scto.
August.
Gregor.
Bernar.
Ioan. 1.
Colos. 2.
Ioan. 1.
1. Ioan. 4.
Rom. 8.
Galat. 5.

A Quot sunt fructus spiritus?
Eodem Apostolo Paulo duodecim numerantur: Primus est charitas, radix illæ bonorum

norum omnium, sine qua non possunt prodesse cetera bona, & quæ ipsa non potest haberi sine ceteris bonis, quibus homo efficitur bonus, ut inquit Augustinus. Alter fructus est Gaudium, hoc præstans, ut homo spiritualis alacriter, letèque seruiat DEO. Tertius pax quæ eo spectat, ut in huius mundi procellis animi seruetur tranquillitas. Quartus patientia, quæ in duris ferendis est sita. Quintus Longanimitas, quæ magnitudinem animi declarat in futuris bonis expectandis. Sextus Bonitas, quæ nulli nocet, sed bene vult omnibus. Septimus Benignitas, inuitans ad familiaritatem, dulcis alloquio, moribus temperata. Octauus Mansuetudo, quæ omnes iræ motus sedat & mitigat. Nonus Fides in proximum, ut fideles, pactorumq; ac promissorum observatores simus. Decimus Modestia, quæ omnem fastus & arrogantiam suspicionem excludit. Undecimus Continentia, qua non solum ab escis, sed etiam ab omni nequitia abstinemus. Duodecimus Castitas, quæ mentem castam in corpore casto conseruat.

Quomodo doctrina de donis & fructibus Spiritus rite utemur?

ITa uidelicet, si gratis animis, unde illa nobis proueniant agnoscamus, ac earundem uirtutem

I. Cor. 13

Au. in epi.

Ioan. Et in

Euang.

Ioannis.

Tract. 87.

Iacob. 1.

Tit. 5.

Rom. 5

Ioan. 7

In caput
Esa. II.Psal. 50.
118. & 142

& usum in nobis sentiamus atq; cōseruamus. Pro
ueniunt certè ab omnis gratiæ fonte Patre illo lus
minum, qui nobis suam bonitatem & charitatem
immensam in his commendat, dum per CHRIS
TVM in nos tam abundè Spiritum suum effun
dit. Charitas enim DEI, ut Apostolus testatur,
diffusa est in cordibus nostris per Spiritum san
ctum qui datus est nobis, secundùm hanc grātiā
scilicet septiformem, CHRISTO nobis ita pro
merente. Qui credit in me, inquit, sicut dicit Scri
ptura, flumina de uentre eius fluent aque uiuæ. Hoc
autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant cre
dentes in eum, ut ipse explicat Euangelista. Alio
quin absque CHRISTO, sicut Hieronymus dis
xit, nec sapiens quis esse potest, nec intelligēs, nec
consiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pius, nec
plenus timoris DEI.

Virtus autē & usus horum donorum spirituas
lium eò spectat, ut uirtutes Theologicæ simul &
Cardinales, quas diximus, suam in nobis uim & o
perationem legitimam expediant, & expedite
perficiant. Efficiunt quoque, ut homines prorsus
lubentes & habiles ducem Spiritum sanctum ubi
que sequantur, utq; eodem agitati & confirmati,
in uia mandatorum DEI indefesse procurreant.
Quicunq; enim Spiritu Dei aguntur: hi sunt filij
Dei,

SPIRITVS SANCTI.

131

DEI, Apostolo teste. De his donis prolixum est Rom. 8
set nunc agere singillatim: inde porrò suauissimi
fructus Spiritus consequuntur, qui nos ueluti fru-
giferas arbores, in Ecclesiæ agro commendant atq; Psal. 51
que ostendunt, secundum illud: Omnis arbor bo-
na fructus bonos facit: mala autem arbor malos Matt. 7
fructus facit. Igitur ex fructibus eorum cognosce-
tis eos. Qui fructus etiam illud commodi adferunt,
ut homo Christianus aduersus carnis opera, uelut
spirituali quadam armatura, sit instructus & cō Galat. 5.
firmatus. Nunquam enim fallit Canon Apostoli-
cus qui habet: Spiritu ambulate, & desideria car- Rom. 8
nis non perficietis. Et alibi scriptum est: Si spiritu
facta carnis mortificaueritis, uiuetis.

Quæ sunt carnis opera?

EA sunt, de quibus Apostolus ita differit: Ma Galat. 5.
nifesta sunt opera carnis: quæ sunt, Fornica-
tio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum
seruitus, ueneficia, inimicitie, contentiones, emu-
lationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidia, ho-
micidia, ebrietates, comessationes, & his simi-
lia: quæ prædico uobis, sicut prædixi, quoniam qui
talitæ agunt regnum DEI non consequentur. Et
subiungit: Qui autem CHRISTI sunt, carnem
suam crucifixerunt cum uitijs & concupiscentijs.

M 3 Breuis

Rom. 8

Au. de. uer
bis Aposti

182

DE OCTO

Breuitat. Qui in carne sunt, ut secundum carnis
uidelicet desideria ambulent, DEO placere non
possunt.

DE OCTO BEATI TVDINIBVS.

Quænam sunt Euangelicæ legis
Beatitudines?

Ambro. in
Lucam li. 5
Matt. 5

ILLæ sanè sunt, quas & Dominicas Beatitudi-
nes, & benedictiones Ambrosius uocat, quas
apud Matthæum Euangelistam octonario nume-
ro recensentur in hunc modum:

- I. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est
regnum cœlorum.
- II. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terrâ.
- III. Beati qui lugēt: quoniā ipsi consolabuntur.
- IIII. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quo-
niam ipsi saturabuntur.
- V. Beati misericordes: quoniam ipsi misericor-
diam consequentur.
- VI. Beati mundo corde: quoniam ipsi DEVM
uidebunt.
- VII. Beati pacifici: quoniam filij DEI uocabūtur.
- VIII. Beati qui persecutionem patiuntur pro
pter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum
cœlorum.

Quare

Quare hæc de Beatitudinibus doctrina est obseruanda?

Quoniam prima & maxima pars est Legis *Esai. 33*
 Evangelicæ, quam CHRISTVS legifer *Matth. 5*
 noster in monte tradidit ore suo sacrosancto: ut
 nossent omnes, quid Christiana iustitia ultra fidẽ
 complectatur & postulet: deinde scirent, quomo-
 do iustis corona iustitiæ, ut Paulus uocat uel mer-
 ces æterna non sine labore obueniatur.

Quid uero circa hanc de Beatitudinibus doctrinam præcipue notandum est?

Primum quidem obseruari debet, gradus in-
 ter eas distinctos esse, ut ex ipso tum ordine,
 tum numero perspicitur. Deinde, in quolibet gra- *Ber. ser. 1.*
 nu coniunctim duo proponi, quorum alterum ipse de Fæsto o-
 sit actus uirtutis, seu meritum, & Beatitudo huius *mnium san-*
 uitæ, ut nuncupant: alterum uerò æternæ uitæ pre- *torum.*
 mium suo merito congruens, quam beatitudinem
 patriæ licet appellare. Sicuti autem prior pars la-
 borem & difficultatem offert credentibus: ita po-
 sterior, quæ statim in singulis gradibus adijcitur, *2. Tim. 2*
 magnitudine propositi præmij consolationem ad- *1. Cor. 3*
 miscet, lenitq; labores, sudores & agones in Chri-
 stiana militia omnibus perferendos. Nō enim coro-
 nabitur, nisi qui legitime certauerit. Vnusquisq;

- Galat. 6. propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. *Quæ seminauerit homo, hæc & metet, ut*
- Hebre. 10. constanter gentium Doctor asseuerat. *Quamobrem*
- Actor. 17. rem Dominus, priusquam tremendum se iudicē orbi sistat, ad expectationem aduētus sui nos omnes
- Apo. 22. his uerbis prouocat: Ecce uenio citō, inquit, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. *Qui uicerit, dabo ei sedere in throno meo, quæ demum summa æterna & absoluta est Beatitudo.*

DE CONSILIIIS EVANGELICIS.

Quæ dicuntur Euangelica consilia:

- August. in **E**uidelicet, quæ cum ad salutem consequendam simpliciter necessaria non sint, tamen
- Enchir. Et ut paranda salutis ratio expeditior habeatur ac
- ser. 61. de facilius, à Christo proponuntur atq; consulantur.
- tempore. Vnde discrimin quod Scriptura inter præcepta
- I. Cor. 7. & consilia statuit, est sedulo retinendum, ut illa
- Matth. 19. quidem tanquam obseruatu necessaria præscribi, hæc uerò perfectam præceptorum obseruationem
- I. Cor. 7. promouentia, suaderi ac sponte suscipi intelligamus. Hinc Apostolus, quum de obseruando Cælibatu docere uellet, ita pronuntiat: De uirginibus præceps

præceptum Domini non habeo: Consilium autem Vide Amb.
do, tanquam misericordiam consequutus à DEO, lib. 10. epi.
ut sim fidelis. Quò spectat quod augustinus per 81. & se.
spicue dixit: Aliud est cōsiliū, aliud præceptum. quen.
Consiliū datur ut uirginitas conseruetur, ut à uino Ser. 61. de
& à carnibus absteatur, ut uēdantur omnia & tempore.
pauperibus erogentur: Præceptum uerò datur, ut
iustitia custodiatur, ut omnis homo diuertat à ma
lo, & faciat bonum. Et rursum: Consilium qui li
benter audierit & fecerit, maiorem habebit glo
riam: Præceptum qui non impleuerit, nisi poenis
tentia subuenerit, euadere poenam non poterit.
Augustino consonat Ambrosius, cum ita scribit. Amb. li. 10.
Non præcipitur quod supra legem est, sed magis epist. 82
dato suadetur consilio, & quod tutius est demon
stratur. Item: Consilium inuitat uoluntarios: præ
ceptum etiam adstringit inuitos. Neq; aliter sen
sit Hieronymus, ut hæc eius uerba declarant: Vbi Lib. I. con
consilium datur, offerentis arbitrium est: ubi præ tra Iouin.
ceptum, necessitas est seruientis. Sed maioris est & ad Eu
mercedis, inquit, quod non cogitur, & offertur. sto chiu de
custodia
uirg.

Quot sunt Euangelica consilia?

OMnia enumerare iam non attinet: princi
palia uerò tria sunt, Paupertas, Castitas, Matt. 19.
& Obedientia: sicut sacris ex literis Patres intel

M s lexe

Actor. 4.
 Matt. 19.
 Niceph. li.
 2. c. 16.
 Matt. 16.
 Luc. 9.
 Niceph. li.
 II. c. 37.
 Eccle. 18

lexerunt. Paupertas ad eos pertinet, qui semel omnia relinquunt, ut CHRISTVM exemplo Petri Apostoli perfecte sequantur. Castitas contra est, qui seipsum castrauerunt propter Regnum coelorum, & ueluti Tertullianus dixit, se uoluntarios probant spadones. Obedientiam uero praestant, qui ut seipsum plenè abnegent, non solum à cupiditatibus uerumetiam uoluntatibus suis, quod Scriptura admonet, prorsus auertuntur, dum aliena uoluntati sese totos subijciunt.

2. Cor. 8.
 Matt. 8.
 Esaie. 7.
 Hier. cont.
 Iouin. li. I.
 & ad Eu.
 stochium.
 Luc 3.
 Phil. 2.
 Ioan. 6.

Huiusmodi consilia, CHRISTVS perfectæ Aionis Euangelicæ absolutum exemplar, non uerbo tantum docuit, uti mox ostendemus, sed etiam exemplo uitæ suæ sanctissimæ nobis confirmauit. Qui cum diues esset, propter nos pauper factus est non habens ubi caput reclinaret: qui Virgo etiam ex uirgine natus, & sanctarum uirginum sponsus, & amator idem castissimus usque perseuerat: qui tam sedulus demum in præstanda obedientia fuit, ut matri uirgini, adeoque Eabro subditus, & ad mortem usque crucis Patri obediens factus, de seipso testetur: Descendi de caelo, non ut faciam uoluntatem meam, sed uoluntatem eius qui misit me.

Vbi consilium paupertatis Euangelicæ a Christo docetur:

Apud

A Pud Mattheum eo in loco ostenditur, qui sequitur diuinorum præceptorum enumerationem: de quibus præceptis unicuique citra exceptionem dictum est: Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Ac deinde Consilium de uoluntaria paupertate sectanda proponitur, addita uerborum formula singulari, quæ illud capefcentis arbitrio relinqueret, cum inquit Dominus: Si uis perfectus esse uade, & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in coelo: & ueni, sequere me. Vbi non solum ita consulit Dominus, nerumetiam quasi calcar addat, & ut homines ad consilium hoc amplectendum lubentiores faciat præmij proponit magnitudinem, quoniam nos illiciat atque consoletur. Sic enim fore promittit, ut qui omnibus propter CHRISTVM relictis pauper est, is habeat thesaurum in coelo, accipiat centuplum, & possideat uitam æternā, quæ diuitibus aditu est perdifficilis.

Huiusmodi Paupertatis cultores ac profectores erant Apostoli quorum nomine fidenter dixit Petrus ad Christum: Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. His accedunt nascentis Ecclesiæ Christiani, qui, uti Lucas testatur, uendebant possessiones, & pecuniā ex his reductā in cōmunem usum conferebant, ita ut nemo suū esse diceret ali-

quid

Matth. 19
Basil. in
Regula.
Monacha.
Et Ser. de
renuntia-
tione uitæ
Hieron. ad
Heliodorū
& ad Rus-
seisum.
Bern. in 1.
declamat.
Matth. 19
Cassian. in
fine colla-
tionum.

Matt. 19
Acto. 4.
Niceph.
li. 2. c. 2.

quid quoniam indiscreta & communia apud ipsos manebant omnia.

Quæ paupertas id demum requirit, ut uoluntaria, plenâq; sit abdicatio facultatum, quarum nulla proprietas retineatur. Atqui hic locum habet celebris illa Tertulliani sententia: Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare: melius est, pro intentione sequendi Dominum in simul donare, & absolutum à sollicitudine cum CHRISTO egere.

Vbi Castitas consilium commendatur.

Hoc tum in Euangelicis, tum in Apostolicis literis commendatur. Laudat ergo Christus illud genus Eunuchorum, qui propter regnum cælorum seipsos castrauerunt. Et ne præceptum hoc esse magis quam consilium putaremus, mox subiicit: Qui potest capere, capiat. Quæ uox quasi hortantis est Domini, ut rectè Hieronymus interpretatur, & milites suos ad pudicitie præmiû concitatis. Perinde ac si dicat: Qui potest pugnare, pugnet, superet ac triûphet. Id ille potest, cui datum est: datur autem omnibus, qui, ut Hieronymus in idem testatur, petierint, qui uoluerint, qui ut accipiant, laborauerint. Omni enim petenti dabitur, & querens inueniet, & pulsanti aperietur.

Cui

Castia. de
instit. rez.
nunti. Et
collat. 3
Lib. de dis
fin. Eccles.
dogmatû.
Matt. 19
Epiph. con.
Valesios Et
Martial.
epist. 10.
Hieron. in
19. cap.
Matth.
Basil. &
Cypria. de
uirginit.
Sapient. 8
Hieron. &
Origen in
Matth.
Matt. 7.

Cui quidem castitati præmium diuina Scriptura Apo. 14.
decernit, singulare autem uirginum castitati. Etc. Esai. 56

nim qui cum mulieribus non sunt coinquinati, ac
uirgines permanserunt, sine macula ante thronum
DEI assistunt, cantantq; nouum canticum coram
Deo & Agno, ac sequuntur Agnum quocunq; ierit.

1. Cor. 7.

Apostolus uerò planissimè dixit: Bonum est ho
mini mulierem non tangere. Ac rursum: De uir- ibidem.
ginibus præceptum Domini non habeo: consilium
autem do, tanquam misericordiam consequutus à
Deo, ut sim fidelis. Existimo enim hoc bonum es-
se propter instantem necessitatem: quoniam bo- ibidem.
nū est homini sic esse. Atque iterum de uidua scri-
bens, Cui uult, inquit, nubat, tantum in Domino.
Beatior autem erit, si sic permanserit secundum
meum consilium: Puto autem, quod & ego spiritū
Dei habeam. Apostolo pulchrè suffragatur Am-
brosius, ubi in hæc uerba scribit: iure laudatur bo- Amb. lib.
na uxor, sed melius pia uirgo præfertur, dicente 10. Epist.
Apostolo: Qui iungit uirginem suam, bene facit: 81. & in
& qui non iungit, melius facit. Hæc enim cogitat 1. Epist. ad
quæ Dei sunt, illa quæ mundi: illa conugalibus uin- Tim. c. 3.
culis colligata est, hæc libera uinculorum: illa sub 1. Cor. 7.
lege, ista sub gratia. Bonum coniugium per quod Vide Basil.
est inuenta posteritas successionis humane: sed li. de uera
melior uirginitas, per quam regni celestis hære- uirgini.

ditas

ditas acquisita, & cœlestium meritorum reperta successio. Per mulierem cura successit: per Virginem salus euenit.

Cassian.
collat. 12.

1. Cor. 7.
Ibidem.
Basil. in
Psal. 44

Requirat autem isthæc Castitas, ut quis consilio deliberato atque constanti ab omni carnis forde, seu Venerea ueluptate, incorruptus uiuere studeat, atque uitam cœlibem agat continenter, ut sit sanctus & corpore & spiritu propter Christum. Eoque spectans Apostolus dixit: Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem aurem habens sue uoluntatis, & hoc indicauit in corde suo seruare uirginem suam, benefacit.

Quomodo consilium Euangelicum
de obedientia nobis proponitur?

Ioan. 6.

Luc. 5

Matt. 20.

Luc. 22

Philip. 2.

Matt. 16

Luc. 9.

Basil. de uita
solitaria.

Et in Asce-
ticis.

CHRISTVS Dominus non solum exemplo uita sanctissime, sicut antea meminimus, sed & uerbo suo huius obedientie rationem perfectam nobis proposuit atque commendauit. Venit enim non suam facere uoluntatem, sed Patris, & eorum, quibus fuisse subditus legitur: uenit idem ministrare & non ministrari, adeo ut humiliarit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis. Tum ad sui imitandam onem nos uerbo excitans, dixit: Si quis uult uenire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam,

suam, & sequatur me. Quæ uerba, ut generatim ad omnes dicta, rectè quidem possunt accipi, sed peculiariter tamè atq; perfectius ad eos pertinet, qui pro suo modulo se Christo ita conformant, ut nulla in re sui esse iuris uelint, & alieno potius, quàm suo arbitratu uiuere satagunt, dum alterius, quem Christi loco delegerunt, uoluntatem & imperium ultrò sequuntur.

Huiusmodi autem fideles & excellentes Christi imitatores, uti ueteres ostendunt annales, Ecclesia semper habuit, & in his delectos probatosque cœtus piorum ac Religiosorum hominum: qui supra uulgi morem ac exemplum, abdicatis scilicet bonis omnibus, & relictis carnis illicebribus, ex professo studerent sanctæ obedientiæ: cò uidelicet spectantes, ut ad Christi obedientis exemplar, & ad Euangelicæ normæ perfectionem sese totos cõponerent. Cuius rei testes per quæ idoneos habemus Basilium, Augustinum, Hieronymum, Benedictum, Gregorium, Cassianum, Bernardum, aliosq; innumeros Euangelicæ perfectionis professores, & monastici instituti obseruatores integerrimos.

Quid summatim de consiliis Euangelicis est sentiendum?

Hoc nimirum, quod sint incitamenta & subsidia quedam commoda admodum, quæ in firmis

Cassian. dē
institutis
renuntian-
tium. Et
Bernard.
epist. i.
Aug. li. i. de
moribus
Eccle.
Philo.
Euseb.
Niceph.
Histor.
Tripartita
Paulus
Diaconus.
Horū scri-
pta extant.
Vide Chry-
sost. lib. 3.
cont. uitus
per. uitæ
monasticæ.

Chrys. Ho. 58. ad po- pul. & in l. epi. Tim. c. 5. Et Casian. collat. 24. cap. 26. Matt. 19. Luc. 9. Ioan. 13. 15. 1. Pet. 2. 2. Cor. 8. Luc. 3. Philip. 2. Philip. 3. 2. Cor. 12. Luc. 10.

firmis aduersis mundi carnisq; illecebras arma præbeant: quæ bonorum conatus in cursu ueræ pietatis ad meliora proueant: quæ spiritum ad præstanda Religionis, diuiniqu; cultus officia expeditionem reddant, & quæ insuper, ut ostendimus, ad æterna uitæ mercedem ac gloriam in cælo pleniorum consequendam conferant. Ac summa quidem Euangelicæ perfectionis in eo uersatur, ut quàm maximè possis, ad charitatem contendas, Christumque imiteris. Imitaris autem, si Christo & pauperi, & uirgini, & alijs subdito, & ad mortem usq; Crucis obedienti, pro tua uirili te studeas cõformare: si cum Apostolo iidem Paulo neglectis ijs quæ retro sunt, indefesso labore ad anteriora contendas, & ad supernæ uocationis brauium te extendas indies, uoluntate interim propria intantum abdicata, ac homini propter Deum subiecta, ut æmuleris usq; meliora Charismata, partemq; optimam eligas, tū bona fide in finem usq; cõserues.

DE QUATVOR HOMINIS NOVISSIMIS.

Quæ dicuntur quatuor hominis nouissima?

Hæc

irma
pie
ores
edie
s ad
enio
dem
uam
bris
e
ortē
cōs
ctis
ora
nte
tos
sta,
os
es.

Ma

ee

BIBLIOTEKA KÓRNICKA

14001

A